

II
D31369
g

11
11
11

31369

I-8-8

11

Pagal

HRVATSKA SLOVNICA

ZA

SLOVENCE.

SPISAL

FRANJO MARN

GIMN. PROFESOR.

ZALOŽILA „MATICA SLOVENSKA“.

V ZAGREBU

TISKOM DIONIČKE TISKARE.

1879.

HRVATSKA SLOVNICA

ZA

SLOVENCE.

SPISAL

FRANJO MARN

GIMN. PROFESOR.

ZALOŽILA „MATICA SLOVENSKA“.

Juan Zichowski

V ZAGREBU

TISKOM DIONIČKE TISKARE.

1879.

31369

SLAVNEMU

PREDSEDNIKU „MATICE SLOVENSKE“

DR. JANEZU BLEIWEISU

OČETU SLOVENCEV

O NJEGOVI LXX. GODU

POSVEČUJE

PISATELJ.

Slavni Gospod!

O preveselem Vašem LXX. godu radovali so se vzajemno s Slovenci zlasti pristržno in navdušeno tudi bratje Hrvatje. Ponovile so se v svečanem tem trenutku stare rodovinske zveze in oživele so marsiktere lepe nade, da bode to duševno pobratinstvo tudi kali pognalo in bogat sad obrodilo, da se bode probudilo živeje občanje in bolje vzajemno poznavanje med Hrvati in Slovenci — ob kratkem, želje, ki so mene navdajale in spodbujale, ko sem sestavljal hrvatsko slovnico za Slovence, o Vašem so se godu pretvorile in povzdignile v nade. Dopustite toraj, slavni Gospod, da to svoje delo, namenjeno premili slovenski mladini, da se tudi ona raduje duševnemu pobratinstvu in slovstvenemu napredku hrvatskega naroda, v mali dokaz svojega iskrenega spoštovanja Vam posveti

V Zagrebu 1878.

Vaš

FRANJO MARN.

K A Z A L O.

	Strana
O jeziki in narečjih	1
Pismo hrvaško-srbsko	2
Samoglasnik a	4
" e	9
" i	11
" o	12
" u	14
Starosl. samoglasniki ъ, ѣ, ѡ, ѣ in ѣ	16
Dvoglasnik ѣ	17
Vpodabljanje samoglasnikov	21
Zev	22
Ojačanje samoglasnikov	23
Soglasniki ustnjeni	26
Zobniki in nebniki	28
Jezikovci in topljenci	33
Goltniki in nebniki	34
Sičniki	37
Vpodabljanje soglasnikov	38
Vstavljanje in dodavanje	39
Preseljevanje	40
Naglaševanje	40
Samostavnik	44
Moška sklanja	44
Ženska sklanja	49
Srednja sklanja	53
Pridevniki	56
Sklanja nedol. prid.	56
" določ. "	57
Stopnjevanje	59
Brojnik	61

	Strana
Zaimena	63
Zaimena osebna	63
" svojivna	64
" pokazna	65
" upitna	67
" odnosna	68
" neopredieljena	68
Sprega	69
Osebila	69
Znanila časov in naklonov	70
Pripone deležij	71
Prva vrsta	73
Druga "	84
Tretja "	86
Četrta "	89
Peta "	91
Šesta "	95
Sprega brez spone	96
Nepravilna in nepopolna sprega	98
Obrazovanje sestavljenih časov in naklonov	100
Čestice	102
Prislov	102
Predlog	104
Veznik	109
Medmet	112
Berilo	113
Putnik	113
Četa	116
Čudotvorni lokot	125
Cirkničko jezero	129
Bledsko jezero i bohinska dolina	130
Vila	134
Pepeljuga	134
Slovarček	139

V obsegu jezika hrvaško-srbskega razlikujejo se zlasti tri narečja, po vprašavnih zaimeh *što*, *ča* in *kaj* nazvana štokavsko, čakavsko in kajkavsko. Podlaga književnemu jeziku je narečje štokavsko, katero tudi velika večina naroda hrvaško-srbskega govori, namreč po Srbiji, Bosni i Hercegovini, Črnigori, Slavoniji, južni Ogrski, Dalmaciji itd. Po tem, kako nadomestuje staroslovenski dvoglasnik *ѣ*, deli se štokavsko narečje na tri razrečja: a) na južno ali hercegovinsko (književni jezik v ožem smislu), ki staroslovenski *ѣ* razteguje v *ije* ali *ie* v dolgih in v *je* v kratkih zlogih: dijete ali diete, djeteta. b) na zapadno, ki namesti strsl. *ѣ* ima samo *i*: dite, lipo. c) na vzhodno, ki m. *ѣ* ima čisti *e*: dete, deteta.

Čakavsko narečje govori se zlasti v Istri, v vojaško-krajinskem in hrvaškem primorju in na bližnjih otokih, kakor tudi od Hrvatov v železni, šopronski, mošonjski in rabski županiji v Ogrski. Posebnosti tega narečja so: strsl. *ѣ* in *ѣ* prehaja v *o* in *e*: sudoc in sudec; part. praet. je na *l*: rekol ali rekel, ali pa se *l* izpušča; *l* se pred *j* izpušča: jubiti, kapja; genitiv množine nema končnice: otac; akuz. pl. možkega spola in gen. sing. ženskega spola je na *i* m. na *e*: jeleni m. jelene, ribi m. ribe; namesti štokavskega *dj* ima samo *j* kakor Slovenci: preja m. predja itd.

Kajkavščina v civilni Hrvaški je slovenščina z nekterimi posebnostmi, ki jo približujejo štokavščini.

Namen te slovnice je seznaniti Slovence s književnim jezikom hrvaško-srbskim.

DĚL PRVI.

GLASOSLOVJE.

I. Pismo hrvaško-srbsko.

Jezik hrvaško-srbski (hrvaščina-srbščina) piše se z dvojimi pismeni ali črkami. Srbom ali pravoslavnim (t. j. grško-iztočne vere) rabi sploh cirilica, Hrvatom pa ali katolikom rimskim latinica.

V zahodnih krajih jezikovega obsega bila je v prejšnjih časih v navadi glagolitica, sedaj je v rabi le še v crkvenih knjigah po nekih krajih rimsko-katoliške vere v hrvaškem primorju in Dalmaciji, kjer je jezik liturgijski staroslovenski, ne latinski.

Cirilico je Srbom za pisanje njihovega jezika prikrojil Vuk Štefanović Karadžić, Hrvatom pa latinico po českem vzoru Ljudevit Gaj.

Cirilica Vukova.

Pismo.	Ime.	Izgovor.
А а	az	a
Б б	buki	b
В в	vêdê	v
Г г	glagol	g
Д д	dobro	d
Ђ ђ	(dje)	dj, gj.
Е е	est	e
Ж ж	živête	ž
З з	zemlja	z
И и	iže	i
Ј ј	(je)	j
К к	kako	k
Л л	ljudi	l

Љ	љ	(lje)	lj
М	м	mislite	m
Н	н	naš	n
Њ	њ	(nje)	nj
О	о	on	o
П	п	pokoj	p
Р	р	rei	r
С	с	slovo	s
Т	т	tvrdo	t
Ћ	ћ	(će)	ć, tj
У	у	uk	u
Ф	ф	frt	f
Х	х	hêr	h
Ц	ц	ci	c
Ч	ч	črv	č
Џ	џ	(dje)	dž
Ш	ш	ša	š
Ђ	ђ	jer	—

ђ, *dj*, *gj*, izgovarjaj kakor *dž*, samo mekše, n. pr. Ђорђе, Gjorgje; сађен, sadjen (= sajen); a ħ, *ć*, *tj*, je mekši nego č: ѣтим, ċutim (= čutim), ѡпаѣа, bratja ali braća (bratje).

ѣ ali ѣ piše se po Vukovem pravopisu samo med samoglasnim *rom* in katerim drugim samoglasnikom; ne izgovarja se, marveč samo kaže, da se *r* ima izrekati kakor samoglasnik n. pr. умръо (umr'o) beri: u-mr-o (sl. umrl), грѡце (gr'oce) beri: gr-o-ce (grlce, grlo), заѣзати beri: za-r-zati (zarezetati).

Razun omenjenih pismen nahaja se še v latinici *ě* in v cirilici Ћ, toda sedaj skoro še samo v hrvaških šolskih knjigah, ali že tudi ne v vseh n. pr. лёп (лѣп), věra (вѣра); namesti tega se sicer sploh piše *ie* (sr. ije) v dolgih, *je* v kratkih zlogih: liep (ali лијеп), vjera (вјера).

A. Samoglasniki.

Samoglasniki *a, e, i, o, u* so po svoji naravi ali kratki ali dolgi, in se ločijo na ozke *e, i* in na široke *a, o, u*. Samoglasnik je večkrat tudi *r* n. pr. v besedah *trn, krst, srna, krv* i t. d.

B. Soglasniki.

Soglasniki se ločijo 1) po izreki v **ozke** *c y, é tj k, č u, j, dj gj f, lj x, nj u, š w, šć in št wfi in wm, ž k, žd kd, in dž y*, časih tudi *r p*, ako stoji nemesti slovenskega *rj*, in **široke**: *b b, d d, f f, g z, h x, k k, l x, m m, n u, p n, r p, s c, t m, v e, z z*; tudi v **mehke**: *b, d, dj, g, z, ž, dž — b, d, f, z, s, k, y*, in **tvrde**: *p, t, é, k, s, š, č — n, m, k, k, c, w, u*. 2) po govorilih, s katerimi se izrekajo; a) v **jezikovce**: *l x, n u, r p* s topljencema *lj x* in *nj u*; b) v **zobnike**: *d d, t m*; c) **ustnenike**: *b b, m m, p n, v e, f f*; d) v **goltnike**: *g z, h x, k k*; e) v **sikavce** ali **sičnike**: *c y, s c, z z*; f) v **šumevce** ali **nebnike**: *č u, š w, ž k*, in *j* katerim prištevamo tudi *é tj k, dj gj f*, in *dž y*.

II.

A. SAMOGLASNIKI.

I. Samoglasnik *a, a*.

I. Izgovarja se *a* v hrvaško-srbskem jeziku kakor v slovenskem, ali nikdar ne pologlasno (razun v Črni gori, kadar je namestnik staroslovenskega *а* ali *а*). Nahaja se sploh češče v hrvaško-srbskem jeziku kakor v slovenskem; stoji namreč ne samo 1) m. strsl. *a* kakor v slov. na pr. *brat, glava, žaba* in v tujih besedah zlasti ako je naglašen na pr. *Ana, Antun, angjeo (angelus), oltar* itd. ampak tudi 2). namesti

staroslovenskoga o časi na pr. lastavica, stajati poleg stojati (stati); 3). namesti strsl. ꙗ (e), toda razun v prijatan (prijeten), vjerojatan (verjeten), jačam ali jačmen (ječmen) in žalac (želo) samo v čakavskem ali primorskem narečju in to za ozkimi soglasniki: počati (početi), jazik (jezik), žaja m. žedja (žeja), žatva (žetva) itd. 4) časi celó m. strsl. ꙗ (ě); cvat poleg cviet, orah (oreh), imati (imeti), pogibao (pogin), obadvije poleg objedvije (obedve). 5) prav pogosto m. starega pologlasnika ꙗ in ѣ in to v korenu, v obrazilih in na koncu besede. Primeri a) v korenu: bačva (sod), badnjak (sveti večer), cvasti (cvesti), dažd (dež), daska (deska), kabao (kebel, škaf), kasan, lav, magla, mazak in mazag (mezèg), mač, pas — psa (pès), pakao, rač in hrž (rèž), razsap (razsip), sav in vas, sva, sve (vès), san — sna (sen, spanje) stablo (steblo), snaha (sneha, nevesta), staklo (steklo), staza (steza), sada (sedaj), tada (tedaj), tašt (tešč prazen), tama, taman (temà, temèn), tanak (tenek), šaptati (šeptati), šaljem (po-šljem), išao — išla-o (šel), van (vèn), vapiti (vpiti), zao, zla-o (zèl) i dr.

b) v obrazilih: otac (oče), starac (starec), orao (orel), osao (osel), ovan (oven), pravedan (pravičen), gladan (lačen), tiesan (tesen), dobitak (dobiček), petak (petek), gorak (grenek) uzak (ozek), siečanj (januar), travanj (april), svibanj (maj), lipanj (junij), srpanj (julij), djevojački (dekliški), zagrebački (zagrebški), čovječanstvo (človeštvo), svjedočanstvo (spričevanje), božanski, čovječanski (človeški), veličanstvo, ljubav (ljubezen), ljubazan (ljubezniv) i dr.

c) na kraju besede zlasti predlogov v sestavah in sicer kjer bi drugače bila izreka trda: *va* poleg *u* (v), *ka* poleg *k*, *sa* poleg *s*, (s, z), od in oda, ob in oba, iz in iza, raz in raza uz in uza (poleg), pred in preda, nad in nada, kroz in kroza (skozi), niz in niza (doli po) n. pr. odabrati, izabrati, razabrati; nočas (iz *ночь снѣ*, noć ovu, nocoj), večeras (iz *вечеръ сѣ*, ovaj večer, drevi, ta večer), danas (*днѣсь* danes), jасenas (*jesenъ снѣ* ovu jesen, to jesen), onomadne (*ономѣ*

дѣле unidan); — v kazavnih zaimenih z dodanim *j*: saj (zastarelo: ta, hic), onaj (oni, uni), ovaj (ta, hic), taj (ta, iste) — in v genitivu množine pri samostavnih razun ženskih na soglasnik: jelenâ (jelenov), ženâ (žen) mjestâ (mest).

d) namesti *oja* kakor v slov.: pás = pojas, opasati, stati poleg stajati in stojati, bati se poleg bojati se.

II. Nadomešča ali zamenjuje se *a* bodi v hrvaško-srbskem jeziku samem bodi s ozirom na slovenščino:

1) najčesče z *e*, že za to, ker je, kakor smo rekli staroslovenski pologlasnik ako ni naglašen sploh v slov. *e* v hrv.-srb. *a*. zaova (zelva, moževa sestra), tarem in trem (terem), bezdan (brezen), jazavac (jazbec), tjesnac (tesnec, soteska), sasjeći (seseći), krjepak (krepek in krepak), moćan (močen in močan) kada (kedaj in kedar), sajам (sejèm, semenj), najam (najem), šapat (šepet), šaptati, lagati (legati), piesak (pesek), Gradac, samac, polag in poleg, bezbožan (bezbožen), ravan, jedan, šav (šev), topao (topel), dobar, pupak (popek), hrbat; — počinjem (sl. počenjam), umirem in umiram, lajem (lajam), postajem (postajam), pošiljem (pošiljam), jarebica in jerebica, praunuk (preunuk), pradjed (preded), skupa (skupej), brašno (moka cf. brešno), prasac (prešič), voštan (voščen), kostanj in kesten, jalša in jelša, pram in prema (proti), član (člen), žvakati (žvekati, zvečiti), čekati (čakati), službenica (služabnica), jaz, jaziti (jez, jeziti), vrabac in vrebac, zemljan (zemljen), najamnik (najemnik), ja (jaz in jez), majstor in meštar, gušter (kušćar), kraguj (kregulj) i dr.

2) menjava ali nadomešča se *a* z *i*: jadro, jidro in jedro (jadro), saći in sići (z-iti), izaći in izići (iziti), obaći in obići (obiti), jedan in jedin, lješnjak in lješnik, svagda in svigdar, cjelovat in cjelovit (cel), vodati in voditi, hodati in hoditi, vozati in voziti, ovaj in ovi (hic), onaj in oni, razsap in razsip, nasap in nasip, plavati poleg plivati, zmaj in zmija (kača) puta in puti n. pr. sedam puta — puti (sedempot, sedemkrat), ali in aliti poleg ili in iliti itd.

3) menjava ali čredi se *a z o*: ali in oli poleg ili (ali, oder), graktati poleg groktati (krokat), kakav in kakov, takav in takov, onakav in onakov, nikakav in nikakov, dvjesto tristo, četrjesto poleg dvjesta itd., latiti se (lotiti se), stajati in stojati, otvarati in otvorati (odpirati), šator (šator, šotor), dogadjaj in dogodjaj (dogodek), varaš poleg varoš (mesto Stadt), nerast in nerost (mrjasec), šta in što (kaj), ogarak in ogorak, pabirci (pabirki in pobirki), stvar in stvor, oholest poleg oholast (prevzetnost); — v tujih besedah in lastnih imenih: balvan in bolvan (bruno), djavao in djavo(l) (diabolus), papar (poper), Nika in Niko (Nikolaj), Gjuka in Gjuko (Juri), Josa in Joso (Jože), Jerusalim in Jerusolim, Salamun in Solomun (Salamon). i dr.

4) menjava ali nadomešča se *a z u*: vaviek poleg uvijek (zmirom, na veke), vazeti, vazimati poleg uzeti, uzimati, vazam poleg uzam (velika noč), vaskrsenije poleg uskršenje (vstajenje), vaš poleg uš, butura (butara), čutura (čutara).

5) menjava se *a* tudi *z aja*: bati se poleg bojati se, ban (staroruski bojan), svàk in svojak, mât, tvât, svât čakavski in pesnički m. moja, tvoja, svoja.

6) menjava se *a* tudi *z aj*: sada (sedaj), tada (tedaj), onda (ondaj), kad (kedaj); — in *z ar*: kada (kedar), nigda in nikada (nikdar), svagda (vsigdar), kuda (kodar, koder), odkuda (odkodar, odkoder), koga (kogar), nikoga (nikogar), česa (česar) itd.

III. Vstavlja ali vtika se *a* med dva ali več soglasnikov v korenu, v obrazilih in v nekih sestavah in dodaja na kraju, zlasti predlogom v sestavi in zunaj nje sploh mesto staroslovenskega pologlasnika, ako bi bila sicer izreka trda, časi pa tudi zgolj eufonično, brez potrebe; v slovenskem stoji tu veči del *e*, časi *a*, časi pa nič. Na pr. dokale in dokle, kada (kedaj, kdaj), pošaljem in [pošljem, otačbina (domovina), suparnik (zoprnik), bosanski (bosenski), jazavac (jazbec), zemaljski, ugarski (ogerski), trgovački (trgovski), sabor in sbor, saviest (svest, vest), savjet (svèt), izabrati (izbrati), ka ko-

vaču, ka bogu, nada gradom, obaviti (obviti), odasvud (od vseh stran), odapirati (odpirati), poda te (pod te), razagnati (razgnati), saznati (zvedeti), uza nj (poleg njega), uzajmiti (posoditi), saliti in sliti, saberem in sberem, sakriti in skriti, poda se in pod se, ka meni in k meni itd.

Tako se vtika *a* tudi v tujih besedah: psalam, talenat, smaragad, dijamant, Korinat itd. poleg smaragd, dijamant, Korint.

Ta vstavljeni *a* (sl. sploh *e*) velikrat izpada, kader beseda na kraju naraste za eden ali več zlogov in pravimo mu ondaj gibljivi *a*: bazag — bazga, mazak ali mazag — mazga, do-bar — dobrota, vjetar — vjetrovi, kazan — kazni, itd.; hrbat ima hrbta in hrbata; v korenih pa izpada le redko: dan — dne in dni poleg dana, najam — najma (pósoda, najem), pojam — pojma (pojem), sajam — sajma (semenj se-njem, sejem), pas — psa, razsap — razspa, nasap — naspa, san — sna (sen, spanje), šav — šva (šev), vas in sav, sva, sve (vès).

Če bi pa izgovor bil trd, pa ta *a* ne izpada: mrtvac — mrtvaca (mrlič), bliznaci iu blizanci (dvojčki), mudrac — mudraca (modrijan), tjesnac — tjesnaca (soteska), Gradčac — Gradčaca, ljubav — ljubavi, srčan, -a, -o (srčen), srdačan, čna, o (mil), novčan -a, -o (denaren), sunčan, -a, -o (solnčen), svetčan, -a, -o (prazničen) itd.

Vdevlje se *a* tudi v genitivu množ. med dva ali več so-glasnikov pri samostavnih razun ženskih na samoglasnik: trgovâcâ (trgovcev), igâlâ (igel), ovâcâ (ovec in ovac), rebârâ (reber), stegânâ (stégen); ali ne med *zd* in *st*, *žd* in *št*, to-rej: zviezdâ (zvezd), mjestâ (mést), trgovišâ (trgov) itd.

Časih *a* na kraju odpada, reje izpada iz sredine. Na pr. prem ali pram in prema, prama (proti, erga), spried in sprieda, drugud in druguda (drugod), svud in svuda (povsod), strag in straga (zadej), onud in onuda (onod), sad in sada (sedaj), tad in tada (tedaj), kad in kada (kedaj, kedar), ništ poleg ništa (nič), dost, dosti in dosta, kud in kuda (kod, koder),

drugčije in drugačije (drugač), protiv in protiva (proti, contra), nikada, nikad in nikda (nikdar), valjda = valjada (morda, brž ko ne), uzmem (vzamem), strana (stran), klupa (klóp), vrst (vrsta), dva — triput in dva — triputa (dvakrat, trikrat) itd., udariti in uđriti, cieć in cieća (zavoljo), gmizati in gamizati, cknjeti in kasnjeti (kesneti), istin m. istinan (resničen), vremen m. vremenan (časen), kap in kaplja, konjik in konjanik, sati m. sasati (sesati) i dr. Večkrat odpada *a* pri devniku in zaimenu v gen. edn.: dobrog, tog m. dobroga, toga in v 3., 6. in 7. padežu množine: britkim' sabljam' m. britkimi sabljami (v srbščini) itd. Primeri še v primorskem narečju: nač, vač, poč = na ča, va ča, po ča = na što itd.

2. Samoglasnik *e*, *ε*.

Izreka se kakor v slovenskem, toda nikdar ne pologlasno in nikdar ne visoko kakor na pr. v slov svét (mundus). Ta samoglasnik je v hrvaškem jeziku rejši nego v slovenskem, kajti često stoji *a* mesto slov. *e*, kakor smo videli pod *a*.

I. Razun starosl. *ε* je tudi namestnik starega *а*, kakor v slov. n. pr. svet (sanctus), devet, deset, ime, knez, me, te, se, meso, mjesec (mesec), opet (spet), pet, peta, presti, pamet, tresti, vezati, večí, vitez, začeti, zec (zajec), žedja (žeja) i dr. 2) namesti staroslovenskega pologlasnika *ь*, ali bolj po redkem: crkven, himben (zvit), iglen, molitven, meni, paklen' (peklen), pismen, poslen (delaven), pravedan (pravičen), puten (mesen), svileni in svilni, služben, veličanstven, žezlo; — v 6. in 7. sklonu edn. tome in tom, ovome in ovom, time in tim, njime in njim itd. 3) namesti starosl. *ѣ*, ako je kratek, v ekavskem narečju pa sploh: mreža, potreba, vremena, ždrebeta (žrebeta) itd.; vendar pa se sploh piše: grješnik, rječit (zgovoren), rječnik (slovar).

II. Kako da se *e* čredi ali menjava, za to razun onega, kar je pod *a* omenjeno še nekoliko primerov: čekati (čakati), Englez in Inglez (Anglež), grebulje (grablje), mermer poleg

mramor, smijem se (smejam se), službenica (služabnica), skrlet (škrlat), tle in tla, ustajem (vstajam); dosežati in dosizati (dosegati), gore in gori, jedriti, jidriti in jadriti (jadрати), jeo in jio (jedel, jel), ljude (ljudi 4 pad.), nemam in neimam, preporučim (preporočim); carev in carov, crkveni in crkovni, četvero in četvoro, gospodarem in gospodarom (gospodarjem), inace in inako (drugač), kesten in kostanj, neću (nečem in nočem), tebom poleg tobom (teboj); Francez in Francuz, goreći in goruči, stepen in stupanj (stopnja); v dat. edn. pridevnikov: drugome poleg drugomu (drugemu), kome poleg komu, mome poleg momu (mojemu) itd.; meštar in majstor, koren in korien, jastreb in jastrieb, njeke in neki, njetko in netko (nekdo), njekoji ni nekoji, njegda in negda (nekdaj) itd.

III. Vstavlja se *e*. namesti *a* v obrazilih, ali le bolj po redkem (cf. I. 2): silen poleg silan, srčen poleg srčan, bistven, bezazlen (nedolžen, krotek), sunčen poleg sunčan (solnčen).

Dodaja se *e* redko: doke poleg dok (dokler), teke poleg tek in tekar (komaj); v lok. in instr. edn. pridevnikom in zaimenom: dobrome poleg dobrom, kome poleg kom, mome poleg mojem, ovome poleg ovom (tem), time, ovime (tim), mnome (menoj), š njome (ž njo) itd.

Časih *e* tudi izpada in odpada: pamtiti m. pametiti, biskup (episcopus), deblji (debelji), debljina (debelina), razderem, koga, komu, moga, momu itd. kojega, kojemu, mojega, mojemu, vojvoda in vojevoda, sa mnom (z menoj), još in još poleg jošte (še), več in veće (že, ali), gor in gore i dr. — V nekterih besedah pa v slovenščini časi po napačnem odpada *a* v hrvaščini ne: kamenje, znamenje, prijatelj — prijatelja (v slov. tudi prijatelj — prijatla), ponedeljak (pondeljek), četiri (štirje), kiseo — kisela — kiselo (sl. tudi kislá, kisló), manje (manj), bolje (bolj) i dr.

3. Samoglasnik *i*, *u*.

Izgovarja se *i* kakor v slovenskem ali nikdar ne pologlasno.

I. Rabi pa *i* v hrv. 1) namesti strsl. *u*: biti (bijem), nit, piti, žila itd., 2) nam. strsl. *u*: ti (tu), mi (nos), sin, biti (jesam), kami poleg kamen i dr. dite, lipo, vrime m. diete, liepo, vrieme, nisam n. nijesam (obično tudi v književnem jeziku) in v ijekavščini pred samoglasnikom in pred *j*: bio m. biel, dio m. diel, zrio (zrel), vidio m. vidjel, živio m. živjel, grijati se (greti se), sijati (sejati), smijati se (smejati se), vijati (véti), prije (prej) i dr.; v dat., in lok. edn. ženskih samostavnikov in v imper. kakor v slovenskem: ženi, po zimi, recite, pletite.

Često stoji *i* v tujjih besedah nam. raznih samoglasnikov n. pr. Isus (Jezus), židov (judaeus), Dmitar (Demetrius), Jerusolim, amin, Ilija (Elias), Irod (Herodes), ikona (εἰκών podobna), iguman (ἡγούμενος, guardijan pri pravoslavnihi), Skradin (Scardon), Solin (Salona), Jakin (Ancona i dr.

II. Kako se *i* zamenjuje še nekoliko primerov: izvani in izvana (zunaj), jašiti in jahati, kruniti (kronati), mariti (marati), misa, misnik (maša, mašnik), od sgori in od sgora (od zgor), svudi in svuda (povsod), svigdi in svagdje (povsod), uslišiti in uslišati; ovi in ovaj (hic), oni in onaj (ille), gdi, gde in gdje, izricati (izrekati), izžimati (izžemati), Josip (Jožef), lisica (lesica), napinjati (napenjati), obujimati (objemati), začínjati (začenjati), prosinac (prosenec), sijati (sejati), sisati (sesati); cviljeti in cvieliti, četiri (štirje), doli poleg dolje, nisam poleg nijesam, nigdi poleg nigdje, pastir in pastier, primati (prejemati), primiti (prejeti), viditi poleg vidjeti, želiti poleg željeti; cjelivati in cjelovati (poljubljevati), hotimice in hotomice (navlaš), ili in oli, kradimice in kradomice (skrivaj); razlika in razluka (razložek), sirov in surov, veriga in veruga. Zlasti v glagolih VI. vrste iz drugih izpeljanih ima hrv. *i* m. sl. *o* za trdimi in m. *e* za mehkimi soglasniki: dokazivati (dokazovati), darivati in darovati, itd.

Kot *spona* nahaja se *i* časi v sestavljenih besedah, ako je prvi del sestave glagol: kradikesa (zmikavt), vucibatina (malopridnež), tepihljeb (lenuh) i dr.

III. Vstavlja in dodaja se *i* redko: obihoditi in obhoditi, oblaziti in obilaziti, razilaziti in razlaziti se (razhajati se), izlaziti in izilaziti, nadilaziti (presecati), išao (šel) i dr.

Izpada in odpada *i* ali ne pogosto: ali in al, ili in il, četir in četiri, jes' = jesi (si), dosti, dosta in dost (iz dosita), ode in otide (odšel je), niti in nit (neque), godi in god n. pr. odkud godi (odkoder koli), Talijanski m. Italijanski, radi in rad (zavolj), neimam in nemam, sjati (sijati), suprot in suproti, pijan in pjan, bijen in bjen i dr.

Tu in tam izpada *i* v sklanji pred končnico *ma*: konjma, ljudma, riečma (besedam) m. konjima itd.; dostikrat odpada v infinitivu posebno v času prihodnjem: plesti in plest, nositi in nosit, plest ću (pletel bom), nosit ću (nosil bom).

Pogosto *i* prehaja v *j* n. pr. doiti in doći m. doiti, najti in naći m. naiti, zajti in zaći m. zaiti; — s trdimi soglasniki se sploh topi v mehke in za *r* in šumevci ali nebniki izpada: rodjen (rojen) m. rodien, kaznjen m. kaznien, nošen m. nosien, pozlačen m. pozlatien, stvoren m. stvorien (storjen), itd.

4. Samoglasnik *o*.

Izreka se kakor v slovenskem n. p. v besedi: uho, koža ali nikdar ne pologlasno niti odprto kakor v slov. besedah: rosa, voda i dr.

Rabi pa *o* 1) namesti strsl. *o*: bošti, on, kovač, zrno itd. — 2) namasti *l* (strsl. *л* in *л*) pred samoglasnikom in na kraju: prionuti m. prilnuti (prijeti se), nosioca gen. od nosilac, vladaoca od vladalac, raonik m. ralnik (lemež), svilan, sviona, sviono, dioba (delba), seoce (selce), veoma m. velma (zeló), kriocce (krilce), bio (bel), dio (del), veseo, pepeo, kotao, misao, orao, ugao (ogel Ecke), angjeo (angel), rekao, pisao sam; — ali večkrat tudi *l* ostane: dulac — dulca (du-

lec na pr. pri diplah) kolac — kolca in kôca, palac — paoca in palca, tobolac — tobolca in tobôca (mošnja), telac — telca in teoca (telec), biel in bio, zrel in zrio, diel in dio itd.

3) ô namesti *al* in *ol* v sredi in na kraju: pogibô in pogibao (poguba), posô in posao (posel, opravek), zao in zô (zel), kotô in kotao (kotel), pisô in pisao (pisal), okô n. okoo (okoli) kôci in kolci od kolac, sokô in sokol, ukočiti m. ukolčiti (zavreti kolo), pô in pol, dô in dol, sô in sol, vô in vol, Stôca grada m. Stolca grada.

4) Pogostem stoji o mesto tujega *a*, zlasti ako *a* ni naglašen: Jerusolim, koliba (καλύβη), koleda (calendae), komora (camara in camera), konop (vrv) in konoplja (cannabis), korizma (quadragesima, 40 danski post), kositar (κοσσίτερος), kostanj (castanea), oltar (altare), ocat (acetum), paganin (paganus), sotona (satanas), Solin (Salona), Solomun (Salamon), Kotor (Cattaro) i dr.

II. Za črednjo ali menjavo tega samosglasnika nekoliko primerov: vihor in vihar, zora (zarja), Dubrovnik poleg dubrava, rekô in rekao itd., rotkva (retkev), tobom (teboj), sobom (seboj), inako poleg inace (drugač), osoba (oseba), osobito poleg osebito (posebno), kostanj in kesten, mermer in mramor, probuditi (prebuditi), — dalje primeri sklanjo privednikov in zaimen n. pr. novoga, novomu, novom (novega novemu, novem), toga, tomu, tom (tega, temu, tem), novoj, božjoj (novej, božjej ali pa novi, božji); — troglav (triglav), tronog (trinog), skrovni (skrivni), baron in barun, turanj poleg toranj, Anton in Antun, onaj (oni in uni), no in nu (no, ali) itd.

III. Časih o tudi izpade ali odpade, ako je kratek: ak in ako, djavo — djavola in djavla (vrag), kanda poleg kano da (kakor da), kolik = koliko; neg in nego, naopak in naopako (napek), njegov, njegva poleg njegova, njihov, njihva poleg njihova, tolik = toliko, takvi ovakvi poleg takovi ovakovi, tam poleg tamo (sl. kam m. kamo, sim m. simo, prav m. pravo, verjeti hrv. vjerovati), voće (sadje, česki ovoce, strsl. **окоште**) i dr.

5. Samoglasnik *u*, *υ*.

I. *U* se izreka v jeziku hrvaškem ali srbskem vselej jasno kakor n. pr. v besedi *ruda*, ali nikdar ne pologlasno, kakor to biva večkrat v slovenskem.

Stoji pak *u* 1) nam. staroslovenskega *oy* (slov. *u*): um, duša, plug, pluca, služiti itd.

2) nam. strsl. *u* (slov. *o*): muž (mož), roka (roka), golub (golob), zub (zob) itd.

3) namesti strsl. *u* in *u* med dvema soglasnikoma (slov. *ol*): vuk (volk), vuna (volna), dug (dolg), tučem (tolčem), pun (poln), žuč (žolč) itd.

4) namesti strsl. *u* (slov. *lé*) ali redko: tući (tleči), musti (mlesti), vući (vleči), obući, svući (obleči, svleči), puzati (plezati).

5) namesti strsl. *u* in *u* (slov. sploh *v*): u (*v*), uz (*pri*, *poleg*), uzglavje, ustati, uzam (*velika noč*), udova (*vdova*), uš in vaš, unuk, uzrok, uzeti i dr.

6) namesti *o* v tujih besedah (*v* slov. *o*): barun, biskup (episcopus), četrna (citrona), drum (*δρομος*, cesta), dužd (doge), Grgur (Gregor), kruna (krona), kum (compater, boter), lutrija (lotrija), Napulj (Neapolis), pasulj (phaseolus), paun m. pavun (pavo-ônis, pav), ruža (roža), ulje (olje) i dr.

II. Čredi aii menjava se toraj *u* s slovenskim *ol*: tumačiti in tolmačiti, buha (bolha), dubsti (dolbsti), muzem (molzem), pùt (polt), sunce (solnce), tust (tolst), suza (solza), stup (stolp), žuhak (žolhek), žuna (žolna) — z *el*: jabuka (jabelko); — z *le*: puzati (plezati), musti (mlesti), vući, tući, svući, obući; — z *o* v korenu, obrazilih in končnicah: bluditi (bloditi), buban (bobenj), budem (bodem, bom), bumba (bomba), drug (drog), drugud (drugod), Francuz, grudi (grodi), gubica (gobec), gust, a, o, (gost), guska (gos), gusjenica (gosenica), gužva (goža), hrušt (hrošč), iznutra (znotraj), krut (krot, debel), kuda (kod, koder), klupa (klop), kuća (koča, hiša), Korušec (Korošec), kudrav (kodrav), kut (kot), labud (labod), lug (log), luk (lok), luka (loka), lučiti (ločiti), lukav (zvit),

mudar (moder), mutiti (motiti), mutan (môten, kalen), muž (mož), nuž (nož), rugati se (rogati se), okrugao (okrogel), orudje (orodje), kupati se (kopati se), trunuti (trohneti), prud (prod, prut), pružiti (prožiti), pupak (popek), pucati (pokati), pruga (proga), put (pot), razpuditi (razpoditi), skup (skop), stupati (stopati), sužanj (soženj), subota (sobota in sebot), sud (sod — posoda in sodba), susjed (sosed), suproti (nasproti, na susret ići — naproti iti), suparnik (zoprnik), sukrvica (sokrvica), tisuč, trusiti (trositi), trubiti, truba (troba tromba), supruža (soproga, žena), tup, (top adj.) tužiti, tuga, udica (vódica, trnek), unutra (notri), uzak (ozek), zub, zaručnik, želudac, dubok (globok) i dr. — v sklanji: dobru ženu ak. (dobro ženo), v spregi: teku (tekó), беру (beró), znajući (znajoč), mahnuti (mahnoti in mahniti), maknuti (maknoti in makniti), gasnuti, venuti, poginuti i sploh v infinitivu glagolov II. vrste.

Menjava ali čredi se *u z va* (sl. *v*): *u in va* (*v*), uzeti in vazeti (vzeti), uzam in vazam (velika noč), uzduh in vazduh, uskrsnem in vaskrsnem (vstanem od mrtvih), vaskrs in uskrs, uš in vaš, upiti in vapiti, vaviek in uvijek (na veke, vedno).

Dalje primeri še: utorak (vtorek), jučer (včera), duri in dveri, sa in su (cum), kažu (kažejo), goruće in goreće, letuće in leteće, surov in sirov, veruga in veriga, blizu (blizo), pri kralju (sl. tudi kralji), pri kovaču (kovači), na polju (na polji) itd.

III. Vstavlja se *u* redko ko spona: bratućed (bratranec), licumjerac in licemjerac (hinjavec), obuhvatiti in obujmiti (objeti), poduhvatiti in podhvatiti se (lotiti se) polubrat, polusestra itd.

Ravno tako tudi redko izpada in odpada: medj in med poleg medju, pol noći in polu noći, póljetje in poluletje (polletje), poltreći (poltretji) ali polumjesec, polučovjek, poluriba itd. z *u*), uštap (ščip), zdenac in studenac; — največkrat odpada *u* v dat. edn. pri pridevniki in zaimeniki: dobrom in dobromu, našem in našemu, ovom in ovomu (temu) itd.

6. Staroslavenski samoglasniki ѣ, ѣ, ѡ, ѡ in ѣ.

Staroslovenskih ploglasnikov ѣ in ѣ sedanji hrvaški ali srbski jezik nema; le v Črni gori in sosednih straneh se še govori; дѣн (dan), мѣгла (magla), чѣст (čast), отѣц (otac), осѣм (osam); v deležniku preteklega časa z izpusčenim *l* ali *o*: дошѣ nam. došao, пекѣ, рекѣ nam. pekao, rekao itd. in v gen. množine: ѣнакѣх, женѣх, опѣнѣкѣх itd. nam. junaka, žena, opanaka.

Namesti ploglasnikov ima hrvaški jezik, ako jih ne odvrže, polne samoglasnike *a*, *e* in *u* (glej pod temi samoglasniki).

Za *r^{om}* stoječi ploglasnik staroslovenski je v hrv.-srb. *a* samo v besedah: rač poleg hrž (rèž) in rač poleg rt (vrh); sicer pa ploglasnik izpada in *r* se (kakor se zdaj sploh misli) povzdigne v samoglasnik: brz, krv (kri), vrt, smrt, grmjati itd. Zdaj se sploh piše samo *r*, prej se je pisalo è pred *r*, časih tudi *a* ali à: vèrsta, sèrbski ali pa tudi: varsta ali vārsta, barkovi in bàrkovi itd.

Če se je pa bati, da bi se kaka beseda napek mogla brati, rabi v cirilskem pismu ѣ pred ali za *r^{om}*, v latinici pa opuščaj (') na pr. заѣрзати за'rzati (4 zlogi), a ne зарзати (zarezetati), грѣоце (grlce, grlo) i dr.

b) Staroslovenski nosovnik ѡ nadomestuje tudi v hrv.-srb. samoglasnik *e* kakor v slovenščini: čedo (dete), čest (gost adj.), čest, i (del), devet, deset, detao '(deta), gledati, gredem, jerebica, knez, mek ali mekan (mehek), meso, mesti (turbare), pamet, pet, plesati, prenuti se (prebuditi se), red, segnuti (seči), svet (sanctus), štedjeti (varovati, schonen), težak (težek), tresti, večí, venuti, zet, žedja (žeja); — početi, zapeti, kleti, uzeti, žeti; ime, tjeme, vrieme (čas, vreme); jagnje, diete, jare (kozlè), tele, ždriebe itd.

a mu je namestnik za ozkimi soglasniki, ali večidel le v primorskem narečju: jačam (ječmen), vjerojatan (verjeten) prijatan (prijeten), jati (jamem), počati (početi) itd.

Srbi imajo v nekterih besedah tudi *ja* namesti starega ѡ

(po ruski izreki): knjaz nam. knez, svjaštenik ali svjašćenik nam. svećenik (duhovnik).

c) Namesti staroslovenskega ъ rabi Hrvatoma in Srboma samoglasnik *u* (slov. o): muž (mož), bluditi (blóđiti), budem (bodem, bom), dubok (globok), dub (dob), duga (mavrica), guditi (gosti), guba (goba, bolezen), kus (kós), kut (kót), mûka (muka, Qual), múka (móka), put (pot, Weg), rugati se (rogati se, zasmehovati), ruka (roka), poručiti (poročiti), trut (trot), ugao (ogel Ecke), ugalj ali ugljen (ógel Kohle) itd.; — v akuz. edn. ženskega spola: dobru ženu (dobro ženo); v 3. osebi množine: teku (tekò), v sedanjem deležniku: zna-juć (znajoč) itd.

d) Staroslovenski и (= ü) sedaj Hrvatje in Srbje večidel nadomestujejo s samoglasnikom *i* (kakor Slovenci): biti — jesam, kriti, mi, vi (nos, vos), kneginja, sin, visok, dobrih itd.; — samo v ak. mn. imajo *e* namesti и možki samostavniki, ženski pa v gen. edn. in v nom. ak. in vok. množine. Ravno tako tudi pri pridevniki: brze jelene, poslušne sine, dobre žene itd.

7. Dvoglasnik ѣ .

Tega staroslovenskega dvoglasnika sedanja hrvaščina ali srbsčina nema, ampak govori namesti njega: *e, i, ie*, (srb. ije) in *je*. (Tudi Slovenci ga ne govorijo povsod enako n. pr. strsl. дѣта = déte, dejte, diete in dite).

a) U južnem sedaj sploh književnem narečju (tako zvani ijekavščini) izgovarja se ѣ v kratkih nenaglašanih in v kratko naglašanih zlogih kot *je*: vjera, mjera, živjeti itd.; po nekih krajih se pred tem *je* omekšava *d* in *j* v *dj* (ѣ) in ѣ (ѣ), *l* in *n* v *lj* (ѣ) in *nj* (ѣ) in za ustnenimi se pred *je* tudi *l* vstavlja: djed (ѣд), vrćeti in vrtjeti, ljepota, šljeme m. sljeme, njedra, gnjev (jeza), svrbljeti (srbeti) itd.

Za ѣ pa *j* sploh izpada: potreba, vreti, breme itd., vendar pa se sploh govori in piše: grješnik, rječit (zgovoren), rječnik (besednjak) narječje; tako tudi v infinitivu in v 2.

deležniku glagolov III. vrste: gorjeti, gorjela, gorjelo (goreti, gorela).

V dolgih in dolgo naglašanih zlogih pa se *ĥ* izreka kot *ie* ali *ije* (ije pišejo Srbi): diete (дѣте), vrieme (вриѣме), mrieti (мриѣти) itd. samo dvozložni samostavniki imajo m. dolgega *ĥ* v gen. množine *je* a ne *ie*: djêlâ (del), ljêtâ (let), mjêstâ (mést), vjêrâ (vér) itd. — sicer pa le redko ktera beseda: djéva, gnječiti (gnjesti), gnjeviti (srditi), vjernost (zvestoba), vještac (čarobnik).

Pred samoglasnikom zlasti pred *o*, pa pred *j*, *dj* izgovarja se in piše *i* namesti *ĥ*: dio (dél), zrio (zrel), bio (bel), sijati (sejati), grijati (greti), smijati se (smejati se), prije (prej), živio m. živjeo (živel) itd.

b) V vzhodnem narečju (ekavščini) se sploh *ĥ* izražava s čistim, odprtim ali širokim *e*: vreme, seme, dete, umreti, videti itd.

c) V zahodnem narečju (ikavščini) pa se govori *i* namesti starega *ĥ*: dite, vrime, trpiti, potreba, umriti, lipa divojka vidila misec itd.

Jako redko nahaja se v književnem jeziku *ie* ali *ije*, ki ni postal iz *ĥ*: korien poleg koren (strsl. корѣн), jastrieb (strsl. ѣстрибъ), pastier in pastir (strsl. пастырь), odnieti (odnesti), prinieti (prinesti), nanieti (nanesti) i dr. in v sklanji pridevnikov in zaimen: dobriem poleg dobrim, našieh poleg naših itd.

Naj stoji tu 1) nekoliko besedi, v katerih je *ĥ* dolg, ki se toraj pišejo z *ie* ali *ije*: blied, bieda (revščina), bies (bes, steklina), bieġ, brieg, cieġ, dio in diel, cio in ciel, cieġ (cepec), crieġ (črep), cieġ (cev), cviet, dlieto, drien, dvie ali dvjesta, crievo, gnieszdo, ijed in jed (strup), ijem in jem in jedem, ijedak in jedak (srdit), ijediti in jediti (srditi), kliešta n. i kliešte f. (klešče), kliet, kostriet (kozja dlaka), kries, lieġ, lien, lieġ, lies, lier (lilija), liev (lév), mieġ, mieniti, mienjati, miesiti, miešati, mnienje, mlieko, napried (naprej), niem (nem, mutast), obiest, odielo (obleka), Osiek (mesto), piesak (pések), pievac in pietao (petelin), plien, poviest, priek (nagel, hud),

rieč (beseda), riedak (redek), rieka, sied (siv), siedjeti (sivéti), sieno, slied, sliep, smieh, snieg, stiena, stienj (sténj), stieg (zastava Flagge), striela, strieliti, saviest (vest) in sviest (za-vest), sviet (mundus), tiesan (tesen), tiesto, tielo, triem (pred-vežje, porticus), viest (sporočilo), naviestiti (napovedati), viek vieće (starešinstvo), vriedan, vrieme, zapovied in zapoviest (zapoved), zvier, zvezda, ždrieb (žreb), ždriebe (žrebe), žlieb, žliezda (žléza), ždrielo (žrelo) i dr.; — neki glagoli v infinitivu: drieti, mrieti, prieti se (prepirati se), strieti (streti, sternere); drugi v prezentu: umjeti — umijem (umém), dospjeti — dospijem (dozorim, pridem, utegnem), smjeti — smijem (smem) i dr.; — neločljivi predlog *npb* ima v sestavljenih samostavniki velikrat dolgi *б*, pak se piše *ie* zlasti v dvozložnicah: priboj (pregraja, stena), Priedor planina, priekor (graja, pogrešek), prielaz, prielog (cečina, ledina), priegon (boj), prienos, prierov, priesad, priesjek, priestol in priestolje, prieara (goljufija), prievod (prestava), prievoz i dr.

2. Nekoliko besedi, v katerih je *б* kratek ali kratko naglašen t. j. ki se pišejo z *je* in za *r*-om večidel samo s *e*: bježati, besjeda, bjesnjeti, breme, čovjek, djed, djelo, djelati, djever (dever, možev brat), hljeb (hleb in kruh), jesti poleg ijesti, ljesa, ljestve, ljeto, ljevati, medvjed in medjed, mjed (méd, i. f'), mjera, mjeriti, mjeseć, mjesto, mreža, odjeti, odjeća (obleka), objesiti in vješati (obešati), pjena, pjenez (denar), pjesma (pesem), pješke in pješice (peš), pješac in pješak (pešec), pjevati (peti), pljeskati (ploskati), sjeme, sjena (senca), sjever, svjet in savjet (svét), šljem (čelada), tjeme, tjerati (gnati), tješiti (tolaziti), trešnja (črešnja), umjetan (uméten), vjera, zavjet (obljuba), zdjela (skleda), željezo; — njeki, njetko, nekada itd. poleg neki, netko, nekada; — v inf. nekterih glagolov: sjeći (sekati), umjeti, smjeti, dospjeti, prispjeti itd. in v glagolih III. vrste: letjeti, vidjeti, vrtjeti, sjedjeti itd.; tukaj se za ustneniki po nekih krajih tudi *l* vstavlja pred *je*: trpljeti poleg trpjeti, grmljeti poleg grmjati i dr.

V pesmih nahaja se časih *ije* (dva zloga) namesti *je* n. pr. dijevojka m. djevojka.

Menjava ali čredi se *ĥ* (ie in je) z *i* pred *j* in samoglasom *o* namesti *l*: dio — diel, grijati, želio, dioba, umijahu (umeli so), smijahu (smeli so) itd. in v sklanji samostavnikov in pridevnikov: gradovih in gradovieh, kolih in kolieh, brdih in brdieh, žutih in žutieh, žutim in žutiem, žutima in žutiema itd.

Časih kratki *ĥ* (je) prehaja v dolgi *ĥ* (ie, ije) n. pr. krjepak in krepak, ali kriepiti, odjeti ali odielo (obleka), pjevati ali popievati. To največkrat biva, ako se glagol, zlasti III. vrste pomakne v V. vrsto, navadno z vstavljenim *v*: gorjeti — sagorievati (zgorevati), hotjeti — zahtievati, sijati — sievati, odjeti — odievati, zapovjediti, — zapoviedati, umjeti — razumievati i dr.

Prav pogosto pa oslabeva dolgi *ĥ* (ie, ije) v kratki *ĥ* (je) za *r*-om večidel samo *e*: vrieme — vremena, diete — djeta, grieh — grješan ali grešan, snieg — snježan (snežén), tielo — pl. tjelesa, tjelesan, trieba je — trebam, vienac — vjenčati.

Zlasti to biva a) v stopnjevanju pridevnikov: riedak — rjedji (rejši), vriedan — vrednji, bio ali biel — bjelji itd.

b) pred nekimi obrazili, ki imajo v slovenskem večidel naglas, v izpeljavi samostavnikov in pridevnikov: biel — bjelača (bela možka suknja), bjelaš (bel konj) bjelidba (beljava), bjelika (belina v lesu), bjelila (belavica), bjelilo; zvezda — zvjezdar, liek — ljekar, mlieko — mlječan, liev — ljevica (roka), grieh — grješnik, diete — djetić, zapovied — zapovjednik, brieg — brežuljak, vienac — vjenčić, tiesan — tjesnota, sliep — sljepoća (slepota), zvier — zvjerad, sviet — svjetski (posvetni), rieč (beseda), — rječit (beseden, zgovoren), viek — vjekovit (večen) itd.

c) v izpeljavi in stopnjevanji glagolov na *ovati*, *ivati* in *avati*: trieba — trebovati, grieh — grehovati, cieniti — procjenivati, promieniti — promjenjivati, iztriebiti — iztrebljivati in iztrebljavati, priečiti — zaprečivati, sliepit i zasljepljivati, promieniti — promjenjivati itd.

d) v množini samostavnikov s prirastkom *ov*: brieg — bregovi, crip — crepovi, cviet — cvjetovi, mieh — mje-hovi, zvier m. in f. — zvjerovi i dr.

e) v sestavljenih samostavnikih in pridevniki, kjer pada naglas večidel na prvo besedo: biel — bjelonog, ciena — skupocjen, dragocjen, mnogocjen, bezcjenje, pried — napredak, rieč — narječje, slied — usljed (vsled), trieba — potreba, viek — uvjek (zmirom) itd.

8. Vpodabljanje samoglasnikov.

Vpodabljanje je dvoje: *popolno*, ako se od dveh zapored stoječih samoglasnikov jedan premeni v drugega, in *nepopolno*, ako se od dveh samoglasnikov jedan drugemu samo približa ali primakne. Popolnega vpodabljanja je v staroslovenščini dosti, v sedanjem hrvaškem ali srbskem jeziku pa se dajo le dolgi slogi pogosto tumačiti z vpodabljanjem v sklanji določnega pridevnika in v spregi glagolov, redko v korenu: dobrôga (ДОБРАГО iz ДОБРАГЕГО), djelâš (ДѢЛАШИ iz ДѢЛАЕШИ), zovâhu (ЗОВЕХЪ iz ЗОВЕХЪ, zvali so); mâ (iz moja, moa, maa), môga (iz mojega, moega, mooga); tako tudi: pisao, iša iz išao itd. Jedini glagol stajati poleg stojati mogel bi se vzeti za primer popolnega vpodabljanja.

Nepopolnemu vpodabljanju pa se nahaja v hrvaščini kakor tudi v slovenščini primerov dosti, kajti za ozkimi soglasniki *e*, *č*, *ć*, *j*, *dj*, *lj*, *nj*, *š*, *šč* in *št*, *ž*, *žd* in *dž* stoji sploh *e* nam. o t. j. vpodablja se *o* pred njim stoječemu ozkemu soglasniku, v katerem je mehki ploglasnik *ь* (ali *i* ali *j*) skrit. To more biti tudi za soglasnikom *r*, ako stoji namesti staroslovenskega mehkega *r* ali slov. *rj*.

To se godi 1) v sklanji samostavnikov in pridevnikov in zaimen kakor v slov.: kraljem, plaštem, more (morje), morem, ognjište, ognjištem; tudje (tuje), tudjega, tudjemu itd.; njega, njemu, njem; našega itd.

2) v sklanji samostavnika *dan* s prirastkom *ov* in pridevnika *säv* ali *väs*; dneva, dnevu, sve (vse), svega itd.

3) v glagolih 6 vrste: vojevati, kraljevati i dr.

4) v svojivnih pridevniki na *ov* in tudi sicer v izpeljankah: kraljev, stričev; kraljevič, svinjetina (meso), dražest (milina), šteta (škoda) namesti tašteta od tašt (prazen) i dr.

5) večidel v vokativu edn. samostavnikov ženskoga spola na *ica* in *ca*: banice, sestrice, kćerce itd.

Nahaja se pa tudi dosti izjem od tega pravila. Na pr. 1) pridevniki in zaimena ženskoga spola imajo v ednini sploh *o* ne *e*: bližnjoj (dat. in lokal), bližnjom (instr.); mojoj, mojom; njoj, joj (njej, jej) itd.

2) vokativ edn. ženskih samostavnikov na *a* ima večidel *o* (razun onih na *ica*): željo, dušo, knjeginjo; tako tudi instrumental: željom, dušom, knjeginjom.

3) *o* namesti *e* imajo tudi nekteri glagoli VI. vrste: bõžičovati, pašõvati (biti paša), starješõvati (biti starešina), samoćovati (samotno živeti).

4) spona v sestavljenih besedah je sploh *o* namesti *e*: zemljopis, otcoubójica, gornjozemac, sljepčõvodja i dr.

Časih se nahaja *o* in *e* ob enem, zlasti pri samostavnikih na *r* (sl. rj.) in pridevniki od njih izpeljanih na *ov*: carem in carom (cesarjem), carev (cesarjev) in carov, mesarov in mesarev (mesarjev), zecovi in zečevi (zajeci) itd. Tako tudi: carovati in carevati.

9. Zev.

Dva samoglasnika zaporedom nahajaš v hrvaškem ali srbskem jeziku v sestavljenih besedah in pa ako je drugi samoglasnik *o* postal od *l*, sicer redko: dugouh, doigrati, poluotok, crnook, dioba (delba), orao, letio, jauk (vék, tanjanje), pauk (pajek), paun (pav); večkrat tudi v tujih lastnih imenih: Julio, Antonio, Galilea itd.

Zloglasni zev, ki postaje če dva samoglasnika zaporedom stojita, odpravlja se z

1. vdevanjem soglasnikov *d*, *n*, *j* in *v*.

a) *d* zapira zev v glagolih: idem, idoh (šel sem), postadoh

(postal sem), imadijah (imel sem), budem (bodem in bom), znadem in znam, imadem in imam, valjadem in valjam (veljam) i dr.

b) *n* se vtika zavolj zeva v zaimenu *i* (on) za predlogom in ako se z naglasom izgovarja: zanj, do njega, k njemu, od njih itd.; dalje *v*: uniči in uči (vniti), snimiti (snéti), nuz i uz (poleg). Ali slov. sniti se je = hrv. sastati se in slov. snesti (snedem) je = hrv. pojesti.

c) Najčesče vdeva se *j* in *v* na pr. davati (dajati), doznajem in doznam, obečajem in obečavam (obetam), dajem in davam, čuven part. od čuti, čuvenje, kriven (krit), odjeven (oblečen), obuven (obut), mljeven (mlet), liven (lit) itd. Tudi stoji *v* zavoljo zeva večkrat v pokrajinah, kjer se *h* neizgovarja: kruva m. krūha, duvan in duhan (tobak), kuvati in kuhati.

2. Samoglasnik *u* razveže se v *ov* ali *ev* kakor v slov.: kupovati (m. kupu-ati), vojevati (m. voju-ati), kovati (m. ku-ati), slovem (m. slu-em) od sluti itd.

3. Zatiče se zev, ako se *i* premeni v *j* ali pa izpusti: dojti in doći m. doiti, najti in naći poleg naići, nejmam in nemam poleg neimam, najme in naime (namreč).

4. Odpravi se zev tudi s tem, da se jeden samoglasnik izpusti, ali pa da se jeden samoglasnik vpodobi drugemu in po tem stopí v enega: dovle iz do ovle (dotle), Stoca grada (iz Stooca, Stolca), gô m. goo (gol), sokô m. sokoo (sokol), dvomiti poleg dvoumiti, neću iz nehoću, nisam iz nejesam itd., — v nekterih krajih tudi še *h* izpade: grôtom (= grohotom) smijati se, sât = sahat (ura) i dr.

10. Ojačanje samoglasnikov.

Ako se ozki samoglasniki povzdignejo v širje ali manj tehtni v tehtniše, pravimo, da ojačavajo po glasu. Dolgi pa so samoglasniki tehtniši od ozkih. Najtehtniša sta samoglasnika *a* (= strsl. *a*) in *u* (strsl. *u*, slov. *o*), najslabši pa je pologlasnik (strsl. *ɐ* ali *ɨ*, hrv.-srb. navadno *a*).

I. Samoglasnik *e* ojačava 1) v *i*: reči — proricati, sažeči (sežgati) — sažizati (sežigati), doseči — dosizati in dosežati (dosegati), metnuti — namitati (nametati), plesti — razplitati (razpletati), teči — uticati (utekati), nerem (grem k dnu, tonem) — ponirati itd.

2) V *o*: ženem — gonim, vesti — voditi, steči (dobiti) — stoka (živina), rečem — uzrok, prorok, meljem — moljac (molj), plesti — plot, vezem — voz, nerem — ponor (ponikva) itd.

3) V *ie* ali *je* (ѣ, slov. é); leči — liegati, razliegati se, teči — utjecati (utekati), stjecati se (stékati se), peči — pri-pjecati (pripekati), vezati — povjesmo, reči in rieti — rieč itd.; — bolj redko v *e*: grebsti — ogrebat, tepsti — pretepati, mèsti — pometati itd.

II. Samoglasnik *e* (= strsl. *ѣ*) ojačava v *u* (strsl. *ѣ*, slov. *o*): (bledem) — bluditi (bloditi), mésti — mutiti, upreči — pruga (proga), supruga; (režati se) — rug (posmeh), rugati se, (сѣдѣ, sjeđem, sedem) — sud, suditi (soditi), speti — puto (vez), sputiti (svezati), štedjeti (varčen biti) — oskudica (pomanjkanje), težak — tuga, tužiti, vezati — uza, uzao (ozel), uzak, uže (ože, ožinec, vrv), (zvečati) — zvuk, žedja (žeja) — žudjeti (želeti) i dr.

III. Samoglasnik *i* ojačava 1) v *ie* ali *je*: cviljeti — razcvieliti (razžalostiti), visjeti — vjesiti (obesiti), liti — ljevati, tih — tješiti (tolažiti), — tiskati — tiesan, svitati — sviet, vidjeti — viest (glas, novica), svjedok (priča), viti — vienac, zijati — zievati itd.

2) V *aj*: vapiti (vpiti) — vapaj (vpitje).

3) V *oj*: biti, bijem — boj, ubojica (ubijavec), liti — loj, gnjiti — gnoj, počinuti (počiti) — pokoj, rinuti — roj, nabiti — naboj, sjati ali sijati — osoje (senčen kraj), prisoj in prisoje (solnčen kraj), zijati — pozoj (draco) itd.

4) Ako je *i* = strsl. *и* ojačava a) v *ov*: kriti — krov (streha), pokrov: riti — rov; titi, tijem (debeliti se) — toviti (pitati), tovan (debel, pítan) i dr.

b) v *av, va*: biti, jesam — zabava, zabaviti, obaviti (opraviti), izbaviti (oteti); kis, kiša — kvas, nakvasiti (namočiti), uhititi — uhvatiti (ujeti), hvatati, titi (debeliti se) — otava i dr.

c) v *u*: bik — bučati, brisati — ubrus (brisača, prtič), biti — budem, ginuti — gubiti, naviknuti (privaditi se) — učiti, nauk, ridj — ruda, slišati — posluh itd.

IV. Samoglasnik *o* ojačava 1) v *a*: skočiti — skakati, roditi — radjati, kloniti — klanjati, osloboditi — oslobadjati, ugoditi — ugadjati, oboriti (podreti) — obarati, hrom — hramati (šepati), prostiti (odpustiti komu) — praščati, stvoriti — stvar, koriti (grajati) — karati, kopati — podkapati, brojiti (šteti) — izbrajati, odmoriti se (počiti) — odmarati se, lomiti — lamati, sklopiti — sklapati itd.; — po krivi analogiji tudi prijanjati m. prilipati (prijemati se) od prionuti (iz prilnuti).

2) v *i*: osnovati — osnivati, zovem — pozivati, ploviti — plivati, kovati — ukivati, podkivati itd.; — in v glagolih VI vrste od drugih glagolov po stopnjevanju izpeljanih (namesti slov. *o*) dokazati — dokazivati (dokazovati), prepisivati, poskakivati, zabranjivati, zagrađjivati, (zagrajevati), zamazivati, zamahivati itd.

V. Samoglasnik *u* ojačava v *av* in *ov*: sluti — slovem — slava, truti (trošiti) — trava, otrov (strup), pluti — plav, plavati, poplava (povodenj), kujem — kov, snujem — snov, osnova itd.

VI. *ѣ* ojačava v *a*: (lesti) — laziti odlaziti (odhajati), prielaz; rezati — poraz (pobitev), poraziti (pobiti v boju); sjesti — sad, saditi; (tleči hrv. tući) — tlak, tlačiti; (streči) — straža; (vleči hrv. vući) — vlačiti, oblak i dr.

VII. Pologlasnik staroslavenski (nam. ktereга je v hrv.-srb. jeziku navadno *a*, ali pa je izpuščen) ojačava 1) v *i*: cvasti — razcvitati in razcvjetati, čatiti (brati) — čitati, dahnuti — disati in dihati, dotaknuti se — doticati se, izažmem (izžmem) — izažimati, kunem (kolnem, strsl *кълнѣхъ*) — proklinjati, maknuti — primicati, nadmem (napihnem) — nadimati, dim;

namagnuti — namigivati, odapnem — odapinjati (odpenjati), otrti — otirati, poslati — pošiljati, počmem (počnem) — počinjati, požanjem — požinjati, svanuti (daniti se) — svitati, uzmem — uzimati, začnem — začinjati itd.

2) v *o*: grmjati — grom, klati — koljem, prostrem — prostor, razdrem — razdor; sapnem — spona, stlati — stol (miza), trti — tor (hlev), umrti in umrieti — umor, vreti — izvor, zaprieti — zapor, začnem — zakon, konac; zatrti — zator, zreti — zora, (zveneti) — zvono (zvon) itd.

3) v *ě* (ie ali je za *r*-om samo *e*): cvasti — cviet polag cvat, cvjetati; vršem (manem) — vrieči, povrzem (vežem) — povrieslo, proždrem — proždrieti, prostrem — prostrieti, zaprem — zaprieti, srce — srieda, vrim — vreti itd.

4) v *u*: bditi — buditi, budan; dahnuti — duh, duša; sahnuti — suh, suša; — tudi v glagolih: objemiti (objeti), obuhvatiti (obseči), poduprieti (podpreti) itd. ojačal je pologlasnik v *a*, ali pa je v *u* vstavljen.

5) v *a*: klati — kalati, plamen — paliti, mrknuti — mrak, pržiti in pražiti, (prhniti) — prah, smrdjeti — smrad, smrznuti se — mraz, stršiti — strah, vreti — variti, vrtjeti — vrata, vrat itd.

Samoglasnik toraj more v nekterih besedah ojačati po dvakrat: nerem — ponor — ponirati, odnesem — odnosim — odnašam, brati — sabirati — sabor, pijem — pojim — napajam, rečem — prorok — proričem itd.

III.

B. SOGLASNIKI.

I. Ustneni: *b, m, p, v, f* — *č, n, e, g*.

Izgovarjajo se ustneni soglasniki sploh kakor v slov., le *v* se glasi na kraju zlogu in besedi blizo kakor *f*: čavka (izgov. čafka = kavka), nov izgov. nof.

Ktere tuje glasove časi namestujejo in kako se ustneni menjavajo ali čredijo, za to primeri nekatere zanimive zgleds: Josip (Josephus), Stjepan (Stephanus), opica (Affe), pop (Pfaffe), pjenez (Pfennig), ploska (Flasche), pasulj (fažol, phaseolus), jambor (jambora, arbor), sumpor (žveplo — sulphur), Mletci (Benetke), Varnava (Barnabas), plován (plebanus); — muva v nekterih krajih m. muha, kruva m. kruha itd. — fala in hvala, ufati in upati, ufanje, fat in hvat (sežen). — Ženitba (ženitev), ljubezan in ljuvezan (ljubezniv), kolebati (zibati) in koljevka (zibka), cf. v eufoničnem pravopisu: ljubak, ljupka, ljupko; hrbat — hrpta, srpska m. srbska itd.

Pšenica in všenica, mrljati in prljati (zamazati), počmem nam. počnem, beden in bedem (zid), Budin poleg Budim, stramputica in stranputica, jedamput in jedanput, pjesma in pjesan, jazavac (jazbec), kopča in kovča (zaponá), kopčeg in kovčeg (škrinjica, Koffer); tavni, tavnica in tamni, tamnica; Dunav in Dunaj (Donava), dobivati in dobijati, davati in dajati itd. Primeri še hrv. brvno s slov. bruno, skvrnuti (slov. skruniti), va, vaz, poleg u, uz (sl. v, vz), unuk, udova itd. (sl. vnuk, vdova).

Vstavljajo in dodavajo se ustneni redko, n. pr. daklem, doklem, dovlem, dotlem i dr. namesti dakle, dokle itd.; protiv in proti, grudva poleg gruda (kepa), — razun v, ki večkrat zev zapira: davati m. daati itd.

Izpadajo in odpadajo pa ustneni bolj po gostem, zlasti pred *n* v glagolih II vrste: kanuti — kapati, tonuti — topiti, usnuti (zaspati) — spavati, ganuti — gibati, uštinuti (uščipniti) — štipati, šinuti — šibati, prionuti (strsl. прилипають) — prianjati; — dalje primeri: nagibati in nagingjati, spati — san, potomnji in potonji (pozneji). Sicer pa *v* izpada največkrat: čোক m. čovjek, čuvstvo in čustvo, blagosiljati in blagosivljati, crljen m. crvljen poleg crven, kraljestvo in kraljevstvo, bresaka gen. pl. od breskva, Ladislav in Vladislav, dignuti (dvignuti); — zlasti izpada za predlogom *ob* v sestavah, kakor v slov.: objesiti, obrnuti, obratiti, obezati, obečati,

obiknem običaj (navadim se, navada), oblast, obladati, obeseliti in obveseliti itd.

(V slovenščini rad odpada in izpada *v* tudi pred *l* in *r*, v hrv. sploh ne: sl. las, lat, last, sleči itd. = hrv.: vlas, vlat, vlast, svući; tako tudi sl. četrti, četrt, trd, sraka, sora, srbeti, srab = hrv. četvrti, četvrt, tvrd, svraka, svora, svrbjeti, svrab; tudi goža = gužva, zagozda = zagvozda, hoja = hvoja, storiti = stvoriti itd.)

b izpada v *ob* v sestavah: okoliti in obkoliti (obdati), ozidje, ozidati in obzidati, olakšati in oblakšati i dr. (ali obznaniti sl. oznaniti).

p odpada v besedah: šenica poleg pšenica in všenica, tica poleg ptica in vtica, čela in pčela (čbela), tudj (ptuj).

Kedar sledi *j* s samoglasnikom ali predjotani samoglasnik (ja, je itd.) za ustnenimi, vstavlja se *l* za njimi n. pr. zemlja, ljubljah (ljubil sem), lovljen itd. To biva razan čakavščine bolj pogostem nego v slovenščini in to v instr. edn.: krvlju in krvju (kryjo), ljubavlju in ljubavju; — v samostavnih srednjega spola na *je*: kopje in koplje, Posavje in Posavlje, zdravje in zdravlje, snopje in snoplje itd.; — v pridavnih na *ji* nam. iji: kravlji in kravji, divlji in divji in v komparativu: kreplji (krepkejši), življi (živejši), skuplji (draži), dublji od dubok (globok); — v glagolih III. vrste pred *je*: življati poleg živjeti, trpljati poleg trpeti itd.

Pri stopnjevanju glagolov časi *i* ali *j* raje izpade, nego da bi se *l* vrnil: raztopiti — raztapati, stupiti — stupati, prelomiti — prelamati, sklopiti — sklapati, spremiti — spremati itd.

2. Zobniki *d* in *t*, *g* in *m* z nebnički *dj* ali *gj* in *ć* ali *tj*, *h* in *k*.

D in *t* se izgovarjata kakor v slovenskem; *dj*, kadar je isto kar *h* izgovarjaj mehko kakor stopljen *dj*, ali mekše nego *dž*: predja (preja), medja (meja). V tujih besedah, v katerih je *dj* postal iz *g*, piše se navadno *gj* m. *dj* v latinici: Gjorgje

(Georgius), angjeo (angelus), gjeneral i dr. Redki so pisci, ki pišejo vselej *gj* m. *dj*, kedar se stopljeno izreka: megju = medju (med), rogjen m. rodjen (rojen).

Časi se mora *dj* tudi razstavljeno brati t. j. *d* za se in *j* za se izgovarjati kakor n. pr. v slov. besedi sadje in tedaj se piše v cirilici *gj* ne *fj*: odjahati (одjahати), časi pa sta oba izgovora navadna, jeden v jednom, drugi v drugem mestu: djed (дјед) in djed (дјед), vidjeti (видјети) in vidjeti (виђети), grozdje in grozđe.

č, *h* izgovarjaj mehko, kakor stopljen *tj* ali mekše od *č*: kci — kchi (hči). plaća — плаћа (plaća); *tj* pa se more na dva načina izgovarjati ali stopljeno kot *č* ali cirilski *h*, ali pa *t* za se in *j* za se (cirilski *tj*): listje (лустје) in lištje (лишће), smrtju = смртју in смрћу. Večidel se piše *tj* namesti *č* le v besedah, v katerih ima slovenščina *tj*: prutje (protje), bratja (bratje), krepostju (krepostjo), tretji, ali tudi tudi tu se more pisati *č*. pručé, braća, krepošču, treći.

č se piše v početku, v sredini i na kraju besede, kader Slovenec sploh *č* izgovarje a ne *tj* v besedah domačih in tudi v tujih: čud (srce, narav), čutjeti (čutiti), čut (čut), čuk, čorda (sablja), hoću in ču (hočem, čem), plaća, pleće, moć, noć, več (uže), peć, reći, praća, kuća (hiša), tisuća, kraljić, vreća, vruć, moguć (mogoč) itd.; ako pa v slov. beseda počenja s *te*, je pa bolje pisati *tj*: tjeme, tjerati, tješnji (tesnej), tješiti (tešiti, tolažiti), tjelesan (telesen), tjedan (teden) itd.

d in *t* se pretaplja pred *j* z njim vred v *dj* (*h*), ali večkrat nego v slovenščini (v *j* in *č*): obuća (obutev), sreća od sretnuti, plaća, zadaća (naloga), svieća (sveća), maćeha od mati, kraći (krajši), teleći, štroπόćem (ropoćem), pozlaćen, pokračivati (skrajševati); gradja (graja), hrdja (rja), medja, predja, mladji (mlajši), tvrdji (trji), rodjak (rojak, sorodnik), žedja (žeja), radjati (roditi — rajati), sadjah (sadir sem), sudjen (sojen), osudjivati (obsojevati), ugadjati (ugajati) itd.; — tudi kjer je *i* pred *j* izpadel in to: v instr. edn. gladju = глађи (z gladom), smrtju ali smrću смрћу (s smrtjo)

itd.; — v samostavniki na je: nagnutje ali nagnuće (nagnjenje), cvietje ali cvieće (cvetje), grozdje ali groždje, ozidje, zabrdje, razkršće (razpotje), orudje (orodje); — v besedah: ladja, braća ali bratja (bratje); — pri glagolih III. vrste in drugde (pred starosl. ꙗ): vidjah (videl sem), lećah (letel sem), vidjeti, letjeti in lećeti. vidjela, vidjenje, lećela ali letjela, lečenje, djelo, djevojka itd.; — tako tudi ići poleg iti in najdem, podjem, izadjem poleg najdem itd. Nepravilno je *dj* (*h*) v glagolih nadvladjevati (premagovati) in zazidjevati (zazidovati).

st pred *j* prehaja z njim skupaj v *šč*, namesti ktereга večidel rabi tudi *št* (ako v slov. stoji *šč*): puščati in puštati, gušta in gušća (gošća), namješčati in namještati, očišćen in očišten, oprošćenje in oproštenje, mješćanin in mještanin (meščan) itd.; šćene in štene, štipati in šćipati, ognjište in ognišće itd. Ne zamenjuje pa se *šč* ali *stj* s *št*, kedar Slovincem ne rabi *šč*: vlašću ali vlastju a ne vlašću (oblastjo), lišće ali listje a ne lište, ustje in ušće, gustji in gušći (gostje) a ne gušti, češći ali čestji (gostje), tušći in tustji (tolsteji) itd.; tudi hrišćanin in kršćanin iz christianus.

zd prehaja tudi v *ždj* (жѣ): braždjah (brazdil sem), gvoždje in gvozdje (železo).

V besedah: pošten, što (kaj), štiti (brati) je *št* namesti *čt*; v: sveštenik = svećenik (duhovnik), obšti = obći je *št* iz staroslovenskega; v: ištem ali iščem, voštan (vošćen) postal je *št* ali *šč* iz *sk*.

é (slov. č) postaje tudi iz *gt*, *kt* in *ht* v infinitivu glagolov I. vrste: strići, reći, vrieći (od osnove *vrh*, sedanji čas: vršem, manem) itd.

dj ali *gj* in *é* nahaja se tudi za tuji *di* in *gi* in *g* (pred *e*) in za tuji *k* ali *c*: djak (diaconus), djavol (diabolus), Gjorgje (Georgius), evangjelje, Maćedonija, Ciril (Kyrillus), ćesar in cesar, ćelija (cella) itd.

V besedah: zviždati (zvižgati), moždani (možgani) postal je *žd* iz *žg*; a v besedah: nužda (nuja, potreba), snužditi

(razžalostiti), odežda (obleka) i dr. vzet je *žd* iz staroslovenskega.

Pred *t* prehaja *d* in *t* v *s* in v izpeljevanju besedi navadno tudi pred *l* kakor v slov.: presti, slast, plesti, gusle (gosli), jasle (od osnove jad, jesti), čast, čislo od *ѣт* (čatiti; čitati), grst (peščica; od grtati = na kùp grabiti), preslica i dr.; toda vendar: metla, sedlo.

Kako se zobniki menjavajo ali nadomeščajo v hrvaškem ali srbskem jeziku samem ali pa z obzirom na slovenščino, za to primeri nekoliko zgledov: od (strsl. *отъ*) poleg otići (oditi), oteti in otimati (odvzeti), trčati (držati, teči), šator in čador, tvorac (dihór), tko (kdo); in v blagoglasnem pravopisu: ženidba, svadba, bjelidba itd. m. ženitba, svatba, bje-litba; sladak — slatka — slatko itd.; — dabar (bober, Biber), osrdje (osrčje), dubok (globok); izidjem in izidem, idem in idjem, razidem in razidjem se itd.; medju, medj in med, žedan, (žejin), žednjeti (žejin biti) poleg žedja (žeja), jedji, jedj in jedi (jěj), vidj in vidi; dažda (dežja), gradski (grajski), napried (naprej), nazad (naza), gospoja in gospodja (gospa), podrietlo in podrieklo (rod, priimek), ići in iti, plata in plaća, sretan in srećan, obećati (obetati), obrtati poleg obraćati, hvatati (loviti) poleg shvaćati, tata poleg ćaća; — obrazilo oća nahaja se poleg ota: vrednota in vrednoća, sljepoća (slepota) itd.; — trešnja (črešnja), dobitak (dobiček), nojca poleg noća, sveštenik in svećenik, obšti in obći, ćutati in šutjeti (molčati), ćutjeti (čititi), staklo, caklo in cklo (steklo), ckliti se (svetiti se), blistati (bliskati), šturak in šćurak, štipati (ščipati), kliešte (klešće), štit (škit, ščit), štrba (škrba) itd.

Vstavljata se zobnika rada, zlasti pred *r*, ako je sičnik ali šumevec pred njim, večkrat *d*, bolj poredkem *t*: ždrieb (žreb), ždriebe (žrebe), ždrao (žerjav), zdraka in zraka (trak, Strahl), mezdra, ždrieti in žderati (žreti), razdriešiti (razrešiti), žliezda (žleza), ždlieb (žleb), nozdra in nozdrva (nosnica), stršiti (ježiti se), stršljen (sršen).

Izpadajo in odpadajo zobniki pogosto: pred *l* v spreganju glagolov I. vrste, časi tudi v izpeljavi besedi pred obrazilom *lo*, *ljiv*, *lja*: pleo, (pletel, plél); preo (predel, prel); meo, mela od mesti itd.; — selo (vás), jelo (jéd), sielo (obisk), prelja (predica), bolešljiv (od bolest — bolezen), rastao poleg rasao (rastel); — pred *n* zlasti pri glagelih II. vrste, pa tudi v izpeljavi besedi: krenuti — kretati, vrnuti — vratiti, odkinuti (odtrgati) — odkidati, prenuti se (zatrepetati) — prèdati, šapnuti (zašeptati), svanuti — svitati itd., ali vendar padnuti in panuti (pasti), obsjednuti (obsesti), otvrđnuti (strđiti se); — usna (ustnica), pest — pesnica, krsnice (pojedina na krstni dan), opasna m. opastan (nevaren), lasan, a, o, m. lastan (lehek), šesnaest m. šestnaest, bolesnik in bolestnik, vršnjak m. vrstnjak (vrstnik), godišnji (od godište = leto — letni), zlasti pa v blagoglasnem pravopisu, kjer se celó nahaja *n*. pr. gozba namesti gostba, jezbina m. jestbina, obrati in odabrati (odbrati), ociepi m. odciepiti, moci m. motci od motka (drog), Gradac gen. Graca m. Gradca, vještac (čarobnik) — vješca m. vještea, otac — oca, ocu; plešću, plešćeš, plešće itd. m. plesti ali plest ću (pletel bom) itd.; pače m. patće (mlada raca), od patka, ko, niko in tko, nitko (kdo, nikdo), kašto in kadšto (časih), rašta m. rad šta (za kaj); vježba m. vještba (vaja), dam m. dadm, ijem m. ijedm (jem), Mitar in Dmitar (Demetrius), grem in gredem, srce m. srdce gen. pl. srdacâ, djeca od diete, dliece m. dlietce (dletce), svečan m. svetčan (prazničen), pedeset, šesdeset, devedeset, odahnuti m. oddahnuti, otvoriti m. odtvoriti (odpreti), podanik m. poddanik (podložnik), poticati m. podticati (spodbadati), spotači se (spodtakniti se), bistvo m. bitstvo, bogastvo in bogatstvo, gospo-stvo in gospodstvo, egipski in egipatski, prokletstvo in prokletstvo, leptir in lepir (metulj) itd.

dj odpada v: *sve* poleg svedj in svedjer (vedno) *st* v *je* poleg jest (je).

V čakavskem narečju na kraju odpada *d* v *daž* m. dažd (dež) in *t* za *s*-om n. pr. čas = čast, milos = milos, dvaes = dvaest ali dvadeset itd.

3. Jezikovci : *l, n, r* — *л, н, р*, s topljencema, *lj, nj* — *љ, њ*.

Izgovarjajo se kakor v slovenskem, samo se *l* ne glasi nikdar kakor *u* ali *v*; kajti kedar Slovenec izgovarja *l* kot *u* ali *v* govori se in piše v hrv.-srb. sploh o n. pr.: pepeo, orao (orel), dioba (delba) itd.

Jezikovca *l* in *n* se topita *lj* pred *j* z njim skupaj v *lj* in *nj*, in to bolj pogosto kakor v slov. n. pr. prijatelj — prijatelja slov. tudi prijatel — prijatla, mišlju (mislijo), solju (sol-jo), deblji (debeliji), bjelji, crnji itd. zlasti ako za njima sledi kratko naglašen ali nenaglašen strsl. *κ* (= je): ljepota (lepota), ljepši (lepši), njedro (nedro), gnjev (jeza), njemački (nemški), željeti (želéti), crnjeti (črnéti) itd. *r* se dan današnji ne umekšava več, vendar pa se nahaja pogosto *e* namesti *o* za nekdanj mehkim *r*. Slovenci govorijo navadno *rj* za nekdanj mehki *r* pred samoglasniki: carem (cesarjem), carev, a, o in carov, a, o; gospodarem in gospodarom itd.

Namesti slovenskega *rj* imajo Hrvatje in Srbje sploh *r*: žerav (žerjav), mesari (mesarji), more (morje), večera (večerja), govoren (govorjen), odgovarati, govorenje itd.; vendar pa se nahaja *rj* tudi v hrv.-srb. navadno ako je *i* pred *j* izpadel na pr. v instr. edn. stvarju (stvarjo), zvierju (zverjo) itd. in v samostavnih na *je*: perje, Zagorje, primorje itd., ali pa, ako za *r* stoji *κ* (je): gorjeti (goreti), ostarjeti (ostariti), gorjela, —o (gorela), rječnik, rječiti (zgovoren), pogrješka, odrješivati (odreševati), starješina in starešina, grješnik itd.

Kako se jezikovci nadomeščajo ali menjavajo nekoliko primerov: Arbanas (Albanas), klicati in kričati, grkljan (grtanec, goltanec) poleg gutati (goltati), poklisar (ἀποκρισιχρος, poslanec); Jerolim (Hieronymus), vrtlar (vrtnar), mlogi poleg mnogi, sloboda (svoboda), vladalac in vladavac, skakavac namesti skakalac (kobilica), štipavac namesti štipalac (škorpjon); inje (ivje), daljni in dalnji; doljnji, dolnji in donji; šljiva (sliva), gliva in gljiva, lanjski (lanski), klanjac in klanac, nihati in njihati (zibati), njeke in neki, njetko in netko, njegda

in negda (nekdaj), nekajako in nekako itd.; pomnjiv in pomljiv (pozoren), pedanj in pedalj (ped), mrmljati (mrmrati), brbljati (brbrati); renem in ženem, jur, jurve (vže, vre), — morda in možda, more in može, borme in bogme, trbuh (trebuh), trti (treti), vrči (vreči), hrišćanin (pravoslavni) in kršćanin (rimski katolik), kroz (skoz m. skroz) itd.

Da *l* prehaja za samoglasnikom na kraju zlogov in besedi sploh v *o*, rečeno je že pod *o* in da se za ustnenimi pred *j* vstavlja rečeno je pod ustnenimi.

Sicer pa se jezikovci le redko vstavljajo in dodajejo n. pr. slavulj (slavec), kraguj (kragulj), blagosiljati in blagoslivati, stršljen (sršen), dubljina (globočina), ter in te, brez in bez, krletka (kletka), naime, naimre (namreč), dokle (dokler), božanski m. božaski, božanstvo; tako tudi čovječanski (človeški), čovječanstvo (človeštvo), svjedočanstvo (spričevanje), katoličanski (katoliški), proročanstvo (proroštvo), djevičanstvo (devišтво), veličanstvo, družtvance (družtvice), mjestance (mestice), Pešta pridavnik Peštanski. Primeri tudi slov. lakomen, očiten, trdovraten, nestanovitnost itd. = hrv. lakom, očit, tvrdovrat, nestanovitost.

Primeri za izpadanje in odpadanje: čovjek (človek), blagosov, blagosoviti, blagosiljati in blagoslov itd., Jakin (Ancona), ozgo in ozgor, večé in večer, juče in jučer (včera), jedared = jedanput (enkrat, enpot), konjik in konjanik, istin, a, o m. istinan, studen m. studenan (mrzel), kamen, a, o (kamenit).

4. Goltniki *g, h, k* — *s, x, k* z nebnički *ž, š, č* — *жс, ш, ч* in *j*.

Izgovarjajo se kakor v slovenskem, le *h* se sploh samo v Črnigori in nekih drugih krajih primorskih izgovarja čisto n. pr. hoditi; sicer se pa le slabo ali pa celo nič ne sliši, ali pa se namesti njega govóri dialektično: *v, j*, ali *g*: mua in muva m. muha, kijati in kihati, orag m. orah (oreh), grek, greha, m. grieh, grieha itd. *hv* prehaja često v *f*: hvala in fala, hvaliti in faliti, hvatati in fatati itd.

Goltniki se menjajo v nebniike in sičniki v spregi in sklanji: drug — družē — družī, duh — duše — dusi, rak — račē raci, strigao — strižem — strizi, rekao — račem — reci, vrhao (mèl) — vršem (manem) — vrsi itd. To biva zlasti pogostem tudi v premikanju glagolov iz I. in II. vrste v V., kjer v slovenskem ostanejo goltniki *g*, *h*, *k*: dosegnem — dosizati (dosegati), stignem — stizati, žežem, žegu (žgem) — sažizati, uzdahnem — uzdišati, zategnem — zatezati, zaprengem — zaprezati, podignem — podizati, tuči (tleči) tukao — tucati, niknem (kal ženem) — nicati, spotaknem se — spoticati se, kliknuti — klicati, maknem — micati, puknem (počim) — pucati, pretečem 3. os. preteku — pretjecati itd.

Često biva to tudi v izpeljevanju besedi kakor v slov. n. pr. drug — družba, društvo, junak — junački — junačtvo, bog — neznabožec (pogan), pečal (skrb od osnove pek) obiknem (navadim se) — običaj, majka — majčin (materin), natrag in natražke (nazaj), gorjeti — požar, naručje iz ruka, duh — duša, teža od teg, sječa od sjek, velmoža (velikaš) od vele = mnogo in mogu (morem), išao (šel) poleg hoditi počinuti (počiti) — pokoj, drhtati (tresti se) — drščem in drhčem, dahtati (sopihati) — daščem itd.

sk prehaja v *št* ali *šč* časi tudi v *šč*: iskati — ištem in iščem, vojska (exercitus) — zavojštiti (vojsko začeti), gorski — gorštak (gorjanec), vošak — voštan (voščen), srbski — srbština, daska — daščara — daščica, puška — puščani prah (strelni prah); — a *zg* prehaja v *žd*: moždani (možgani), droždina (droži), zviždati (zvižgati) itd. v raždenem stoji *žd* namesti *žž*.

Namesti tujega *ch* stoji večī del *k*: Akil (Achilles), škola, Krst (Christus) a v *kci* (*hči*) je *k* namesti strsl. *d*.

š namesti *č* imamo v: što, pošten, štiti (brati), mašta (fantazija), štovati in v manjšavkah: lišce od lice, sunašce od sunce, srdašce od srce, vratašca od vrata itd.

Kako se goltniki in nebniiki nadomeščajo ali menjavajo nekoliko primerov: lagan, lahak in lak, gušter (kuščar), mozak

in mozag, grč (krč), njegda in nekada (nekdaj), njegdje m. njekdje, gdje m. kdje itd., mejdan in megdan (dvoboj), siromah (siromak), drhtati in drktati (trepetati), dahtati in dak-tati (sopihati), dihanje in disanje, daleko, trkati in trčati, no-kat (nohet), kći in hći, kruška (hruška), ka kravi (h kravi), neka in nek (naj n. pr. piše), čavka (kavka), čadje (saje), čador in šator, grčki (grški), junački (junaški), kćerca, hćerca in šćerca; četiri, četrnaest (štiri, štirnajst), oštar (oster), višina in visina, lemeš (lemež), bolešljiv in boležljiv (bolehen), žežem (žgem), žarko in jarko sunce, ženem in renem, možem in morem, možda (morda), bože (bog) poleg borme in nebore (ubogi).

Primeri še slov.: vže že = hrv. jur in jurve, hiša hrv. hiža itd.

Vstavlja in dodava se od zobnikov in nebnikov največkrat *j* (glej tudi pod zevom), rejše *š* in *h*: taj, onaj, ovaj; tu in tuj, jambor (iz arbor), jučer (včeraj), sjutra in sutra (jutri), Jeva (Eva), cf. slov. ojster, ondaj, kdaj, sedaj, tedaj, spredaj, potlej, grojzd; — jučerašnji (včeranj), dosadašnji (dosedanji), tamošnji, svakdašnji (vsakdanji), predjašnji (prejšnji), unutrašnji (notranji), škropiti (kropiti); — hrdja (rja), hrž (rž), hrvati se (rvati se), hrzati (rezgetati) itd.

Izpadajo in odpadajo goltniki zlasti pred goltniki, pred *m* in *n* in časih tudi na kraju: ćerca poleg kćerca, lak in la-hak, mek (mehek), bome in bogme, rieħ, rieše, rieti = re-koh, rekoše, reći; duljina (dolgost) od dug, janje in jagnje, gmiljeti in miljeti (lesti), gviriti in viriti (gledati), gnjuriti in njuriti (iti pod vodo), tries in triesak, pak in pa; — posebno to biva pri glagolih V. vrste; briga — brinuti se (skrběti) brizgati — briznuti, stiskati — stisnuti, šuškat — šušnuti (zašumeti), pljeskati (ploskati) — pljesnuti, piskati — pisnuti, prsnuti (počiti) od prsk, odlanuti (pojenjati) od lak; — užina in južina; ih, im in jih, jim; eda in jeda (num), moe, tvoe in moje, tvoje itd.

5. Sičniki: *c, s, z — u, e, a*.

c stoji namesti *č* v besedah, ki se začenjajo v slov. in strsl. *s* *čr*: crievo (črevo), črn, crv, crevlja (črevelj), crip (črep) i dr. ali trešnja (črešnja).

s prehaja v *z* v besedah: mezdra, nozdrva (nosnica), vazda (vselej); *a* *z* v *s*: maslo, mast, povjesmo, povrieslo, gristi itd. in sploh v blagoglasnem pravopisu pred trdimi soglasniki; nizak, niska, nisko itd. *a* v nemoj, nemojte (nikar, nikarte) stoji *j* namesti *z*.

Sičniki prehajajo v nebničke v sklanji, spregi in izpeljavi besedi: otac — otče, knez — kneže, kneževi; baciti — bačen, djeca — dječica, granica (vejica), — graničast, groznica (mrzlica) — grozničav, klicati — kličem, lice — obličje, trgovac — trgovački, zec — pl. zečevi in zecovi, zečad (zajeci), zečina (velik zajec); — Bosna — Bošnjakin, Bošnjak; biesan (stékel) — biešnjenje, bolest (bolezen) — bolešljiv, čest (gost, pridavnik) — češći, dopustiti — dopuščati, danas — današnji, list — lišće (listje), misao instr. mišlju, misliti — mišljah, mišljen; plešću = plest ću (pletel bom), pošljednji = posljednji, š njimi = s njimi, šljiva (sliva), šljeme = sljeme, uzkrš — uzkršnji, vlast — instr. vlašću (s oblastjo), vodonoša (iz voda — nositi), bež njega = bez njega, gaziti — gažah — gažen, Pariz — Pariški, puzati — puž (polž), už nju = uz nju (poleg nje).

Zamenjujejo se sičniki v hrvaško-srbskem jeziku samem in s ozirom na slovenščino, kakor kažejo sledeči primeri: cicati in sisati, crievo (črevo) itd., konjic, vjetric, slavic namesti konjić itd., oštar (oster), lišće, nebeski, turski itd. *S* in *z* se čredita zlasti v blagoglasnem pravopisu: gozba m. gostba, jezbin (jestvina), svezati, smutiti (zmotiti), sabor, sbor in zbor, suparnik (zopernik); — grozdje in groždje, ponizan (ponižen), nizina (nižina), poniziti (ponižati). V blagoglasnem pravopisu primeri še: istok = iztok (vzhod), besplatan (neplačan), isprva, rashod, francuski itd.

Vstavlja se *s* za ustnenimi v inf. glagolov I. vrste pred *ti*: *crpem* — *crpsti* (zajemati), *grebem* — *grebsti*, *dubem* — *dubsti* itd. ali *pljevem* — *pljeti*; — sicer pa se *s* redko dodaje: *spametani* in *pametani*, *spuž* in *puž*, — *opet* (*spet*, *zopet*), *skrajni* in *krajni*.

Izpada pa *s* zlasti pred obrazili: *ski* in *stvo* za *sičniki* in *nebniki*, sicer redko: *junački*, *junačtvo*, *množtvo*, *francezki*, *nebeski* itd.; — *iznieti* in *iznesti*, *odnieti* in *odnesti*. *z* odpada v: *ja* (*jaz*), sicer pa sploh le pred *sičnikoma* *s* in *z* in *nebnikoma* *š* in *ž* (posebno po blagoglasnem pravopisu); *ustati* m. *uzstati*, *rasuditi* = *razsuditi*, *isjeći* = *izsjeći* (*izsekati*), *besmrtan* = *bezsmrtan*, *bezakonje* = *bezzakonje*, *raširiti* = *razširiti*, *ražalostiti* = *razžalostiti* itd.

6. Vpodabljanje soglasnikov.

Tudi soglasniki se jedni drugim vpodablajo, kedar se jih več snide, da se izgovarjanje olajša, in to biva ali samo v govorjenju, ali pa tudi v pismu (po blagoglasnem pravopisu), toda večidel le v tej istej besedi.

Prehajajo pa mehki v trde pred trdimi in trdi v mehke pred mehki in ako se pri tem dva jednaka soglasnika snideta, navadno se eden izpusti: *hrbat* — *hrpta*, *vrapac* — *vrapca*, *gladak* — *glatka* — *glatko*, *otkriti* = *odkriti*, *nizak* — *niska* — *nisko*, *istriebiti* = *iztriebiti*, *besposlen* = *bezposlen* (brez dela), *težak* — *teška* — *teško*, *društvo* = *družtvo*, *svat* — *svadba*, *tat* — *tatbina*, *top* — *tobdžija* (*topničar*), *gdje* m. *kdje*, *svagda* m. *svakda* (*vselej*), *vas* — *vazda* (*zmiraj*), *zgoditi se* = *sgoditi se*, *zadužbina* od *za-duša*, *vježbati* (*váditi*) od *vješt* (*zveden*), *džban* in *žban* m. *čban* (*čeber*), *srdžba* m. *srčba* (*srd*), *što* m. *čto* (*kaj*), *junaški* = *junački*, *ješčete* = *jest čete*, *vršnjak* m. *vrstnjak* (*vrstnik*), *šljeme* = *sljeme*, *grozd* — *groždje*, *ždjela* in *zdela* (*skleda*), *mozak* — *moždjani* ali *moždani*, *iščupati* m. *izčupati* (*izpukati*), *rašćerati* = *raztjerati*, *beščastan* = *bezčastan*, *drhtati* — *drščem* in *drhćem*, *obraniti* — *obramba*, *raširiti* = *razširiti*, *otac* gen. *oca* m. *occa* iz *otca* itd.

Redko se vpodablja drugi soglasnik prvomu n. pr. drozak — drozga, mozak — mozga; v vedg in vedg (star iz strsl. **ketxl**) premenjena sta obadva soglasnika.

7. Vstavljanje in dodavanje pak izpahovanje in odpahovanje po več pismen ali celih zlogov.

Kakor se posamezmi samoglasniki in soglasniki vstavljajo in dodavajo pak izpadajo, ravno takó se godi časi tudi s celimi zlogi. Tu naj stoji nekoliko primerov: polak = pol, pedalj in pedanj (péd), bog — božanski, čovjek — čovječanstvo, Pešta — peštanski, rekavši — rekši, kažidete ali kažitede (nujte kažite); nagoviestiti, nagovieštati = naviestiti, navieštati; ovdjeka = ovdje, danaske = danas, večeraske = večeras (ta večer, noć), sadake = sada, natražke = natrag (nazaj), pješke (pěš), negoli = nego; kakono, kaono, kakonoti, kanoti = kako (kakor), štono = što (kar), tkono (kdor), kadno (kedar) itd.; kakov in kaki, takav in taki, onakov in onaki, ovakov in ovaki; duh — duhovni, va! — valovlje (valovje), muž — muževlji (možev), te, ter in tere (ter), kaošto = kako (kakor), kadšto (kedaj, časih), nego što = nego, gdješto (sim ter tje), niti = ni (neque); iliti, aliti = ili, ali; pseto (pse), njezin = njen, njojzi = njoj (njej), tizih = tih (teh), ovizih — ovih, kojizim = kojim itd.

Tudi odpadajo in izpadajo dostikrat celi zlogi: kratak — kraći, tanak — tanji, krjepak — krjepost, kriepiti, tries = triesak (tresk), konjik in konjanik, srčan in srdačan, rašta = radi šta (zakaj), nadati se m. nadejati se, zibka (zibelka), barem in bar (vsaj), cesar in car, mnokrat = mnogokrat, prigibati — prignuti, gospodin in gospod (= Bog), koga = kojega; ma, tva, sva = moja itd.; moga, tvoga, svoga = mojega itd.; onomad in onomadne, dignuh in digoh (dignil sem), digao in dignuo (dignil), gospa in gospodja, kî = koji; tvî, tvîma = tvoji, tvojima, ban iz bojan, svak iz svojak, amo = ovamo; još, jošte in jošter (še) odoh otidoh (odšel sem), zdenac nam. studenac, sasma = sasvima (po vsem),

viš = vidiš, dvanaest, trinaest itd. iz dva na deset, tri na deset; dvaest, triest itd. = dvadeset, trideset. Zlasti v domačem in detinskem govoru odpadajo in izpadajo po celi zlogi pri samostavniki: Bara (Barbara), Kata (Katharina), Franjo in Fran, (Franciscus), Gavro (Gabriel), gospa = gospodja, gosó = gospodar, Jerko (Hieronimus), kum (compater), lásta = lastavica, lija = lisica, Mato (Mathias) médo = medved, Mito (Demetrius), Pajo — Pavao, póbro = pobratim, seka — sestra itd.

8. Preseljévanje ali prestavljanje soglasnikov.

Preseljujejo se ali prestavljajo soglasniki (največkrat jezikovci) zavoljo lagljega izgovora, večidel le v tem istem zlogu, bolj redko iz jednega zloga v drugega: akridjakon in arkidjakon, akrimandrit in arkimandrit, dva bliznaca in blizanca (dvojčka), blagosiljati in blagoslivati, caklo iz tsaklo = staklo (steklo), cknjeti in kasniti, čvrst in črstev, glina in gnjila, gomila (strsl. mogila), henjati in nehati, kopriva in kropiva, kocka iz kotska m. kostka, mramor (marmor), mudraci in mudarci, zajdem in zadjem, najdem nadjem, noriti in roniti ali gnjuriti (iti pod vodo), ni od koga m. od nikoga, nipošto (za maleno ceno) m. poništo, odakle in odkale (odklej), pčela (čbela in bčela), plandovati m. poldnovati (od pol-dan, pohajkovati), plandište nam. poldnište (mesto, kjer živina leži v hladu o poldne), prošecija in procesija, pukati in čupati, sav in vas, sva, sve (vès), svagda (vsegdar), svagdje, svuda (povsod), svaki (vsaki), svakako (vsakako) itd., svrdao (sveder), tko (kdo), nitko (nikdo), Vratolomije (Bartholomaeus) i dr.

VI. Naglašévanje.

Besede so eno- dvo- in mnogozložne, samo predloga *k* in *s* sta besedi a ne zloga. V vsaki se samostalni besedi en zlog z višim glasom izgovarja ali povdarja in tak zlog pravimo, da je naglašen, ali da ima *naglas*. V hrv. ali srbskem jeziku so zlogi ali dolgi ali kratki in naglas more stati na zlogu

dolgem in na zlogu kratkem; toda zlog more biti v hrv. in srbskem jeziku tudi dolg, ako ni naglašen in dolgih nenaglašenih zlogov more biti v eni besedi tudi več. Slovenščina ne zna za dolge nenaglašene zloge.

Kratki zlog, ako je naglašen, dá se dvovrstno izgovoriti v štokavščini: 1) čisto kratko in predtegnjeno, ter se zaznamlja s *podvojenim krativcem* ("): päs (pes), brät, knjìga, kòlo, kàmen, glèdati. Ta naglas zove se *jaki težki*. Ali pa se 2) izgovarja zategnjeno (potegnjeno), ter se zaznamlja s *prostim krativcem* ('): jèlen, vòda, gòra, nòga, òtac. Ta naglas se zove *slabi težki*.

Ravno tako se izgovarja tudi dolgi zlog ali 1) predtegnjeno (potisnjeno) kakor da je na prvi polovici glasnika jaki težki naglas in zaznamlja se s *zavijavcem* (^) ali *strešico* (^): blâgo ali blâgo = bläago, zûb, bôg, dän, grâd;

ali pa 2) zategnjeno (potegnjeno) kakor da je na drugi polovici glasnika slabi težki naglas, ter se zaznamlja s *ostrivcem* ('): brâda = braäda, gláva, grána (veja) vrâta, péta, rúka, víno, víla.

S temi znamenji ali naglaski označuje *Vuk* náglas in ki se njega drže, *Mažuraniću* pa in njegovim slednikom rabi ostrivec (') namesti zavijavca (^) in zavijavec m. ostrivca, tako ti pišejo n. pr. grád nam. grâd in vrâta nam. vrâta. V naglašenji kratkih zlogov pa ni razločka med Vukom in Mažuraničem. Mi se v tem držimo Vuka.

Dodati mi je še to, da *dolge nenaglašene zloge* Vuk tudi s zavijavcem označuje n. pr. junâk, Mažuranić pa z ravno crtico (—) nad samoglasnikom: jùnāk. Iz tega je videti, da pri Vuku pomenja zavijavec nad samoglasnikom ali predtegnjeno naglašen dolg zlog: grâd, ali pa dolg nenaglašen zlog: jùnāk.

Ker se kvantiteta zlogov in naglas sploh le iz vaje in običaja da naučiti in ker tudi pravila o tem še niso vseskozi dognana, naj posnamem tu po Mažuraniću samo glavne stvari.

1. Vsaka samostalna beseda ima samo jeden náglas, a ktera ima dva tu so dve besede vkup napisane: Cîrnagòra = Cîrna gòra, Cârigrâd, nájplemenîtiji.

2. Beseda, ki nema náglasa mora se v izgovoru prisluniti na naglašeno n. pr. *dat čemo ti ga* izgovaraj: datč^omotiga. *Kad si se* naučio izgovarjaj: Kădsise naučio.

3. V dvozložnih in večzložnih besedah ne more naglasek biti na zadnjem zlogu: găvran, gölub, jêsên, kôkoš, kôrâk kôren, lâbud, nêmîr, ôblâk, ôbzir, pëpeo, ôkrûg, pôsluh, trêpet, večer, pômoć, srëbro, zlâto, màgla, kâlup, ûnuk, srpanj, vîhar, mëso, möre, múdrost itd.

4. *Jaki težki* in *zaviti* naglasek more stati samo na prvem zlogu n. pr. súnce, pîšemo, pâmcénje, ôlovo (svinec), càreviç itd.; za to tudi enozložne besede morejo imeti samo ta dva naglasa: böb, krüh, dâ, kăd; brûs, grâd, bân, bôg.

5. *Slabi težki* in *ostri* naglas more pasti na vsaki zlog razun poslednjega: slobôda, poglâvar, národa.

6. Dvo- in večzložne besede morejo imeti vse naglaske, ki se med sebó večkrat menjajo v sklanji, spregi in izpeljavi besedi, ali pa tudi skačejo z enega zloga na drugega: kâpa čelo, blâgo, pétak; čâvao — čâvla, kônac — kónca, kônop — konópa, klòbuk — klobúka, dàlek, dalèka, dalèko, vriëme — vrëmena, gospòdar — gospodára. — Da čitatelj vsaj nekoliko vidi to skakanje in menjanje naglasa za to so primeri v sklanji in spregi po mogućnosti *naglašeni* ali z naglaskom zaznamovani.

O nesamostalnih besedah.

Nektere besede v govoru nemajo naglasa ter se morajo v izgovoru prisluniti na *prednjo* besedo (enklitike) ali pa na *sledečo* besedo (proklitike).

1. Enklitike so:

a) Krajši prezent glagolov: *jesam* in *hoću*.

b) Krajše oblike osebnega zaimena.

c) Čestice: bo, li, no, zi, ka n. pr. kâda-li, kăd-no, njój-zi, òvdje-ka.

d) Potencijal glagola *jesam*: bih, bi, bi, bismo, biste, bi, ako sila govora nanj ne pada: písao — bih ali: pita me, bih-li písao.

2. Proklitike so:

a) Predlozi: *bez do, iz, izmed, izpod, izpred, izvan, izza, kod, kroz, med, na, nad, niz, nuz, o, ob, od, po, pod, pred, pri, sa, sbog, u, uz, za.*

b) Vezni: 1) *i, te, ni, da* naslanjajo se na vsako besedo
2) *a, pa, ili* prislanjajo se samo na enozložne besede.

Opazka: Ako na predloge z akuzativom pada sila govora. imajo náglas; ravno tako tudi vezniki (razun *a* in *i*) morejo biti samostalne besede in vsako enklitiko k sebi pritegniti n. pr. *uzda se (zanaša se) ú se (a ne u drugoga), dà — sam, tè — ću (ter čem), pà — smo, pà — ćete* itd.

Navadno proklitika ostane brez náglasa samo tedaj, kadar sledeča, za njo stoječa beseda ima *slabi težki* ali pa *oštri naglas*: *vòda — kod vòde; rúka — bez rúke*; sicer pa pogostem náglas za proklitiko stoječe besede pada nazaj na proklitiko kakor *jaki* ali pa tudi *slabi težki*: *zîd — nà zid, dò zida, kròza zid; dvôr — ù dvor, òko — bèz oka, zà boga, dò doma* itd.

Kadar se dve *samostalne besede* izgovore kakor ena edina, prva gubi svoj naglas a na njo skoči naglas druge po ravno rečenem pravilu o proklitikah n. pr. *òtče nàš = otčènaš* (očenaš), *dòbar večer = dobàr-večer, pòmoz Bòg = pomòz-Bog, dòbro dùšan = dobrò-dušan* itd.

DÉL DRUGI.

S K L A N J A.

A. Sklanja samostavnika.

Sklanjati se pravi imena pregibati po spolu, številu in sklonu.

Gledé *spola* se jezik hrvaško-srbski sploh vjema s slovenskim. *Število* (broj) je tudi trojno: jednobroj, dvobroj in višebroj; ali dvojina se je izgubila še bolj kakor v slovenščini. Nahaja se sploh samo v zvezi s brojniki: *dva, oba, obadva* in kar posebno treba pamtiti tudi s: *tri* in *četiri*. N. pr. dva brata, tri brata, četiri brata. Potrebno je omenjeno pri poedinih sklanjah.

Sklonov (padež) je sedem, ker je vokativ ostal v polni svoji moči, kakor je bil v strsl. V narodnih pesmah celó oblika vokativa večkrat stoji namesti nominativa kakor subjekt.

N. pr. Car *Lazare* sjede za večeru.

Razbolje se (obolel je) Kraljeviću Marko.

Lov lovio i *Petre trgovče*.

Vino pije *kralju* od Budima.

I. Moška sklanja.

Samostavniki moškega spola za nom. ednine nemajo sklonila (strsl. *ъ*) ter se končajo toraj na soglasnik ali pa na *o* = *l* n. kotao, posao, Pavao, pepeo itd.

a)	Ednina.	b)
Nom.	jèlen	krâlĵ
Gen.	jèlen-a	krâlĵ-a
Dat.	jèlen-u	krâlĵ-u
Ak.	jèlen-a	krâlĵ-a
Vok.	jèlen-e	krâlĵ-u
Lok.	jèlen-u	krâlĵ-u
Instr.	jèlen-om	krâlĵ-em

Množina.

Nom.	jèlen-i	krâlĵ-i
Gen.	jèlên-â	krâlĵ-â
Dat.	jèlen-om, -ima	krâlĵ-em, -ima
Ak.	jèlen-e	krâlĵ-e
Vok.	jèlen-i	krâlĵ-i
Lok.	jèlen-ih, -ima	krâlĵ-ih, -ima
Instr.	jèlen-i, -ima	krâlĵ-i, -ima

Osnove na ozke samoglasnike *j, dj, lj, nj, č, ć, š, ž* pregibajo se po primeru *kralj*, ostale po primeru *jelen*.

1. Osnovam, ki se končajo na dva ali več soglasnikov, t. j. imenom, ki v gen. edn. pred končnico *a* imajo dva ali več soglasnikov, ako nista *st, zd, št, žd*, n. pr. list, grozd, prišt dažd (sl. dež), vtika se v nom. edn. in v gen. množine gibljivi *a* sl. *e*: vosak — voska, jaram — jarma, kašalj — kašlja, držak — držka, nasap (nasip), ražan, ugalj (ogel), pas — psa, san — sna, šav (šev) — šva itd.

Soglasnik *l* na koncu prehaja v *o*: pepeo, posao; ako pred njim stoji samoglasnik *o* slijeta se večkrat oba *o* v enega: sokol in sokô m. sokoo. Tako po nekterih krajih tudi: vô, dô = vol, dol.

Nekteri samostavniki, ki imajo pred gibljivim *a* soglasnik *l*, menjajo ta *l* v vseh sklonih, kjer ni gibljivega *a*, v *o*: prtilac, gen. pratioca, dat. pratiocu itd. nosilac — nosioca, žetelac (ženjec) — žeteoca, prosilac — prosioca, talac (der Geisel) — taoca, vladalac — vladaoca, kolac — kôca m. kooca in kolca, tobolac — tobôca m. tobooca in tobolca.

V drugih vendar *l* ostane nespremenjen: dulac — dulca, palac — palca ali tudi paoci (na pr. na kolesu); tako tudi žalac (želo), tkalac, telac, pilac, krvopilac itd.

2. Akuzativ neživočih stvari je enek nominativu, kakor v slov.

3. Sklonilo vokativa edn. je širokim osnovam *e*, ozkim *u*: prijatelj — prijatelju, zmaju, konju, Kraljeviću, nožu, mužu, kovaču, Milošu; včasih se nahaja *u* tudi m. *e*: n. pr. sin-*u*.

Samostavniki na *ar* imajo tudi *u*: gospodaru, pisaru. Car ima care in caru. Tu se še sledi mehki *r* cf. sl. gospodarja, gospodarju itd.

Pred *e* prehaja v vok. *k* in *c* v *č*, *g* v *ž*, *h* v *š*: junak — junače, stric — striče, bog — bože, grieh — grieše, rog — rože, duh — duše, lonac — lonče, otac — otče, klobuk — klobuče itd. Tako tudi: knez, vitez vok. kneže, viteže; Francuz — Francuzu in Francuže. Konjic (konjič) in slavie (slavec) imata konjicu in slavicu.

4. Instrumental edn. imajo osnove s širokim končnikom na *om*, z ozkim na *em*, kakor v slov. Osnove na *c* imajo tudi *em*: stric — stricem, otac — otcem ali zec (sl. zajec) ima zecom, mjesec — mjesecem in mjesecom.

Imena na *ar* imajo *om* in *em*: carom in carem, gospodarom in gosvodarem, pisarom in pisarem.

Put (sl. pot, via) ima putom in putem, ker se v strsl. končuje na *u*. Jež ima ježom.

5. V množini v nom. vok. lok. in instr. grleni *g*, *h*, *k* prehajajo v sikavce *z*, *s*, *c*: rog, junak, orah — rozi, junaci, orasi — rozih, junacih, orasih.

Mnoge osnove, zlasti enozložne vtikajo v množini v vseh padežih med osnovo in sklonilo za širokimi soglasniki *ov*, za ozkimi *ev*: car — carevi, mač — mačevi, kotao — kotlovi, noževi, otcevi, krajevi, sokolovi, volovi, gradovi, jastrebovi, gavranovi, golubovi. Stric — stričevi, zec — zecovi in zečevi, knez — knezovi in kneževi. Ali vse te in druge take besede so v navadi tudi brez *ov* in *ev*: cari, mači, kotli itd.

Samostavniki s končnico *in* ali *janin*, ki kažejo, ktereга naroda ali od kod da je kdo, končnico *in* v množini gube: Srbin — Srbi, gradjanin (meščan) — gradjani, dvoranin — dvorani. V slov. te končnice tudi v edn. ni.

Od množine: Turci, Turâkâ, Turkom itd., ki se vjema s slov. rabi ednina: Turčin, Turčina itd.

6. Znamenje genitiva množ. je na koncu sklonilo â iz strsl. ѣ in dolga predzadnja slovka: jelênâ, otâcâ.

Ker je pa v večini besedi po tem gen. množ. v pismu čisto enak gen. edn., za to se je do novejšega časa dodajal *h*, ki se pa ni izgovarjal: jelenah, otacah.

Kjer bi res moglo biti dvomljivo, je-li to gen. množ. ali edn., tam se deva na predzadnji ali pa na zadnji zlog kapica ѣ: jelêna ali jelenâ.

Kjer se v nom. edn. vtiče med dva končna soglasnika gibljivi *a*, tam se vtiče tudi v gen. množine: konac — konaca lakat — lakata, posao — posala, kolac — kolaca, žetelac — žetelaca, prosilac — prosilaca.

Nekteri samostavniki imajo gen. mn. na *i*, a nekteri na *a* in na *i*.

Na *i*: crv. gost, mrav — crvi, gosti, mravi.

Na *a* in *i*: forint, hvat (seženj), mjesec, prst, nokat (noht) in sat ali sahat (ura).

7. V dativu množ. je osnovam na široki soglasnik sklonilo *om*, osnovam na ozki soglasnik *em*; ali Srbi jemljo za dativ, lokal in instrumental plurala sklonilo *ima*: jelenima, kraljima, po gradovima. Časi se *i* tudi izpahne, n. pr. konjma, ljudma, zubma m. konjima, ljudima, zubima.

8. Staroslovenska končnica za dat. plur. je *omъ* za širokimi *emъ* za ozkimi soglasniki, ali ta padež se je pomešal z istim padežem zaimen (im) in določnih pridevnikov (dobrim), *o* in *e* je iztisnjen po samoglasniku *i* in na koncu se strsl. polglasnik povzdigne v *a* kakor v gen. pl.: jelenima.

9. Strsl. ak. na ѣ ohranil se je kakor v slov. v: *idem u gosti* poleg *goste*.

10. V lokalu je v strsl. ixl ali hxl končnica. V hrvaščini ali srbščini strsl. x zamenjuje po južnem govoru *ie* (ije), po zapadnem *i*, za to nahajaš tudi na pr. gradovijeh, volovijeh m. gradovih, volovih. Srbi imajo tudi tu navadno končnico *ima*: jelenima, kraljima.

11. V instr. je strsl. xi = *i*. Samoglasniki se menjajo pred *i* kakor v nom. in lok. množ.: Vlasi, Turci; ali Srbi navadno tudi za ta padež imajo obliko na *ima*. Vlasima, Turcima.

12. *Dan* sklanja se tako-le:

Ednina.

Množina.

N. dān	dāni, dněvi, dni
G. dāna, dněva, dněvi, dně	dánā, dněvā
D. dānu, dněvu, dně	dānom, dněvom, dānima dnīma
A. dān	dāne, dněve, dně, dněvi
V. dāne, dānu	dāni, dněvi,
L. dānu, dněvu, dněvi, dně	dānih, dněvih, dānima, dnīma
I. dānom, dněvom, dānju	dāni, dněvi, dānima, dnīma.

Danju pomenja kakor *po danu*: interdiu.

Za edn. *čovjek* rabi množina: 1. ljudi, 2. ljudi, 3. ljudem, ljudima, 4. ljude, 5. ljudi, 6. ljudih, ljudima, 7. ljudi, ljudima.

Od imen: *gospodin*, *vlastelin* in *brat* se m. množine rabijo skupna imena; *gospòda*, *vlastèla*, *braća* po II. sklanji.

Beseda *večer* nahaja se v nom. in ak. tudi tudi brez končnega *r*: *veče*, *dobar veče*, ter more biti tudi srednjega, dà celó ženskega spola: *lepo veče*, *jednu večer*, *prvu večer* in za to ima tudi gen. večeri itd.

Po tej sklanji gredo tudi moška imena na *o* in *e* na pr. Mirko, Miloje, Mato in Mate, babajko, ujo, Joco, Mišo, Vide Jure, Tade, Pavle, pobre itd. samo da imajo vok. vselej enak nominativu.

Od vok. *sin*ko je nom. *sinak*.

13. *Dvojina*. Genitiv in lokal dvojine ima v tej sklanji samo beseda *bok*: bokû in časi tudi: *gost, nokat, prst*: gostiju, noktiju, prstiju; ali te oblike rabijo tudi za množino. Za nom. ak. in vok. dvojine ima ta sklanja končnico *a*, samo da ta oblika ne stoji nikdar brez števnik: dva, oba, obadva, tri in četiri: dva gospodina, tri brata, četiri čovjeka. V ostalih sklonih govori se navadno: dvojica braće, gen. dvojice [braće, dat. dvojici braće itd.

II. Ženska sklanja.

Samostavniki ženskega spola so dvojni:

- a) nom. sing. ima sklonilo *a* n. pr. žena.
 b) nom. sing. je brez sklonila ter se konča na soglasnik:
 kost strsl. *кость*.

a) *Nominativ na a*.

<i>Ednina.</i>	<i>Množina.</i>
N. žèn-a	žèn-e
G. žèn-è	žén-â
D. žèn-i	žèn-am, -ama
A. žèn-u	žèn-e
V. žèn-o	žèn-e
L. žèn-i	žèn-ah, -ama
I. žèn-ôm	žèn-ami, -ama.

Tako se sklanjajo tudi imena moškega spola na *a* n. pr. vojvoda, vladika, sudija (sodnik), sluga, Ilija, Luka, Matija.

Pridevnik, dodan takemu samostavniku, stoji v ednini v moškem spolu: moj sluga: samo v narodnih pesmih tudi v ženskem na pr. vok.: slugo moja; v množini pa se vedno ravna po samostavniku: nom. srbske vojvode, moje sluge, naše vladike.

1) V dat. in lok. sing. pred *i* navadno prehaja *k* v *c*, *g* v *z*, *h* v *s*: ruka — ruci in ruki, noga — nozi in nogi, snaha — snasi in snahi, Anka — Anci in Anki. Ne more pa se

preglasovati, ako pred goltniki stoji nebni ali sični soglasnik: mačka — mački, mazga — mazgi, patka (raca) — patki. — Starosl. sklonilo je v teh padežih ꙗ, za to se po vzhodnih stranéh jezikovega obsega čuje tudi *e*: u planine, v zelene trave, po krajine itd.

2) Vokativ sing. imajo na *e* m. o več ko dvozložni samostavniki na — ica: banica vok. banice, bogorodice, djevojčice, golubice, gospodjice, danice, drugarice (družica), dangubice (postopač).

Nekteri od njih imajo v vok. poleg *e* tudi *o*: zaručnico, kukavico, nesretnico, pijanico (pijanec), poturico (poturčenec), sirotico itd.

Nominativu enak je vok. sing. lastnih imen moških in ženskih navadno trozložnih, ali tudi nekterih dvozložnih: Ruža, Mara, Sava, Milka, Luka, Nikola, Tadija, Jelena, Anica, Milica, Ružica. Lastna imena na — ica morejo, kakor je rečeno imeti tudi — *e*: Jelice, Milice, Ružice.

3) Gen. plur. izhaja, kakor pri moških samostavnikih na *a* (prej se je pisalo tudi âh), in o gibljivem *a* velja tudi tu, kar je ondi rečeno: zvezda — zvezdâ, uzda — uzdâ, kra-stâ, klieštâ, ali ovca — ovâcâ, trešnja — trešânjâ, sestra — sestâra, bačva (sód) — bačâvâ, igla — igâlâ, djevojka — djevojâkâ, smokva — smokâvâ, crkva — crkâvâ, zemlja — zemâljà, guska — gusâkâ, puška — pušâkâ, molitva — molitâvâ, pjesma — pjesâmâ, kletva — kletâvâ itd. Breskva ima bresâkâ, ladja — ladjâ in ladjî, mlada — mldâdî.

4) Srbi imajo za dat. pl. končnico -ama m. strsl. амѧ (polglasnik ꙗ povždigne se v *a*) in ta oblika jim rabi navadno tudi za lok. in instr.: ženama m. ženam, ženah in ženami.

5. Edini ostanek dvojine v tej sklanji je gen. i lok. dnala od *ruka* in *noga*: *ruku*, *nogu* (prej se je pisalo tudi: rukuh, noguh) ali te oblike ne rabijo samo za dve noge in roke, ampak tudi m. množine gen. rukâ, nogâ in lok. rukah, nogah.

b) *Nominativ na soglasnik.*

<i>Ednina.</i>	<i>Množina</i>
N. stvâr	stvâr-i
G. stvâr-i	stvâr-î
D. stvâr-i	stvâr-im, -ima
A. stvâr	stvâr-i
V. stvâr-i	stvâr-i
L. stvâr-i	stvâr-ih, -ima
I. stvâr-i (-ju)	stvâr-mi, -ima.

Tako se sklanjajo imena ženskega spola na soglasnik in na o = l n. pr. misao (misel), sol (tudi sô).

1. Kjer se osnova konča na dva soglasna vtika se med nju blagoglasni *a* sl. navadno *e* v nom. in ak. edn. n. pr. ravan — ravni, misao — misli, pogibao — pogibli.

2. Sklonilo instr. edn. je strsl. *мѣ*, v hrv. ali srb. je zdaj ali sama druga polovica strsl. končnice *ju*: stvarju, krvlju, (krvjo) ali pa samo prva *i*: stvari, krvi.

Osnovam na *d*, *t*, *l*, *n*, se v instr. ed. od sklonila *ju* soglasnik *j* topi z *d* v *dj*, s *t* v *ć*, z *l* v *lj*, z *n* v *nj*, n. pr. glad — gladju, rаађу, smrt — smrću, zelen — zelenju, sol — solju.

Ako spred stoji *s* preglašča se v *š*: mast — mašću, pliesan pliešnju, misao — mišlju.

Osnove na *b*, *v*, *p* vtikajo *l* pred *j*: zob — zoblju, krv — krvlju, kap — kaplju.

Osnovam na *dj*, *lj*, v tem sklonu *j* izpada: čadj (saje) — čadju, večkrat tudi osnovam na *ć*: pomoć — pomoću.

3. Samostavniki na *an* in *ao* (al) z gibljivim *a* imajo v instr. plur. končnico *i* nam. *mi*: ravan — ravni, misao — misli.

V gen. plur. pisalo se je prej *ih* m. *i*: stvarih. Srbi imajo tudi dat., lok. in instr. mn. *ima*: stvarima in časi se za *r* iz tega sklonila *i* izpahne: stvarma = stvarima.

4. Samostavniki *kost*, *kokoš*, *uš* (ali *vaš*) imajo še genitiv in lokal dvojine: *kostiju*, *kokošiju*, *ušiju* ali te oblike veljajo tudi za množino tako, da se v gen. množine more reči: *kosti*, ali pa *kostiju* itd. Tako tudi gen. *prsi* in *prsiju* od nom. *prsi*; poleg tega ima nom. tudi *prsa* sr. spola, kakor v slov. kakor tudi *pleči* in *plečiju* nom. tudi *pleća*, *ustî* in *ustiju* nom. *usta*. Ali nom. *gusli* in *jasli* poleg *gusle* in *jasle* imajo gen. samo: *gusala*, *jasala*.

5. Osnovi *mater* in *kčer* nom. *mati* in *kçi* imate kakor v slov. svojo sklanjo.

Ednina.

N.	mäti	kçi
G.	mäter-ê	kçer-i
D.	mäter-i	kçer-i
A.	mäter	kçer
V.	mäti	kçer-i
L.	mäteri	kçer-i
I.	mäter-ju, -om	kçer- i, ju

Množina.

N.	mäter-e	kçer-i
G.	mätêr-â	kçer-î
D.	mäter-am, -ama	kçer-im, ima
A.	mäter-e	kçer-i
V.	mäter-e	kçer-i
L.	mäter-ah, -ama	kçer-ih, -ima
I.	mäter-ami, -ama	kçer-mi, -ima.

Tu in tam glasi tudi nom. edn. *mäter*, *kçer*.

Ime *ljubi* (sl. ljuba, žena) je nesklonjivo ter se rabi v nom. ak. in vok. ednine.

III. Srednja sklanja.

Samostavniki srednjega spola delé se na dva razreda:

a) ki imajo v nom. končnico

1) *o*: selo

2) *e*: polje,

b) katerim končni soglasnik osnove v nom. odpada: ime, tele, nebo.

a)

Ednina.

N.	sèl-o	pòlj-e
G.	sèl-a	pòlj-a
D.	sèl-u	pòlj-u
A.	sèl-o	pòlj-e
V.	sèl-o	pòlj-e
L.	sèl-u	pòlj-u
I.	sèl-om	pòlj-em

Množina.

N.	sèl-a	pòlj-a
G.	sèl-â	pòlj-â
D.	sèl-om, -ima	pòlj-em, -ima
A.	sèl-a	pòlj-a
V.	sèl-a	pòlj-a
L.	sèl-ih, -ima	pòlj-ih, -ima
I.	sèl-i, -ima	pòlj-i, -ima

Po primeru *selo* sklanjajo se imena s širokim soglasnikom pred *o*; za ozkimi soglasniki pa se *o* preglašuje v *e* po primeru *polje*.

1. Genitiv množine je kakor gen. moških samostavnikov: gniezdo — gniezdâ, ognjište — ognjištâ; tako tudi imena na *stvo*: prijateljstvo — prijateljstvâ, ali veslo — vesâlâ, koljence — koljenâcâ, rebro — rebârâ, sedlo — sedâlâ, stablo

— stabâlâ, kriocē — krilâcâ, srce (m. srdce) — srdâcâ ali tudi srcâ, ker se je pozabilo na *d*.

Strsl. *ѣхъ* v lok. množ. glasi v hrv.-srb. poleg *ih* tudi *ieh* (ijeh): po selieh, po brdieh, u ustieh.

Srbi dat., lok. in instr. množ. imajo navadno na *ima*: po selima, za vratima, u ustima, za brdima.

2. *Oko* in *uho* mata dvojino m. množine, kadar je govor o pravih očeh in ušesih: 1) oči, uši, 2) očiju, ušiju, 3) očima, ušima, 4) oči, uši, 5) oči, uši, 6) očiju, ušiju, 7) očima, ušima. Ako se ne misli na pravo *oko* (n. pr. pri mreži) in na pravo *uho* (n. pr. pri igli, loncu) tedaj je v množini pravilno: oka, uha itd.

b)

V drugi razred samostavnikov srednjega spola spadajo osnove na *en*, *et* in *es*. Končni soglasnik v nom. ak. in vok. ednine odpada.

I. Osnove na *en*. V starosl. se *en* topi v nosnik *ъ*, m. tega je v hrv. ali srb. čisto e kakor v slovenščini.

*Ednina.**Množina.*

N. plëme	plemèn-a
G. plëmen-a	plemén-â
D. plëmen-u	plemèn-om, -ima
A. plëme	plemèn-a
V. plëme	plemèn-a
L. plëmen-u	plemèn-ih, -ima
I. plëmen-om	plemèn-i, -ima.

Tako se sklanjajo: breme, vime, vrieme, ime, rame, sjeme, tjeme, sljeme itd.

II. Osnove na *et*. Končni *t* odpada v nom., ak. in vok. ednine. Po večini so to a) imena mladih živih bitij n. pr. diete — djeteta, pile (pišče), tele, ždriebe, jagnje, jare (kozle), mlade, prase, unuče, čeljade itd., pa se ne rabijo v množini, ktera se nadomestuje z drugimi besedami ali pa s skupnimi

meni n. pr. diete — djeca, e itd. (kakor žena), tele — teoci (od telac), telići (od telić) ali pa telad, i, itd. jagnje — jaganjci, jare — jarići, čeljad, pilad, ždrebac itd., ali pa so b) besede tuje kakor na pr. bure (sod), dugme (gumb), gondže (brst na roži), kanape, tane (kruglja od puške ali topa) itd., pa se redko čujejo v množini.

Ednina.

N.	táne
G.	tánet-a
D.	tánet-u
A.	táne
V.	táne
L.	tánet-u
I.	tánet-om

Množina.

tanèt-a
tanét-â
tanèt-om, -ima
tanèt-a
tanèt-a
tanèt-ih, -ima
tanèt-i, -ima.

Uže sl. vrv sklanja se kakor *tane* ali pa kakor *polje*: uža in užeta itd. Tako v edn. tudi *jaje* (sl. jajce) — jaja in jajeta, jaju in jajetu itd., v množini pa samo: jaja, g. jajâ itd. V narodnih pesmih nahaja se tudi od *veslo* plural: vesleta.

Drvo ima gen. drveta, dat. drvetu itd., v množini pa: drvèta, g. drvétâ itd. v pomenu arbores sl. drvesa ali: drva, g. drvâ, d. drvom v pomenu lignum, sl. tudi drva.

III. Osnove na *es*. Končni *s* odpada in *e* po tem na kraju prehaja v *o*. V hrv. se je ta *s* obdržal samo v množini, v ednini se take besede sklanjajo kakor *selo*. Na pr.

Ednina.

N.	něbo
G.	něba
D.	něb-u
A.	něbo
V.	něbo
L.	něb-u
I.	něb-om

Množina.

nebès-a
nebés-â
nebès-om, -ima
nebès-a
nebès-a
nebès-ih, -ima
nebès-i, -ima.

Take besede so zdaj razun *nebo* še samo *čudo*, *kolo* in *tielo* ali ta poslednja ima v množini: *tjelesa* in *tiela*. *Kolo* plur. kola pomeni: voz, currus. *Slovo*, *pero*, *oko*, *uho* itd. sklanjajo se zdaj samo po primeru *selo*.

B. Pridevniki (pridavnici)

ako so nedoločni (neizviestni) t. j. ako kažejo samo kakšna ali čegava je oseba ali stvar n. pr. žût, žúta, žúto (žolt), vrúc, vrúca, vrúce (vroč) imajo za poedine padeže ravno tiste končnice kakor samostavniki, samo da jih niso ohranili vseh, marveč nekatere izposojajo od zložene sklanje pridevnikov.

Slovenščina ima od imenske sklanje pridevnikov samo nekoliko ostankov, hrvaščina ali srbščina jo je ohranila v celi ednini moškega in srednjega spola razun instr. na *im*.

Od zložene sklanje pa je sprejela celi ženski spol in instr. m. in sr. spola ednine in pa celo množino za vse tri spole, samo to je razlika, da so končnice nedoločne večidel kratke, določne vse dolge. Za vokativ nema nedoločne oblike.

I. Sklanja nedoločnega pridevnika.

a) s širokim in b) z ozkim končnikom v nom. moškega spola.

Ednina.

a)	N.	žût	žút-a	žút-o
	G.	žút-a	žút-ê	žút-a
	D.	žút-u	žút-ôj	žút-u
	A.	žût, -a	žút-u	žút-o
	V.	—	—	—
	L.	žút-u	žút-ôj	žút-u
	I.	žút-im, -iem	žút-ôm	žút-im, -iem.

Množina.

N.	žút-i	žút-e	žút-a
G.	žút-ih, -ieh	} za vse tri spole.	
D.	žút-im, -iem, ima,		

A.	žút-e	žút-e	žút-a
V.	—	—	—
L.	žút-ih, -ieh -iem -ima	}	za vse tri spole.
I.	žút-imi, -iem, -ima		

Ednina.

b)	N.	vrúc	vrúc-a	vrúc-e
	G.	vrúc-a	vrúc-ê	vrúc-a
	D.	vrúc-u	vrúc-ôj	vrúc-u
	A.	vrúc	vrúc-u	vrúc-e
	V.	—	—	—
	L.	vrúc-u	vrúc-oj	vrúc-u
	I.	vrúc-im, -iem	vrúc-ôm	vrúc-im, -iem

Množina.

	N.	vruć-i	vrúc-e	vrúc-a
	G.	vrúc-ih, -ieh	}	za vse tri spole
	D.	vrúc-im, -iem, -ima		
	A.	vrúće	vruće	vruća
	V.	—	—	—
	L.	vrúc-ih, -ieh, -im, -iem, -ima	}	za vse tri spole
	I.	vrúc-imi, -im, -iem, -ima		

Pridevniki določni (izviestni) kažejo ne samo kakšna da je oseba ali stvar, ampak tudi ktera da je. Postali so tako, da se je oblikam samostavniškim dodajalo zaime staro **н, ѡ, ѣ**, ali te sestavljene oblike so se sčasoma skrčile in obrusile: žutî, žutâ, žutô; vrućî, vrućâ, vrućê.

II. Sklanja določnega pridevnika.

a) s širokim in b) z ozkim soglasnikom pred končnico.

Ednina.

a)	N.	žût-î	žût-â	žût-ô
	G.	žût-ôga	žût-ê	žût-ôga
	D.	žût-ômu	žût-ôj	žût-ômu
	A.	žût-î	žût-û	žût-ô

V.	žût-î	žût-â	žût-ô
L.	žût-ôm	žût-ôj	žût-ôm
I.	žût-îm, -iem	žût-ôm	žût-îm, -iem.

Množina.

N.	žût-î	žût-ê	žûtâ
G.	žût-îh, -ieh	}	za vse tri spole
D.	žût-îm, -iem, ima		
A.	žût-ê	žût-e	žût-â
V.	žût-î	žûtê	žût-â
L.	žut-îh, -iem, -ima	}	za vse tri spole.
I.	žut-îmi, -iem, -îma		

Ednina.

b)	N.	vrûc-î	vrûc-â	vrûc-ê
	G.	vrûc-êga	vrûc-ê	vrûc-êga
	D.	vrûc-êmu	vrûc-ôj	vrûc-êmu
	A.	vrûc-î	vrûc-û	vrûc-ê
	V.	vrûc-i	vrûc-a	vrûc-ê
	L.	vrû-êm	vrûc-ôj	vrûc-êm
	I.	vrûc-îm, -iem	vrûc-ôm	vrûc-îm, -iem.

Množina.

N.	vrûc-î	vrûc-ê	vrûc-â
G.	vrûc-îh, -ieh	}	za vse tri spole
D.	vrûc-îm, -iem, -ima		
A.	vrûc-ê	vrûc-ê	vrûc-â
V.	vrûc-î	vrûc-ê	vrûc-â
L.	vrûc-îh, -ieh, -îm -iem, -ima	}	za vse tri spole.
I.	vrûc-îmi, -îm, -iem, -ima.		

1) Da je ak. edn. m. spola za živa bitja povsod enak genitivu, umé se samo po sebi.

2) Pridevniki določni in nedoločni imajo tudi dvojino a) dat. in instr. za vse tri spole na *îma*: žutima, vručima, b)

nom. ak. in vok. za moški in srednji spol na *a*: žuta, vruća. Ostale sklone jemlje od množine.

3) Končnice *im*, *ih* glase po južnem govoru *iem*, *ieh* (ijem, ijeh): žutiem, žutieh.

Oblika na *iem* velja Srbom tudi za lokal in instr. plurala za vse tri spole.

4) V gen. in dat. končni samoglasnik more odpasti, ako po tem izgovor ni pretrd: žutog, žutom m. žutoga, žutomu. Izza *m* na koncu dodaje se časi *e*: žutome in za 3., 6. in 7. sklon množine rabi tudi dualni oblik na *ima*: žutima, vrućima.

5) Stari lokal množine v nedoločnih *ѣхъ*, v določnih *ѣху* nahaja se še sedaj, dasi kakor pri samostavniki redko, v južnem govoru: po okolnjih selijeh = po okolnih selih, u gradovijeh primorskih, na seoskih volovijeh itd.

6) Oblike določne nahajajo se večkrat tudi namesti nedoločnih: žutoga m. žuta, žutomu m. žutu itd.

Pridevniki na *ov* (ev), *in*, *j*, ki izrekajo čegavo da je kaj n. pr. Stojanov, carev, majčin, Ivanj itd. kakor tudi zaimena: *njegov*, *njen*, *njezin*, *njihov*, imajo pravilno samo nedoločne oblike, silno redko tudi določne n. pr. Stojanovog m. Stojanova.

Nasproti pa pridevniki istega pomena na *ij* in *sk* imajo pravilno samo določno sklanjo: riblji, božji, srbski.

Mali nahaja se v nom. samo določno, tako tudi: *ovoliki*, *toliki*, *onoliki*, *koliki*, zadnji sestavljen z besedo *vas* ali *sav* tudi brez *i*: savkolik ali vaskolik.

Pridevniki s končnico *nj* samo so določni: srednji, posljednji, krajnji, današnji.

7) Pred *i* se *g*, *h*, *k* pri pridevniki zdaj že vrlo redko menjajo v *z*, *s*, *c*: mnozi m. mnogi, jednaci, svikolici, drazi, plasi, jaci. Posred tisieh glusieh tmina. Prsti joj su tanci, duzi.

Stopnjevanje.

Komparativ ima v hrv. ali srb. zdaj trojno končnico:

1) *ši*, ali pravilno samo od pridevnikov. *liep* — *ljepši*, *lahak* ali *lak* — *lakši* (in *laglji*), *mehak* ali *mek* —

silno redko nahaja se še kateri drugi komp. na *ši* n. pr. zdrav — zdravši, slab — slabši, rdjav — rdjavši.

2) *ji*. Soglasnik *j* se s predstoječim *d, t, l, n, s, z* topi v *dj, é, lj, nj, š* in *ž*: mlad — mladji, krut — krući, gust — gušći, biel — bjelji, crn — crnji, tanak — tanji, tiesan — tješnji, uzak — uži, visok — viši.

Izza *b, v, p*, vtika se *l* pred *j*: dubok — dublji, živ — življi, skup — skuplji

Goltniki *g, h, k* prehajajo v *ž, ž, č*, za katerimi *j* izpada: drag — draži, jak — jači, tih — tiši. Ravno tako izpada *j* izza *ž, é, dj, r*: težak — teži, ridj — ridji, vruć — vrući, širok — širi.

Končnico *ji* dobiva a) k celi osnovi veči del enozložnih pridevnikov zlasti na *g, h, k, t, d, é*: blag — blaži, bljed — bljedji, brz — brži, tvrd — tvrdji itd. in b) mnogo dvo-zložnih na *ak, ek, ok*, ki kakor v slov. pred *ji* poslednji zlog izpehujejo: gladak — gladji, kratak — krači, nizak — niži, riedak — redji, visok — viši, uzak — uži, žestok — žešći, težak — teži, tanak — tanji itd. Krivo pišejo nekteri n. pr. višji, težji, užji, blažji itd.

3) *iji* dobivajo ostali pridevniki: slavan — slavniji, bogat — bogatiji, zadovoljan — zadovoljniji, pun — puniji, slab — slabiji, svet — svetiji, vješt — vještiji. Soglasniki *g, h, k* pred *i* prehajajo v *ž, š, č*: krepak — krepčiji, gorak — gorčiji, siromah — siromašiji, ubog — ubožiji itd.

Nekteri pridevniki jemljo obe končnici *iji* in *ji*: bio in biel — bjeliji in bjelji, crn — crniji in crnji, kasan — kasniji in kašnji, lasan — lasniji in lašnji, priesan — presniji in prešnji, tiesan — tjesniji in tješnji, skup — skupiji in skuplji, tup — tupiji in tuplji, kriv — kriviji in krivlji, živ — živiji in življi itd.

4) Nepravilni so: dobar — bolji, zao in zločest — gori, velik — večí, mali i malen — manji, pretio (debel, masten) — pretlji, lahak — lakši in laglji, mekan — mekši, dug — duži in dulji, debeo — deblji, grdan — grdji.

5) Superlativ se lika od komparativa z dodatkom: *naj*, kakor v slov.: najbolji, najmladji, najmudriji itd.

Opisati se more komparativ s prislovi: *veče*, *većma*, *više*, *manje*, *jače*; a superlativ s: *največe*, *najvećma*, *najviše*, *najjače*, *najmanje*.

Sklanja se komparativ in superlativ kakor določni pridevnik ozkega končnika: *ljepš-i*, *-ega*, *-emu* itd.

C. Brojnik.

I. Glavni.

1. jèdan, a, o
2. dvâ, dvîe, dvâ
3. trî
4. četiri
5. pêt
6. šêst
7. sêdam
8. ôsam
9. dèvet
10. dèset
11. jedânaest
12. dvânaest
13. trinâest
14. četrnaest
15. pètinaest
16. šêstinaest
17. sedâmnâest
18. osâmnâest
19. devètinaest
20. dvâdeset
21. dvâdeset i jèdan
30. trîdeset
40. četrdèset
50. petdèset

II. Redni.

- přvi, a, o
- drûgi, a, o
- trëci, a, o
- čëtvrti, a, o
- pêti, itd.
- šêsti
- sêdmi
- ôsmi
- dëvêti
- dësêti
- jedânaesti
- dvânaesti
- trinâesti
- četrnâesti
- pètinaesti
- šêstinaesti
- sedâmnâesti
- osâmnâesti
- devètinaesti
- dvâdësêti
- dvâdeset i přvi
- tridësêti
- četrdësêti
- petdësêti

60. šestdèsèt	šestdèsêti
70. sedamdèsèt	sedamdèsêti
80. osamdèsèt	osamdèsêti
90. devetdèsèt	devetdèsêti
100. stô, stötina	stöti
200. dvjèsto, dvie stötine	dvöstoti
300. trèsto, tri stotine	tröstoti
400. četiri sto itd.	četrìstoti itd.
1000. tisuća, hiljada	tisûci.

1) *Jedan, jedna, jedno*, sklanja se v sing. in plur. kakor določni pridevnik s širokim končnikom: *jednoga, jednomu* itd.

2) *Dva* pregiba se tako le:

Dual:	N. A. V.	dvâ,	dvie,	dvâ
	G. L.	dvāju	dviju	dvāju
	D. I.	dvjèma (dvima)		

Stara oblika sr. spola *dvie* m. dva ohranila se je samo v *dvjesto*, nikdar *dvasto*.

Kakor *dva* sklanja se tudi: *oba* in *obadva*.

3) *Tri* in *četiri*: N. A. V. trî, četiri
G. L. triju, četiriju
D. I. trîma, četirima.

V *novijem* štokavskem jeziku se *dva, tri, četiri* tako sklanjajo, ako stoje brez predloga: vjerujem dvjema svjedocima, dvjema ženama, ako pa stoje s predlogom ne sklanjajo se nego stoje z nom. duala: Čuo sam od dva, tri, četiri svjedoka. Tužio sam ga u tri kuće, kod (predlog s gen. = pri) dvie sestre. Stoji na dvie noge, Vidio sam ga medju ona dva brda. Bio sam na dva mjesta. Ore na dva vola (orje na dveh volih) itd.

4) Brojniki od *pet* naprej veljajo v štokavščini za nesklonljive samostavnike ter se n. pr. mesto: *s desetimi peri* govori: sa deset perâ.

6) Mesto glavnih brojnikov, ako je govor ob osebah ali živalih m. sp. rado rabijo samostavniki: dvòjica, tròjica, če-

tvòrica petòrica itd. s gen. pl. n. pr. dvojica junakâ , gen. dvojice junakâ, d. dvojici junakâ itd.

7) Redni brojniki sklanjajo se kakor izvestni pridevniki.

III. *Ločivni brojniki* so dvoje vrsti: a) vjemajo se s slovenskimi: jedin, dvoj, troj, četver, peter itd. ali pa so b) sestavljeni: jednòvrstan, dvòvrstan, tròvrstan, četveròvrstan, peteròvrstan itd.

IV. *Množivni brojniki* izpeljujejo se iz ločivnih nesestavljenih, ako se s pomočjo spone *o* dodá *struk* ali *gub*: jednostruk, dvòstruk, tròstruk, četveròstruk — jednògub dvògub, trògub itd.

V. *Delivni* so kakor v slov.: po jedan, po dva, po tri itd.

VI. *Druživni*: sam, samòdrug, samòtret, samòčetvrt, samòpet itd. redki so kakor v slov.

VII. *Prislovni* likajo se iz glavnih, ako se dodá nesklonljivo *krat* ali pa sklonljivi samostavnik *put*, ki more ostati tudi nesklonljiv: dvakrat, dvaput in dva puta, petkrat, petput in pèt puta itd.

D. Zaimena.

I. Sklanja osebnih zaimen.

Ednina.

Množina.

N.	jâ	tî	mî	vî
G.	mène, me	tèbe, te	nâs	vâs
D.	mèni, mi	tèbi, ti	nâm, nâma	vâm, vâma
A.	mène, me	tèbe, te	nâs	vâs
V.	—	tî	—	vî
L.	mèni	tèbi	nâs, nâma	vâs, vâma
I.	mnôm	töbôm	nâmi, nâma	vâmi, vâma.

Tako tudi refleksivno zaima: 1. — 2. sèbe, se 3. sèbi, s 4. sèbe, se 6. sèbi 7. söbôm.

Za tretjo osebo služi pokazno zaima: *ôn* (òn) *òna*, *òno*, ki se sklanja tako le:

Ednina.

N.	ôn	òna	òno
G.	njèga, ga	njê, je	njèga ga
D.	njèmu, mu	njôj, joj	njèmu, mu
A.	njèga, ga, nj	njû, ju, je	njèga, ga
V.	—	—	—
L.	njêm (-u)	njôj	njêm (-u)
I.	njîm	njôm	njîm

Množina.

N.	òni	òne	òna
G.	njîh, jih, ih	} za vse tri spole.	
D.	njîm, jim, im, njîma		
A.	njê, je (njih, jih, ih)		
V.	—		
L.	njîh, njîma		
I.	njîmi, njîma		

Krajše in dalje oblike v ednini rabijo se kakor v slovenskem: Tebe su zvali a ne mene. Boji me se, boji te se.

Tako se tudi akuzativi s predlogi: unj (vanj), ponj, na-nj, preda-nj vjemajo s slovenskimi.

Dativ in lokal bil je v strsl. na *т*, za to se še zdaj po iztoku in jugu govori: mene, tebe, sebe, m. meni, tebi, sebi. Tako je tudi s akuzativi: ne, ve m. nas, vas iz strsl. *ни*, *ви* in z dat. ni, vi m. nam, vam.

Instrumentalom: mnom, njim in njom pogostem se dodaje na koncu *e*: mnome, njime, njome.

2. Zaimena svojivna

so :

1. os. môj, mòja, mòje: náš, naša, naše
 2. os. tvôj, tvòja, tvòje: váš, vašá, vaše
 3. os. m. njègov, a, o } njihov, njihova, njihovo.
 3. os. ž. njèzin, a, o }
- Refleksivno: svôj, svòja, svòje, za vse tri spole.

Moj, tvoj in svoj sklanja se tako-le:

Ednina.

N.	môj	mòja	mòje
G.	mòjega, môga	mòjê	mòjega, môga
D.	mòjemu, mômu	mòjôj	mòjemu, mômu
A.	môj (-ega, môga)	mòju	mòje
V.	môj	mòja	mòje
L.	mòjem, môm (-e)	mòjôj	mòjem, môm, (-e)
I.	mòjim	mòjôm	mòjim

Množina.

N.	mòji	mòje	mòja
G.	mòjih, mòjieh	}	za vse tri spole.
D.	mòjim, mòjiem, mòjima		
A.	mòje	mòje	mòja
V.	mòji	mòje	mòja
L.	mòjih, mòjieh, mòjima	}	za vse tri spole.
I.	mòjimi, mòjiem, mòjima		

Tako se sklanja tudi *naš, vaš*, samo da ta dva nemata krajših oblik v ednini.

Njegov, njezin in njihov pregibajo se kakor neizvestni pridevniki cf. žut.

Čakavsko narečje ima tudi: *mâ, tvâ, svâ*, = moja, tvoja svoja in *mê, tvê, svê* — moje, tvoje svoje in *mîh, tvîh, svîh* = mojih etc.

3. Zaimena pokazna.

I.	Za prvo osebo:	<i>òvaj</i> , (ovi, ôv) <i>òva</i> , <i>òvo</i>
II.	„ drugo „	<i>taj</i> (tâ), <i>tâ</i> , <i>tô</i>
III.	„ tretjo „	<i>ònaj</i> , (oni), <i>òna</i> , <i>òno</i>
Za vse tri osebe:		IV. <i>îsti</i> , <i>îsta</i> , <i>îsto</i>
		V. <i>sâm</i> , <i>sâma</i> , <i>sâmo</i>

Zaimena *ovaj, taj, onaj* in *isti* sklanjajo se po tem primeru:

Ednina.

N.	ðvaj (ðvi)	ðva	ðvoga
G.	ðvoga	ðvê	ðvoga
D.	ðvomu (ðvom)	ðvôj	ðvomu (ðvom)
A.	ðvaj (ðvoga)	ovu	ðvo
L.	ðvom (-e)	ðvôj	ðvom (e)
I.	ðvim (oviem)	ðvôm	ðvim (oviem)

Množina.

N.	ðvi	ðve	ðva
G.	ðvih (ðviah)		
D.	ðvim (ðviem), ðvima	za vse tri spole.	
A.	ðve	ðve	ova
L.	ðvih (ðviah), ðvima, ðviem	} za vse tri spole.	
I.	ðvimi (ðviem), ðvima		

2. Zaima *sam* pregiba se v množini kakor nedoločni pridevnik, v ednini ima oblike določne in nedoločne.

Ednina.

N.	sâm	sâma	sâmo
G.	sâma, sâmoga	sâmê	sâma, sâmoga
D.	sâmu, sâmomu	sâmoj	sâmu, sâmomu
A.	sâm (sâma, sâmoga)	sâmu	sâmo
L.	sâmom (-e)	sâmôj	sâmom (-e)
I.	sâmim (sâmiem)	sâmôm	sâmim (sâmiem)

Zaimenom *ovaj, taj, onaj* pritika se časi zlog *zi*: *ovajzi, ovizi* itd.

3. S kazavnimi zaimeni so v rodu pokazni pridevniki:

a) 1. osebe: ovàkov, ovàkova, ovàkovo ali
ovàkav, ovàkva, ovàkvo ali
ovàki, ovàka, ovàko

2. osebe: tàkov (takav, tàki), a, o

3. osebe: onàkov (onàkav, onàki), a, o

Nedoločne osebe	{	kàkov (kàkav, kàki), a, o
		svàkakov (svàkakav, svàkaki), a, o
		nìkakov (nìkakav, nìkaki) a, o
		ìkakov (ìkakav, ìkaki) a, o
		njèkakov (njèkakav, njèkaki), a, o

b) Sestavljeni z *lik* ali *liki*: ovòlik, tòlik, onðlik, kòlik in njèkolik in pridevnik sàv ali vàs, svà, svè, ki se sklanja kakor določni pridevnik z ozkim končnikom: svega, svemu itd.

4. Zaimena upitna (vprašavna).

a) samostavna: *tko*, *što*

b) pridevna: *koi*, *koja*, *koje*; *čiji*, *a*, *e*; *čigov*, *a*, *o*.

Oblika *tko* je po metatezi nastala iz *kto* kakor *sav* iz *vas*; *što* pa je m. *čto*. Po nekterih krajih *t* od *tko* odpada, pa se govori in tudi piše samo *ko*, ravno tako tudi v sestavah: njeko, niko itd. m. njetko, nitko.

Pridevno: *koi*, *a*, *e* sklanja se kakor določni pridevnik z ozkim končnikom, ravno tako tudi *čiji*; *čigov* pa se pregiba kakor zaima *sam*.

Tko in *što* sklanja se samo v ednini tako le:

N.	tkô	štô
G.	kôga	čêsa, čêga
D.	kômu	čêmu
A.	kôga	štô
L.	kôm	čêm
I.	kîm	čîm

V instr. more se dodati *e*: *kime*, *čime* in v dat. *komu* more *u* odpasti ali se po tem dodaje *e*: *kome*, v sestavah tudi brez *e*: *nikom* m. *nikomu*. Oblika dat. *čemu* služi nekterim tudi za lokal.

Kakor *tko* in *što* sklanjajo se tudi oziravna in nedoločna zaimena s *tko* in *što* sestavljena n. pr. njetko, nitko, svatko, tkogod — nješto, ništa, svašta, štogod itd.

Za genitiv od *što* nahaja se tudi *šta* n. pr. Oda *šta* (od česa) se potrese vedro nebo i zemlja? Namesti *što* čuje se

tudi *šta*, in po Istri in po Primorju govore *ča* namesti *što*. Vprašavnim zaimenom dodaje se časi *li*: tko-li, što-li, koji-li, čiji-li.

Z vprašavnimi zaimeni v rodu *sta* vprašavna pridevnika: *kakov* in *kolik*.

5. Zaimena odnosna (oziravna)

so samostavna: *tko* in *što* (sl. kdor in kar) in pridevna: *koji*, *koja* *koje*; *čiji* *čija*, *čije* in *što* za vse tri spole (cf. sl. ki, bolje ka). Vsem tem more se dodati v bolj nedoločnem pomenu tudi *god* ali *godj* ali *godier* (sl. — koli): tkogod, što-god, kojigod, čijigod itd.

Pridevnim zaimenom te vrste pritika se časi *no*: kojino, štono.

6. Zaimena neopredeljena (nedoločna).

Samostavna:

tko, što
njetko, nješto
gdjetko, gdješto
nitko, ništa
itko, išta (kdo, kaj)
svatko, svašto
tkogod, štogod
tko ti (mu) drago, što ti (mu) drago

Pridevna:

koji, a, e
njekoji, njekei
gdjekoji
nikoji, nijedan
ikoji (kteri)
svaki
kojigod
koji, a, e ti (mu) drago

Nedoločna zaimena sklanjajo se kakor vprašavna, a pritikline *god* in *ti* (mu) *drago* dodavajo se brez spremembe. V ak. govori se tudi: koga, što in kojega te volja; koga, što in koje hočeš.

Vsa zaimena, razun refleksivnega sebe in vprašavnega tko in što s sestavljenimi imajo tudi dvojino ali samo a) n., ak. in vok. moškega in srednjega spola na *a* (razun *mi*, *vi*, *nas*, *vas*) in b) dat. in instr. na *ima*, ktera oblika pa, kakor je že znano, o samostavnih tudi mnogim služi za množino.

DÉL TRETJI.

SPREGA.

Dvojine hrvaški ali srbski jezik nepozna več; za to pa je bogatiji od slovenskega za dva časa: imperfekt (trpežno-minuli) in aorist (prosto-minuli)

Pri spreganju glagolov treba dobro ločiti *o s n o v o*, *s p o n o* in *p r i p o n e* za posamezne osebe (osebila), naklone (naklonila), čase in deležja.

A. Osebila.

staroslovenska so:

Edn. 1. os. **mb**

2. „ **ch**

3. „ **tl**

Mn 1. os. **mt**

2. „ **te**

3. „ **ht**

Pologlasnika **h** in **h** v 1. in 3. os. edn. in v 3. mn. morata po znanem pravilu odpasti kakor v slovenskem.

Spona, ki veže osebila z osnovo je v sedanjem času v 1. os. edn. in 3. mn. *o*, v ostalih *e*.

V 1. os. edn. se osebilo *m* s predstoječo spono *o* topí v starosl. v nosnik **h**, katerega v hrv. zamenjuje samoglasnik *u*. Ali ta starinska oblika ohranila se je skoro samo v glagolih: *mogu*, *hoču* in časi *velju*, *vidju* (morem, hočem, velim, vidim). Pri vseh drugih je spona ostalih oseb *e* izpodrinila spono *o* tudi v 1. osebi, kakor v slov., po kateri se vé, da *m* ostaje n. pr. plet-e-m m. starega plet-u.

Osebilo 2. os. *si* nahaja se samo v *jesi* (si) od jesam, sicer je š kakor v slov. plet-e-š.

Tako se je tudi v 3. osebi *t* ohranil samo v jest (je), sicer je povsod odpal kakor v sl. plet-e.

V 1. os. množine *mk* ojačava v *mo*, kakor v slov. plet e mo.

V 2. os. mn. je pravilno *te*: plet e-te.

V 3. os. mn. *t* odpada a *n* se s predstoječo spono *o* topi v nosni samoglasnik *ɤ* = hrv.-srb. *u*: pletu iz plet~~ɤ~~ a to iz plet-o-n(t).

Ali mnogo je glagolskih osnov na samoglasnik, pri katerih se spona vpodablja končnemu samoglasniku osnove in po tem se dva enaka samoglasnika stopita v enega, n. pr. moli-e-m — moli-i-m — molim. V takvih glagolih spona *o* v 3. os. množine prehaja v *i*, dva *i* slijeta se v enega in ta *i* se s soglasnikom *n* od osebila topi v *ɤ* a mesto tega ima hrv. ali srb. *e*: moli-o-n — molin, mola, mole.

B. Znanila časov in naklonov.

1. Sedanji čas nima nikakoršnega znanila.

2. Znanilo aorista ali nezloženega prosto-minulega časa je *h*. Za tem znanilom stoji osebilo za 1 os. *m*, katero se veže s spono *o* v 1. os. kakor v sedanjem času. Spona *o* se z osebilo *m* topi v *ɤ*, ki pa je že v strsl. oslabeled v *ɤ*, ki v hrv. odpada. Tako je od osnove *ču* aorist *ču h* postal iz *ču-h-o-m* *ču-h-ɤ* — *ču-h-ɤ* — *ču-h*.

2. in 3. os. edn. je že v dobi starodavni izgubila osebilo in za njim je odpalo tudi znanilo aorista *h*, tako da za obe osebi od osnove *ču* glasi aorist *ču*.

V 1. in 2. os. mn. zdaj nema spona med znanilom časa *h* in osebilo, mali znanilo časa *h* prehaja v *s*: *ču-s-mo*, *ču-s-te*.

V 3. os. mn. med znanilom časa in osebilo ni spona *o* kakor v prezentu, marveč *e*, pred katerim znanilo časa *h* prehaja v *š*. Od osebila *nt* odpada *t*, a spona *e* se z glasom *n* od osebila topi v *ɤ* = *e*, tako da ta oblika glasi *čuš-e* iz *ču-h-e-nt*.

To pa velja samo za osnove samoglasne. Ako se osnova konča na soglasnik, je tudi med njo in znanilom časa spona,

in sicer v vseh osebah *o* razun druge in tretje ednine: plet-o-h, plet-o-s-mo, plet-o-s-te, plet-o-š-e.

V drugi in tretji osebi pa je ta spona *e*, ki ostaje tudi akoravno je odpalo znanilo časa: plet-e.

3. Imperfekt ali nezloženi trajno-minuli čas ima za znanilo časa *h* ravno tako kakor aorist, ali med tem in med osnovo ima še spono *jea* = *ia*, ktera v književnem narečju glasi *ia* pa med oba samoglasnika, da ne bode zevi, navadno vtika *j* toraj: *ia* in *ija*.

V 1. os. edn. je za znanilom časovim *h* spona in osebilo kakor v 1. os. aorista in ravno tako [se spona in osebilo tudi gubita stapljanjem in odpadanjem, v tej obliki toraj glasi n. pr. plet-ija-h iz plet-ija-h-o-m.

2. in 3. oseba ima med znanilom časovim in osebilo spono *e*, pred ktero znanilo časa *h* prehaja v *š* in ta spona *e* tudi ostane, ko osebilo odpade tako, da je v teh osebah: plet-ija-š-e.

V 1. in 2. os. mn. zdaj ni več spone med osebilo in znanilom časa in *h* prehaja v *s*: plet-ija-s-mo, plet-ija-ste.

V 3. mn. je *o* spona med znanilom časa in osebilo *nt*, pa ta *o* z glasom *n* od osebila prehaja v *u* = *u*, kakor v 3. os. sedanjega časa: plet-ija-h-u.

4. Znanilo imperativa ali vелеvnega naklona je *i*. Posebno obliko ima imp. samo za 2. os. edn. in za 1. in 2. množine. Druga oseba ednine nema osebila: plet-i; v množini so osebila *mo*, *te*: plet-i-mo, plet-i-te.

Znanilo *i* za samoglasnikom pri nekterih osnovah prehaja v *j*: da-j, pri drugih odpada: moli. Hrvaški ali srbski imperativ vjema se toraj popolnem s slovenskim.

C. Pripone deležij.

1. Končnica infinitiva je *ti* kakor v slov., samo da *i* na kraju dostikrat odpada tudi v pismu ne samo v govoru, za to tudi srb.-hrv. ne loči več supina od infinitiva.

2. Obrazilo participija prezenta aktivnega je *nt*, ktero spona *o* veže z osnovo: plet-o-nt, moli-o-nt. Ako se tej obliki doda

sklonilo *i* za nom. moškega spola, vtiče se med ta *i* in predstoječi *t* še soglasnik *j*: plet-o-nt-j-i, moli-o-nt-j-i. Po tem se *t* in *j* topi v *č* a iz *on* kakor v 3. os. prez. akt. postane *u*, iz *i-on* pa *e*: pletuči, a, e; moleči, a, e.

Ta deležnik se navadno ne sklanja več, nego oblika moškega spola velja za vse tri spole in oba broja; odpada mu celó rado sklonilo *i* takó, da se konča na *č*. V tej obliki zove se *glagolni prislov*.

Staroslovenske oblike na *e* enake slovenskim ohranile so se samó od nekterih glagolov n. pr. gledê, gredê, hotê.

3. Obrazilo participija perfekta aktivnega je *vs* strsl. *всѣ*, ki se dodaje osnovi. Ako k temu še pristopi sklonilo *i*, vtika se med *i* in predstoječi *s* soglasnik *j*, kakor v deležniku sed. časa ču-vs-j-i; *s* in *j* prehaja v *š*: ču-vš-i, moli-vš-i.

Od znanila *vs* odpade časi prvi del, pa ostanje samo *s-j-i* = *ši* n. pr. rek-ši.

I ta deležnik večidel se ne sklanja več, pa se po tem oblika na *vši* rabi za vse sklone, spole in broje in tedaj se zove *glagolski prislov*; ali pa tudi opade drugi del obrazila, ter ostane samo *v*: čuv, toda ta krajša oblika more stati samo pri moškem spolu ednine.

Veli se: čovjek čuv, nikdar pa ne n. pr. žena čuv ampak žena čuvši.

4. Drugi ali opisovavni participij perf. akt. ima pripono *l*, *la*, *lo*. Ako stoji *l* na koncu za samoglasnikom prehaja po pravilu v *o*: čuo, ču-la, ču-lo. Osnove soglasne vtikajo v moškem spolu blagoglasni *a* pred *l* (*o*): rekao, rekla, reklo. Osnove na *d* in *t* izpehujejo te soglasnike pred *l*: pleo, plela, plelo od osnove plet. Osnova *rast* ima; rastao in rasao, rasla, raslo. V ženskem in srednjem spolu toraj iz te osnove izpada *t*, ker bi se sicer nakopičili trije soglasniki.

5. Participij perfekta pasivnega ima pri enih osnovah pripono *en*, pri drugih *t*: plet-en, prostr-t.

Opomba: Glagoli *dovršni* (perfektivni) ne morejo imeti

niti imperfekta, niti deležnika ali prislova sedanjega časa, ker ti obliki izrekajo samo nedovršeno ali trajno djanje.

D.

Po osnovah svojih delé se glagoli na šest vrst.

1. vrsta. Osnova nema prirastka pred *ti* v infinitivu: pi-ti, nes-ti.

Po končniku osnove deli se ta vrsta na 7 razredov.

2. vrsta. Osnova ima v inf. pred *ti* prirastek *nu*: gi-nu-ti.
3. vrsta. Osnova ima v inf. prirastek strsl. *π* hrv.-srb. *je* (po južnem izgovoru, po iztočnem *e*, po zapadnem *i*): vid-je-ti.

Glagoli te vrste delé se na 2 razreda:

- a) V prvi razred gredo glagoli, ki imajo za vse oblike isto osnovo n. pr. umjeti.
- b) V drugi, ki imajo za sedanji čas osnovo z dodatkom *i*: vidjeti.

4. vrsta. Osnova ima pred *ti* v inf. prirastek *i*: voditi.

5. vrsta. Osnova ima v inf. prirastek *a*: pisati.

Glagoli te vrste dele se na štiri razrede:

- a) Za vse oblike velja ista osnova: pitati (1. razred)
- b) V sed. času osnova nema prirastka *a* nego *i*: glodati — glodjem (2. razred)
- c) Osnova v sed. času nema prirastka: zvati — zovem. (3. in 4. razred)

6. vrsta. Osnova ima v inf. pred *ti* prirastek: ova, eva, ali iva: vjerovati, vojevati, kazivati.

Kteri glagoli imajo dvojno osnovo (kakor glagoli 2. razreda 3. vrste in glagoli 2. in 3. razreda 5. vrste), onim osnova kakor je v sedanjem času rabi tudi za deležje sedanjega vremena in za imperativ.

Prva vrsta.

Glagoli z osnovo bez prirastka.

Glagoli te vrste delé se po končnem glasniku osnove na 7. razredov.

Prvi razred.

Osnova se konča na *d*, *t*. Ta dva soglasnika v infinitivu pred končnico *ti* prehajata v *s* in v II. part. perf. pred *l* (*o*) izpadata.

N. pr. Osnova: *plet*

Infinitiv: *plès-ti*.

	<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn.	1. plèt-ê-m	—
	2. plèt-ê-š	plèt-i
	3. plèt-ê	—
Mn.	1. plet-é-mo	plèt-i-m-o
	2. plet-é-te	plèt-i-te
	3. plèt-û	—
	<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn.	1. plèt-ijâ-h	plèt-o-h
	2. plèt-ijâ-še	plèt-e
	3. plèt-ijâ-še	plèt-e
Mn.	1. plèt-ijâ-s-mo	plèt-o-s-mo
	2. plèt-ijâ-s-te	plèt-o-s-te
	3. plèt-ijâ-h-u	plèt-o-š e

Participiji.

prez. plèt-ûc-i

perf. I. plèt-â-vš-i, plèt-âv

„ II. plè o. plè-l-a, plèl-o

„ pas. plèt-en, plet-èn-a, plet-èn-o.

Tako:

1. osnove na *d*: bosti, gresti, jesti, klasti, krasti, pasti, prestì, sjesti, vesti. (Osnove *gred*, *id*, *šed* glej med nepravilnimi);

2) osnove na *t*: gnjesti, mèsti (sl. mèsti medem), mèsti, (sl. mèsti — mètem) rasti, cvasti (sl. cvesti) in sestavljeni od osnove *ret*: obresti (odkriti, iznajti), sresti, susresti

(srečati). Od osnove *rast* v inf. *t* tudi prehaja v *s*: *rass-ti* in eden *s* se po tem izpahne: *rasti*.

V imperfektu se od znanila *ta* (= *ija*) more tudi prva polovica vpodobiti drugi = *aa* in ta dva *a* se po tem topita v *â*. Toraj poleg *pletijah* tudi *plet-â h*, *plet-â-še* itd.

Osnova *jed* zdaj nema v impf. z *ija* ampak ali z rečenim *a*: *jedah* ali pa *jedjah*. V tej osnovi je zlog *je* m. strsl. *ɤ*, za to se ta zlog po južnem izgovoru pred *o* tudi zamenjuje z *i* ali *ji*: *jio* izjio, *jela*, *jelo*. Ravno tako tudi *srio*, *srela*, *srelo*, ker je *e* v osnovi *sret* m. strsl. *ɤ*.

Osnova *pad* ima prezent in part. perf. in imperativ navadno po 2. vrsti: *padnem*, *padnuvši*, *padni* in tudi druge nekatere moreje vse imeti i po tej i po drugi vrsti: *sjedem* in *sjednem*, *sretem* in *sretnem*.

Drugi razred.

Osnove na *s* in *z*. Pred končnico *ti* končnik osnove *z* navadno tudi v *pismu* prehaja v *s*: *gristi* m. *grizti*.

N. pr. osnova *vez* (*sticken*)

Infinitiv: *véz-ti* (*vés-ti*)

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. <i>véz-ê-m</i>	—
2. <i>véz-ê-š</i>	<i>véz-i</i>
3. <i>véz-ê</i>	—
Mn. 1. <i>véz-ê-mo</i>	<i>véz-i-mo</i>
2. <i>véz-ê-te</i>	<i>véz-i-te</i>
3. <i>véz-û</i>	—
<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. <i>véz-ijâ-h</i>	<i>véz-o-h</i>
2. <i>véz-ijâ-š-e</i>	<i>vêz-e</i>
3. <i>véz-ijâ-š-e</i>	<i>vêz-e</i>
Mn. 1. <i>véz-ijâ-s-mo</i>	<i>véz-o-s-mo</i>
2. <i>véz-ijâ-s-te</i>	<i>véz-o-s-te</i>
3. <i>véz-ijâ-h-u</i>	<i>véz-o-š-e</i>

Participiji.

pres. véz-ûc-i

perf. I. véz-â-vš-i, véz-â-v

„ II. vëz-a-o, vëz-l-a, vëz-l-o

„ pas. véz-en, véz-en-a, véz-en-o.

Tako: nesti, pasti — pasem, tresti in na *z*: gristi, musti — muzem (molzem), ljesti — ljezem in sestavljeni od osnove *vrz*, n. pr. razvrsti (razmotati), uvrsti, navrsti.

Iz osnove *nes* more *s* tudi odpasti, za to pa se *e* povzdigne v *ie*, toda to biva samo v sestavah in sicer v sledečih oblikah: inf. donieti; aor. 1. edn. donieh, mn. 1. doniesmo. 2. donieste, 3. donieše; part. donio, doniela, donielo; pas. doniet poleg pravih oblik: donesti, donesoh, donesao, donesen.

V imperf. more *m.* *ija* biti samo *a*, n. pr. tresijah in tresah.

Tretji razred.

Osnove na *b*, *p*, *v*. V infinitivu jemlje *s* med osnovo in pripono. Osnova *pljev* končnik *v* pred *ti* izpahuje: pljeti (sl. plevem — pleti) in osnova *sp* (сѣ) gubi končni *p* ali pologlasnik *ъ* povzdigne v *u*: *suti* kakor v slov. N. pr. osnova *greb*.

Infinitiv grëb-s-ti.

Present.

Edn. 1. grëb-ê-m

2. grëb-ê-š

3. grëb-ê

Mn. 1. greb-é-mo

2. greb-é-te

3. grëb-û

Imperativ.

—

grëb-i

—

grëb-i-mo

grëb-i-te

—

Imperfekt.

Edn. 1. grëb-ijâ-h

2. grëb-ijâ-š-e

3. grëb-ijâ-še

Aorist.

grëb-o-h

grëb-e

grëb-e

Mn. 1. grèb-ijâ-s-mo	grèb-o-s-mo
2. grèb-ijâ-s-te	grèb-o-s-te
3. grèb-ijâ-h-u	grèb-o-š-e

Participiji.

Prez. grèb-uć-i

perf. I. grèb-â-vš-i, grèb-â-v

„ II. grèb-a-o, grèb-l-a, grèb-l-o

„ pas. grèb-en, greb-èn-a, greb-èn-o.

Sim spadajo:

1. Z osnovo na *b*: dubsti, zebsti, skubsti (po blagoglasnem pravopisu se piše: dupsti, zepsti, skupsti).

2. Z osnovo na *p*: crpsti (sl. zajemati), tepsti, in suti m. *члупти*, poslednji samo v sestavah n. pr. usuti, nasuti itd.

3. Z osnovo na *v*: živsti in pleti.

4. Osnova *živ* ima samo inf. in ind. prez. in part. prez.: *živsti*, *živem*, *živući*, vse drugo jemlje se od glagola *živjeti*.

Glagoli, ki v inf. končni soglasnik osnove gube, imajo tudi aorist in participije perfekta od infinitivne okrhnjene osnove: n. pr. usuh, usu, ususmo — pljeh, pljesmo — usuo, opljeo — usuvši, opljevši. Samo part. perf. pas. ima prvi *usut* drugi *plieven* a prez. plievem, plieveš itd.

V imperf. tudi tu po znanem načinu m. *ija* more biti samo *a*: grebâh, grebâše itd.

Četrty razred.

Osnove na *g*, *h*, *k*.

Končniki osnove se s soglasnikom *t* od infinitivne pri-pone topé v é: peći od pek-ti, moći od mog-ti. Osnova *vrh* samoglasni *r* v inf. razširja v *rie*: *vrieći* (manem, meti).

Pred *e* končniki osnove prehajajo: *g* v *ž*, *k* v *č*, *h* v *š*, pred *i* pa *g* v *z*, *k* v *c*, *h* v *s*. N. pr. osnova pek.

Infinitiv: peći.

*Prezent.**Imperativ.*

Edn. 1. pèč-ê-m	—
2. pèc-ê-š	pèc-i
3. pèč ê	—
Mn. 1. peč-é-mo	pèc-i-mo
2. peč-é te	pèc-i-te
3. pèk-û	—

*Imperfekt.**Aorist.*

Edn. 1. pèc-ijâ-h	pèk-o-h
2. pèc-ijâ-še	pèč-e
3. pèc-ijâ-še	pèč-e
Mn. 1. pèc-ijâ s-n.o	pèk-o-s-mo
2. pèc-ijâ-s te	pèk-o-s-te
3. pèc-ijâ-h-u	pèk-o-š-e

Participiji.

Prez. pèk-u-či

perf. I. pèk-â-vš-i, pèk-â-v

„ II. pèk-a-o, pèk-l-a, pèk-l-o

„ pas. pèč-en, peč-èn-a, peč-è-no.

Tako :

1. na *g*: lèči (lěči legen), léči (brüten), moči — mogu, striči, žeči — žežem;

2. na *k*: peči, reči, sječi, teči, tuči (tleči), vuči (vleči) in sest. ob-uči, preob-uči (obleči, preobleči) itd.

3. na *h*: vrieči — vršem (manem žito).

Razun teh je še precéj glagolov v tem razredu, samo da mu ne ostanejo v vseh oblikah verni, marveč se selijo drugam. Taki so z osnovo 1) na *g*: vrči — vržem in vrgnem, diči — dignem, stiči — stignem (sl. dojdem) in glagoli sestavljeni od osnov *bjeg*, *ljeg*, *preg* in *seg* kakor pobječi — pobjegnem, ulječi — uljegnem, zapreči — zapregnem, doseči — dosegnem; 2) *k*: kleči — kleknem, kliči — kliknem,

mači — maknem, niči — niknem (klijem, kalim), crči — crknem in glagoli sestavljeni od osnov *vik*, *mirk*, *muk*, *tak* kakor n. pr. *nāviči* — naviknem (navadim se), *običi* — obiknem (privadim se), *zamrči* — zamrknem (pomrknem), *zamuči se* — zamuknem (zamolknem), *natači* — nataknem.

Ti glagoli imajo sedanji čas, imperativ n. pr. *digni*, *klikni* (vendar vrzi poleg vrgni in pobjezi poleg pobjegni tudi po I. vrsti) in part. perf. pas. pravilno samo po II. vrsti. n. pr. *maknut*, *zapregnut* (vrči ima vrgnut in vržen, *uzdiči* — *uzdignut* in *uzdižen*).

Infinitiv morejo imati po tej in po drugi vrsti: vrči in vrgnuti, diči in dignuti itd.

Glagol *leči* (osn. leg) ima prez. *ležem* in *legnem*, reči — *rečem* in *reknem*. O glagolu *moči* — *moğu* glej med nepravilnimi.

Tudi v tem razredu v imperf. m. *ija* more biti samo *a*, ali *ž*, *š*, *č* ostanejo tudi pred tem *a*, kakor pred *ija*: *žežah*, *tečaj*, *vršah*. Kakor od osnove *nes* more n. pr. mesto *donesti* biti tudi *donieti*, tako se tudi poleg *reči* nahaja inf. *rieti*.

Peti razred.

Osnove na *n* in *m*. Ta dva glasnika topita se, ako za njima ne stoji samoglasnik, s pologlasnikom *ɲ*, ki je negdaj bil v osnovi pred njima *v* $\mathfrak{A} = e$; tako je od osnove, ki se je prej glasila $\mathfrak{nn}$ in zdaj *pn* inf. *pe-ti*; od osnove, ki je prej bila $\mathfrak{mm}$ in zdaj *m*, nahajajo se samo sestavljeni n. pr. *ot-m*, *uz-m* inf. *ot-eti*, *uzeti*. V starosl. osnovi $\mathfrak{dm}$ topi se $\mathfrak{z}$ $\mathfrak{m}$ v $\mathfrak{A} = u$, toraj od osnove *dm* inf. *duti* ali nahaja se samo sestavljeni: *naduti se*.

V osnovi *kun* je *u* m. starosl. $\mathfrak{u}$, kadar stoji med dvema soglasnikama.

Part. perf. pas. je v tem razredu na *t*.

Infinitiv: *klé-ti*.

*Present.**Imperativ.*

Edn. 1. kùn-ê-m	—
2. kùn-ê-š	kùn-í
3. kùn-ê	—
Mn. 1. kun-é-mo	kùn-i-mo
2. kun-é-te	kùn-i-te
3. kùn û	—

*Imperfekt.**Aorist.*

Edn. 1. kùn-ijâ-h	klê-h
2. kùn-ijâ-š-e	klê
3. kùn-ijâ-š-e	klê
Mn. 1. kùn-ijâ-s-mo	klê-s-mo
2. kùn-ijâ-s-te	klê-s-te
3. kùn-ijâ-h-u	klê-š-e

Participiji.

Prez. kùn-ûć-i

perf. I. klê-vš-i, klê-v

„ II. klê-o, klé-l a, klé-l-o

„ pas. klê t, klê-t-a, klê-t-o.

Glagoli tega razreda so:

1) z osnovo na *n*: žeti (osn. žn), kleti (osn. zdaj kun), peti (osn. zdaj pn) in glagoli, ki so se ohranili samo sestavljeni na pr. na-četi, po četi, za-četi (osn. čn).

2) z osnovo na *m*: žeti (osn. žm) in glagoli, ki so se ohranili samo sestavljeni; oteti, uzeti (osn. ot-m, uz-m) in naduti se (od osn. dm. sl. napuhniti se.)

Glagol *žeti* (osn. žn.) ima v oblikah, kjer je osnova cela *nj* mesto *n*: žnjem, žnješ, žnjući, žnji itd. imperf. žnjah, ali pa v osnovo vtika blagoglasni *a*: žanjem, žanji, žanjah, žanjući, po nekterih krajih tudi *e*: ženjem, ženjući, ali pa se dodaje osnovi *e*: žnjeti, žnjeh, žnjevši, žnjeo.

Mesto osnove *pn* nahaja se tudi *penj* n. pr. penjem, pe-

njah, penji, penjući. Tako tudi: po-pnem i popenjem, pripnem i pripenjem.

Glagol *početi* in drugi sestavljeni s *četi* v oblikah, kjer je cela osnova, po nekterih krajih mesto *n* imajo *m*: počmem, počmi m. počnem, počni.

V imperf. nahaja se m. *ija* tudi samo *ja*: kunjah in kunjah.

Šesti razred.

Osnova na samoglasnik. V ind. in part. prez. in v imperf. samoglasnik *j* zapira zev. U imperf. je m. *ija* samo *a*. V part. pas. je pripona pri nekterih *t*, pri drugih *en*, v poslednjem slučaju zapira zev pri enih *j* pri drugih *v*. V imper. *i* za samoglasnikom prehaja v *j*.

N. pr. Osnova *ču*, infinitiv *čüti*.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. čü-j-ê-m	—
2. čü-j-ê-š	čü-j
3. čü-j-ê	—
Mn. 1. čü-j-ê-mo	čü-j-mo
2. čü-j-e-te	čü-j-te
3. čü-j-ü	—
<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. čü-j-â-h	čü h
2. čü-j-â-š-e	čü
3. čü-j-â-š-e	čü
Mn. 1. čü-j-â-s-mo	čü-s-mo
2. čü-j-â-s-te	čü-s-te
3. čü-j-â-h-u	čü-š-e

Participiji.

- prez. čü-jûć-i
 perf. I. čü-vš-i, čü-v
 „ II. čü-o, čü-l-a, čü-l-o
 „ pas. čü-v-en, čü-v-èn-a, čü-v-èn-o.

Glagoli tega razreda so:

1. z osnovo na *a*: znati, stati,

2. z osnovo na *i*: biti — bijem, biti — jesam, viti, vapiti ali upiti, iti in iči, kriti, liti, miti, piti, pliti (n. pr. Bijela svila po moru plila sl. plavala), riti, titi — tujem (debelim se), šiti in gnjiti navadno v sestavah: obágnjiti, sagnjiti,

3. z osnovo na *u*: duti — dujem (Vjetar duje sl. piha, brije) čuti — čujem in sestavljeni: izuti — izujem, obuti — obujem,

4. z osnovo na *je* (strsl. *т*): djeti, pjeti, smjeti in spjeti, poslednji samo sestavljen: dospjeti, prispjeti.

Znati ima v sedanjem času: znam, znaš itd. m. znajem ali v 3. os. mn. znaju. Tako tudi v imperf. znah, znaše, znasmo itd., part. pas. znat in znan. Razun tega ta glagol v prez., aoristu, imperf. in imper. more osnovi dodati *d*, tako da je osnova po tem soglasna: znadem, znadoh, znadijah in znadjah, znadi.

Glagola *stati* in *djeti* v prez. in imperativu jemljeta k osnovi *n*: stanem, djenem, staneš, djeneš itd.; stani, djeni; v aoristu pa *stati* dodaje osnovi *d*; stadoh, stade, stadosmo, stadošte, stadoše.

O *iti* — *idem*, in *biti* — *jesam* glej nepravilne glagole.

Glagol *pjeti* ima v prez. pojem, imp. poj, imperf. pojah, part. prez. pojuči, v ostalih nahaja se samo v peti vrsti.

Osnove na *je* (razun *pjeti* in *djeti*) v južnem, književnem narečju pred samoglasniki in pred soglasnikom *j* preglasujejo *je* v *i*: smijeti — smijem, smijuči, smijah; dospijem itd. V vzhodnem narečju glase se kakor v slov.: smem, dospem.

Glagol *smjeti* more v aoristu in imperf. k osnovi tudi privzeti *d*: smjedoh, smjedijah.

Obrazilo part. perf. pas. je češče *en* kakor *t*: biti — bit in bijen, viti — vit in vijen, kriti — krit in kriven, liti — lit in liven in ljeven, piti — pit in pijen, čuti — čut in čuven, obuti — obuven, naduti — naduven, odjeti — odjeven, miti — miven, riti — riven, šiti — šit in šiven.

Sedmi razred.

Osnove na soglasni *r*. V infinitivu se v strsl. *r* razširja v *re*, kar v hrv.-srb. jeziku glasi po iztočnem govoru *re*, po zapadnem *ri*, po južnem, književnem: *rie* n. pr. mrieti. Ravno tako biva tudi v aoristu: mrieh. Samo osnova *tr* ima v inf. trti (v Črnigori tudi trieti) ali sestavljeni tudi satrieti, utrieti, poleg satrti itd.

V imperf. je m. *ija* samo *a*.

N. pr. Osnova *mr*. Infinitiv: mrieti.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. mr-ê-m	—
2. mr-ê-š	mr-î
3. mr-ê	—
Mn. 1. mr-é-mo	mr-î-mo
2. mr-é-te	mr-î-te
3. mr-û	—
<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. mr-â-h	mrîe-h
2. mr-â-š-e	mrîe
3. mr-â-š-e	mrîe
Mn. 1. mr-â-s-mo	mrîe-s mo
2. mr-â-s-t-e	mrîe-s-te
3. mr-â-h-u	mrîe š-e

Participiji.

prez. mr-úć-i
 perf. I. mř-vš-i, mř-v
 perf. II. mř-o, mř-l-a, mř-l-o
 perf. pas. —

Razun *mrieti* in *trti* so glagoli tega razreda še: vrieti, drieti, ždrieti in sestavljeni od osnov *pr* n. pr. zaprieti, odaprieti in *str*. n. pr. zastrieti, prostrieti.

Glagol *drieti*, ako ni sestavljen v sedanjem času, imper. in part. prez. širi osnovo, ker vtiče v njo *e*: derem, deri, deruči, sestavljene oblike imajo oboje: izdrem in izderem.

Glagol *trti* ima prez. trem in tarem, imp. tri in tari, part. prez. truči in taruči, imperf. trah, traše aor. trh, poleg trieh, part. pas. trt in trven.

Glagola *preti* (prepirati se) in *zreti* (gledati) nahajata se samo v indikativu in part. prez. v tej vrsti: prem, zrem, pručī itd. Ravno tako tudi glagol *zrėti* (sl. zorėti — zorim) ima v prez. poleg *zrim* tudi *zrem* po tej vrsti in v 3. mn. samo *zru* in v part. prez. *zruči*. Glagol 3. vrste *vrėti* ima po tej samo 3. os. množ. prez in part. prez. *vru* in *vruči*.

Druga vrsta.

Osnove na *nu*. Končni *u* osnove prehaja, kadar stoji pred samoglasnikom, v soglasnik *v*, ki po tem izpada: ton-e-m m. tonu-e-m. V imperf. je m. *ija* samo *ja* a *j* se s predstoječim *n* topi v *nj*: tonjah, ginjah. Samo glagola *tonuti* in *ginuti* imata v tej vrsti imperfekt, ker so vsi drugi glagoli dovršni. V part. perf. pas. je pripona *t*: razvrgnu-t.

N. pr. Osnova: tonu. Infinitiv: tonu-ti.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. tòn-ê-m	—
2. tòn-ê-š	tòn-i
3. tòn-ê	—
Mn. 1. tòn-ê-mo	tòn-i-mo
2. tòn-ê-te	tòn-i-te
3. tòn-û	—
<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. tònj-â-h	tònu-h
2. tònj-â-š-e	tònu
3. tònj-â-š-e	tònu

Mn. 1. tönj-â-s-mo

tön-u-smo

2. tönj-â-s-te

tön-u-s-te

3. tönj-â-h-u

tön-u-š-e

Participiji.

prez. tön-ûc-i

perf. I. tönû-vš-i, tönû-v

perf. II. tön-u-o, tön-u-l-a, tön-u-l-o

„ pas. — ta glagol ga ne more imeti,

Mnogi glagoli te vrste v aoristu in v participiju perfekta na *l* navadno izpehavaajo pripono osnove *nu* in mnogi od njih so pred *nu* izgubili kak soglasnik, ki se, ako *nu* izpade, opet povrne.

Primeri: izbjegnuti — aorist: izbjegoh, izbježe itd., vrgnuti — vrgoh, dignuti — digoh, zapregnuti — zapregoh, stignuti — stigoh, trgnuti — trgoh, dosegnuti — dosegh, nagnuti — nagoh, pregnuti — pregoh; nabreknuti (napeti se, narasti) — nabrekoh, naviknuti se (navaditi se) — navikoh, kleknuti — klekoh, kliknuti — klikoh, maknuti — makoh, zamuknuti — zamukoh, niknuti (kaliti) — nikoh, puknuti — pukoh, taknuti — takoh, spotaknuti se — spotakoh, crknuti — crkoh; ogreznuti (pogrezniti) — ogrezoh, mrznuti — mrzoh, popuznuti (opolzniti, izpodrkniti se) — popuzoh, izčeznuti (izginiti) — izčezoh; kisuati — kisuoh, uzkrsnuti (od mrtvih vstati) — uzkrsoh in od teh sestavljeni glagoli.

Izgubljeni soglasnik se spet povrača: ginuti — gihoh, posebno sestavljeni: poginuti — pogiboh, odkinuti (odtrgati) — odkidoh, zagrnuti — zagrtah, krenuti — kretah, pisnuti — piskoh, pište itd., prsnuti — prskoh, pršte, tisuati — tiskoh, tište itd.

Izpahnjeni soglasnik se povrača tudi, ako glagol prestopi v katero drugo vrsto: poginuti — pogibati, odkinuti — odkidati, grnati — grtati, krenuti — kretati, pisnuti — piskati, prsnuti — prskati, tisuati — tiskati.

Tudi v part. perf. na *l nu* večidel izpada: pobjegnem — pobjegao, pobjegla; nagnuti — nagao, nagla in nagnuo, nagnula, naviknuti — navikao, ogreznuti — ogrezao, poginuti — pogibao, pogibla itd.

Osnova I. vrste *pad* ima v tej vrsti tudi *panuti* m. padnuti (ali za-padnuti).

Tretja vrsta.

Osnova na *je* (strsl. τ sl. $\acute{e}$). Ta osnova v nekterih glagolih ostane v vseh oblikah, v drugih pa samo v nekih. Za to dva razreda.

Prvi razred.

Osnova na *je* za vse oblike. V imperativu *i* za samoglasnikom prehaja v *j*. V imperf. je samo *â m.ija*. Končno *je* v osnovi pred soglasnikom *j* prehaja po pravilu v *i*. Zev zapira *j*: umje-e-m — umi-j-e-m.

Osnova: *umije*. Infinitiv: *ùmje-ti*.

<i>Prezent.</i>		<i>Imperativ.</i>	
Edn.	1. ùmi-j-ê-m	—	
	2. ùmi-j-ê-š	ùmî-j	
	3. ùmi-j-ê	—	
Mn.	1. ùmi-j-ê-mo	ùmî-j-mo	
	2. ùmi-j-ê-te	ùmî-j-te	
	3. ùmi-j-û	—	
<i>Imperfekt.</i>		<i>Aorist.</i>	
Edn.	1. ùmi-j-â-h	ùmje-h	
	2. ùmi-j-â-š-e	ùmje	
	3. ùmi-j-â-š-e	ùmje	
Mn.	1. ùmi-j-â-s-mo	ùmje-s-mo	
	2. ùmi-j-â-s-te	ùmje-s-te	
	3. ùmi-j-â-h-u	ùmje-š-e.	

Participiji.

prez. ùmi-j-ùc-i

perf. I. ùmjê-vš-i, ùmjê-v

perf. II. ùmi-o, ùmje-la, ùmje-l-o.

Tako tudi *razumjeti*. Vsi drugi glagoli', ki so nekdanj sem spadali, prešli so v *drugi* razred.

Drugi razred.

Osnova v ind. part. prez in v imperativu na *i*, sicer na *je*. V ind. in part. prez. vsaka se spona vpodablja predstoječemu v osnovi *i* in dva *i* se po tem zlivata v *i*: vidim iz vidi-i-m in to iz vidi-e-m. V 3. mn. in v part. topi se *i* z *n* od končnice v *a* = *e*: vide, videči. 1. os. edn. ohranila sta tu in tamo po starinski še glagola: *vidju* in *velju* poleg vidim, velim. V imperativu od dva *i* eden odpada.

Osnova na *i* pa je izpodrinila ono na *je* tudi v imperf. in part. perf. pas., samo da *i* kakor v 4. vrsti prehaja v *j*, ki se s predstoječim *d*, *t*, *l*, *n* topi v *dj*, *č*, *lj*, *nj* in ako je pred njim glas *b*, *p*, *v*, *m* vtika *l*, s katerim se topi v *lj*: kipjeti — kipljah, trpjeti — trpljah, stidjeti se (sramiti se) — stidjah, letjeti — lečah, grmjeti — grmljah; ako ima *j* stati izza soglasnika *r*, izpada: gorjeti — gorah. V imperf. je tudi v tem razredu m. *ija* samo *a*.

Osnova *vidje* in *vidi*. Infinitiv: *vidjeti*.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. vidi-m	—
2. vidi-š	vidi
3. vidi	—
Mn. 1. vidi-mo	vidi-mo
2. vidi-te	vidi-te
3. vidê	—

*Imperfekt.**Aorist.*

Edn. 1. vĭdj-â-h	vĭdje-h
2. vĭdj-â-š-e	vĭdje
3. vĭdj-â-š-e	vĭdje
Mn. 1. vĭdj-â-s-mo	vĭdje-s-mo
2. vĭdj-â-s-te	vĭdje-s-te
3. vĭdj-â-h-u	vĭdje-š-e.

Participiji.

prez.	vĭdê-ć-i
perf. I.	vĭdjê-vš-i, vĭdjê-v
perf. II.	vĭdi-o, vĭdje-l-a, vĭdje-l-o.
„ pas.	vĭdj-en, vĭdj-en-a, vĭdj-en-o.

Ako v osnovi pred *je* stoji soglasnik *j*, prehaja *je* v *a*: bo-jati se (sl. bati se).

Soglasnika *g* in *k* v osnovi pred *je* prehajata v *ž* in *č* in zavoljo teh *je* v *a*: bježati, ležati, klečati, trčati itd. in ako pred *g* in *k* stoji *s* ali *z*, tedaj prehaja *s* v *š* in *z* v *ž* ali m. *šč* stoji zavolj lagljega izgovora *št* in m. *žž* stoji *žd*: vrištati (vriskati), pištati (piskati), zviždati itd.

Nekoliko glagolov se je v nekterih oblikah izvrglo iz te vrste. Tako *preti* in *zazreti* (nesloženi zreti = gledati navadno ne rabi) in njune sestave prehajajo v ind. in part. prez. v 7. rózred I. vrste. Ostale oblike so po tej vrsti: preh, zazreh; preo, zazreo; prevši, zazrevši. Ravno tako glagol *zreti* (sl. zorim — zoreti), samo da more tudi prez. imeti po tej vrsti: zrim, zriš, zri itd., zreo, zrevši itd.

Glagol *vreti* ima 3. os. mn. prez. *vrū* in part. prez. *vrūci* po I. vrsti 7. razred; ostale oblike ima po tej vrsti: vreh, vreo, vrevši itd.

Glagol *mljeti* ima oblike: meljem, meljuči, melji, meljah, mljeven po I. vrsti 7. razred — po tej vrsti pa oblike: mljeh, mljevši, mljo, mljela, mljelo.

Glagol V. vrste ima po tej prezent: spim, spiš itd. in part. speči.

V glagolu *stojim* se soglasnik *o* v osnovi vpodablja samoglasniku sledečega zloga, ako je ta *a*: stajati, stajah, stajavši stajao ali stojim, stoječi, stoj. Redko se m. stajati čuje *stati* kakor je v slovenskem.

Vidjeti ima v imperativu poleg *vidi* tudi *vidji*, *stajati* in *bojati se*: *stoj* in *boj se*.

Osnova infinitivna se je tu in tam tudi v imperf. še ohranila n. pr. m. gorje-j-a-h — gori-j-a-h (*je* pred *j*, ki je zavoljo *zevi* vstavljen po pravilu prehaja v *i*). Tako tudi: *sjedijah*, *grmijah*, *želijah*, *trpijah* in *zlasti hotijah*, ali o tem poslednjem glej med nepravilnimi. Enako je tudi imperfekt glagolov, ki imajo v infinitivu *ati* m. *eti*: *bojah* iz *boja-a-h*, *držah* iz *drža-a-h*.

Glagola IV. vrste *brojiti* in *tajiti* nahajata se tudi po tretji v oblikah: *brojati*, *tajati*; *brojao*, *tajao*.

Četrta vrsta.

Osnove na *i*. V indikativu, participiju prez. in v imperativu se vsaki samoglasnik, ki stoji iza osnovnega *i*, temu vpodablja in *ii* se topi v *i*: *nosi-e-m* — *nosi-i-m*, *nos-im*. V 3. os. mn. in v part. iz *in* postaje v strsl. *a* = *e*: *nose* iz *nosi-on* — *nosi-in* — *nose*.

V imperfektu in v participiju perf. pas. osnovni *i* prehaja v *j*, pa se to *j* s predstoječimi soglasniki slaže po pravilu, t. j. prehaja *z d* v *dj*, *s z* v *ž*, *s l* v *lj*, *s n* v *nj*, *s s* v *š*, *s t* v *ć*, *s c* v *č*, n. pr. *voditi* imperf. *vodjah*, part. *vodjen*; *voziti* — *vožah*, *vožen*; *moliti* — *moljah*, *moljen*; *hraniti* — *hranjah*, *hranjen*; *prositi* — *prošah*, *prošen*; *mútiti* (*mótiti*) — *mućah*, *mućen*; *baciti* (*vreći*) — *baćen*. Ako *spredaj* stoji še *s* ali *z* prehaja tudi ta *s* v *š* in *z* v *ž*: *misлити* — *mišljah*, *mišljen*; *gniezditi* — *gnieždjah*. Ako se na ta način snideta *šč* navadno se zamenjujeta s *št*: *pustiti* — *pušten*; *krstiti* — *kršten*.

Ako pred *j* v imperfektu in pasivnem participiju stoji *b, m, p, v* vtika se vmes soglasnik *l* in izza glasov *j, lj, nj, č, č, dj, š, ž*, in *r* to *j* izpada n pr. ljubiti — ljubljah, ljubljen; slaviti — slavljah, slavljen; lomiti — lomljah, lomljen; küpiti (skupljati) — kupljah; doжити — dojah, dojen; ložiti — ložah, ložen; učiti — učah, učen; trošiti — trošah, trošen itd.

N. pr. Osnova: *nosi*. Infinitiv: *nosi-ti*.

	<i>Present.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1.	nöšî-m	—
2.	nöšî-š	nösi
3.	nöšî	—
Mn. 1.	nös-îmo	nösi-mo
2.	nöšî-te	nösi-te
3.	nösê	—
	<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1.	nöš-â-h	nösi-h
2.	nöš-â-š-e	nösi
3.	nöš-â-š-e	nösi
Mn. 1.	nöš-â-s-mo	nösi-s-mo
2.	nöš-â-s-te	nösi-s-te
3.	nöš-â-h-u	nösi-š-e

Participiji.

Prez. nöšêc-i

perf. I. nöšî-vši, nöšî-v

„ II. nösi-o, nösi-l-a, nösi-l-o

„ pas. nöš-en, nöš-en-a, nöš-en-o.

Kakor ta primer kaže, je v imperf. m. spone *ija* samo *a*, v imperativu naklonilo *i* odpada in pas. part. je pripona *en*.

Glagoli, ki pred *i* imajo v osnovi *oj* gube v imperativu tudi končni *i* osnove: brojiti (štetiti) — broj. Tako: doжити, kroжити, pojiti, spoжити itd.

Peta vrsta.

Osnova na *a*. Ta je osnova pri nekterih glagolih v vseh oblikah (1 razred); pri drugih je v ind. part. in imperativu prezenta osnova na *i* (2. razred) a pri tretjih je osnova v teh oblikah brez znanila (3. in 4. razred).

Prvi razred.

Osnove s znanilom *a* za vse oblike. Spona *e* v sed. časn v vseh osebah razun 3. mn. vpodablja se predstoječemu *a* in *aa* topi se v *â*: čuva-e-m — čuva-a-m, čuvâm. Ravno to se godi tudi s *e* od naklona *en* v part. perf. pas. n. pr. čuva-en — čuva-an — čuvan. V 3. os. množine prez. je spona *o* in *on* = *u*, pred kojim zev zapira *j*: čuva-j-u. V imper. je m. spone *ija* samo *â*, ki se s končnikom osnove spet topi v jeden *â*: čuva-a-h — čuvah. V imperativu naklonilo *i* prehaja v *j*: čuva-j m. čuva-i.

Osnova: čuva. Infinitiv čuvati.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. čûvâ-m	—
2. čûvâ-š	čûvâ-j
3. čûvâ	—
Mn. 1. čûvâ-mo	čûvâ-j-mo
2. čûvâ-te	čûvâ-j-te
3. čûvâ-j-u	—
<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. čûvâ-h	čûva-h
2. čûvâ-š-e	čûva
3. čûvâ-š-e	čûva
Mn. 1. čûvâ-s-mo	čûva-s-mo
2. čûvâ-s-te	čûva-s-te
3. čûvâ-h-u	čûva-š-e

Participiji.

prez.	čúva-j-úc-i
perf. I.	čúvâ-vš-i, čúvâ-v
„ II.	čúva-o, čúva-l-a, čúva-l-o
„ pas.	čúvâ-n, čúvân-a, čúvâ-no.

Tako n. pr. razumjevati — razumjevam, umivati — umivam, pokrivati — pokrivam, plivati (plavati) — plavam, snivati (sanjati) — snivam.

Glagol *imati* more v prezentu, imperf. in aoristu privzeti k osnovi *d*, pa ima po tem te oblike kakor osnove soglasne: imadem, imadijah in imadjah, imadoh.

V part. pas. se m. *en* časi nahaja *t*: čuva-t.

Drugi razred.

Osnova na *a*, za sedanji čas, participij sed. časa in imperativ na *i*. To *i* prehaja v *j*, ki se po tem s predstoječim soglasnikom veže kako v 4 vrsti in v 2. razredu 3. vrste. Ako ima osnova na *a* pred tim *a* glasove *g*, *h*, *k*, prehajajo pred *i* in s njim skup v *ž*, *š*, *č*; vikati — vičem, jahati — jašem.

Imperfekt in part. perf. pas. je kakor v 1. razredu te vrste. Osnovu *pisa* in *pisi*. Infinitiv: písa-ti.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. pîš-ê-m	—
2. pîš-ê-š	pîš-i
3. pîš-ê	—
Mn. 1. pîš-ê-mo	pîš-i-mo
2. pîš-ê-te	pîš-i-te
3. pîš-û	—
<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. pîsâ-h	pîsa-h
2. pîsâ-š-e	pîsa
3. pîsâ-š-e	pîsa

Mn. 1. pîsâ-s-mo	pîsa-s-mo
2. pîsâ-s-te	pîsa-s-te
3. pîsâ-h-u	pîsa-š-e

Participiji.

pres. pîš-ûc-i

perf. I. pîsâ-vš-i, pîs-â-v

» II. pîsa-o, pîsa-l-a, pîsa-l-o

» pas. pîsâ-n, pîsâ-n-o, pîsâ-n-o.

Tako n. pr. zobati — zobljem, strugati — stružem, glodati — glodjem, vezati — vežem, niekati — niečem, kašljati — kašljem, kapati — kapljem, izvirati — izvirem, umirati — umirem, orati — orem, zatirati — zatirem, mirisati (dišati) — mirišem, graktati (krokati) — grakčem, svitati — svičem, mahati — mašem, ticati — tičem itd.

Nekoliko je glagolov, ki morejo biti v tem razredu in v prvem razredu te vrste kaker v slov. na pr. zidati — zidam in zidjem, skitati se (potepati se) — skitam se in skičem se, šetati (sprehajati) — šetam in šečem, pomagati — pomagam in pomažem, obečavati — obečavam in obečajem. *sl* v nedoločnikovi osnovi prehaja v sedanjihovi v *šlj*: poslati — pošljem, *sk* v *št* in *šč*; iskati — ištem in iščem, *ht* časi v *šč*: dahtati (sopihati) — daščem, drhtati (drgetati, trepetati) — drščem.

Glagol *slati* ima šljem in šaljem, klati — koljem, imp. kolji, part. koljuči in od te osnove časi tudi imperf. koljah.

Glagolu *davati* v inf. zapira zev soglasnik *v*, v sedanjem pa *j*: dajem, dajuči poleg davam, davajuči. Tako tudi *poznavati* — poznajem in poznavam po 1. razredu.

Tretji razred.

Osnova nedoločnikova na *a*, sedanjikova brez znanila po gostem na glasu povikšana, ako namreč obstoji iz samih soglasnikov, jemlje med nje kak samoglasnik: brati — berem,

gnati — ženem in renem, sestavlj. izđenem, ražđenem m. izžženem, razžženem; zvati — zovem, prati — perem, hrvati se — hrvam se (rujem se), sati — sam (sesati — sesam), tkati — tkam in tčem.

Osnova infinitivna: *bra*,, prezentska *ber*. Infinitiv: brà-ti.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. bër-ê-m	—
2. bër-ê-š	bèr-i
3. bër-ê	—
Mn. 1. bër-ê-mo	bèr-i-mo
2. bër-ê-tê	bèr-i-te
3. bër-û	—

<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. brâ h	brâ-h
2. brâ-š-e	brâ
3. brâ-š-e	brâ
Mn. 1. brâ-s-mo	brâ-s-mo
2. brâ-s-te	brâ-s-te
3. brâ-h-u	brâ-š-e

Participiji.

prez.	bër-ûc-i
perf. I.	brâ-vš-i, brâ-v
„ II.	brâ-o, brâ-l-a, brâ-l-o
„ pas.	brâ-n, brâ-n-a, brâ-n-o

Četrty razred.

Krajša prezentska osnova izhaja na kak samoglasnik, infinitivna ima znanilo *a*, ki se dodaje sedanjikovi. Na pr. prez. osnova *ka* inf. *kaa*. Ker se tako snideta dva samoglasnika, zapira se zev 1. s samoglasnikom *j* n. pr. kajati se — (ke-sati se) kajem se, bajati — bajem, brijati (briti) — brijem,

grijati (gréti) — grijêm, poĵati (peti) — pojem, smijati se — smijem se, stajati — stajem, sijati — sijem (sejem), trajati — trajem, hajati — hajem (maram), vijati — vijem (n. pr. navijati), vijati (tuliti) — vijem. 2. zev se zapira s soglasnikom *v*: klju-v-ati — kljujem, bljuvati — bljujem, pljuvati — pljujem itd. 3. Konĉni *u* prehaja pred *a* v *ov*: trovati — trujem) snovati — snujem, kovati — kujem.

Osnova inf. *ka-j-a* prez. *ka*. Infinitiv: *käja-ti*.

<i>Prezent.</i>	<i>Impevativ.</i>
Edn. 1. <i>kä-j-ê-m</i>	—
2. <i>kä-j-ê-š</i>	<i>kâ-j</i>
3. <i>kä-j-ê</i>	—
Mn. 1. <i>kä-j-ê-mo</i>	<i>kâ-j-mo</i>
2. <i>kä-j-ê-te</i>	<i>kâ-j-te</i>
3. <i>kä-j-û</i>	—

<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. <i>käjä-h</i>	<i>käja-h</i>
2. <i>käjä-š-e</i>	<i>käja</i>
3. <i>käjä-š-e</i>	<i>käja</i>
Mn. 1. <i>käjä-s-mo</i>	<i>käja-s-mo</i>
2. <i>käjä-s-te</i>	<i>käja-s-te</i>
3. <i>käjä-h-u</i>	<i>käja-š-e</i>

Participiji.

prez.	<i>kä-j-ûć-i</i>
perf. I.	<i>käjä-vš-i, käjä-v</i>
„ II.	<i>käja-ô, käja-l-a, käja-l-o.</i>
„ pas.	<i>käjä-n, käjä-n-a, käjä-n-o.</i>

Šesta vrsta.

Osnova ima znanilo *ova*, *eva*, ali *iva*, prezentska osnova izhaja na *u*, ki se v infinitivni osnovi pred dodanim *a* povzdigne v *ov* ali *ev*, da ni zevis: kupova-ti — kupu-j-e-m.

V prez. stopi *j* med dva samoglasnika. Part. perf. pas. čuje se tudi na *t*: kupovat.

Osnova inf. *kupova*, prez. *kupu*. Infinitiv: kupòva-ti.

<i>Prezent.</i>	<i>Imperativ.</i>
Edn. 1. kùpu-j-ê-m	—
2. kùpu-j-e-š	kùpu-j
3. kùpu-j-e	—
Mn. 1. kùpu-j-e-mo	kùpu-j-mo
2. kùpu-j-e-te	kùpu-j-te
3. kùpu-j-u	—
<i>Imperfekt.</i>	<i>Aorist.</i>
Edn. 1. kùpova-h	kupòva-h
2. kùpova-š-e	kùpova
3. kùpova-š-e	kùpova
Mn. 1. kùpova-s-mo	kupòva-s-mo
2. kùpova-s-te	kupòva-s-te
3. kùpova-h-u	kupòva-š-e.

Participiji.

- prez. kùpu-j-ûc-i
 perf. I. kopòvâ-vš-i, kupòvâ-v
 „ II. kùpova-o, kùpova-l-a, kùpova-l-o
 „ pas. kùpova-n, kùpova-n-a, kùpova-n-o.

Od mnogo glagolov te vrste samo dva imata osnovo na *eva*: vojevati in kraljevati, vsem drugim izhaja ali na *ova* n. pr. božićovati, vjerovati, gladovati, drugovati, čarovati ali pa na *iva* (sl. ova, eva): dobacivati, dovršivati, dokazivati, dopisivati, dosadjivati (nadlegovati), zabranjivati, zamahivati itd.

E. Sprega brez spone.

Sim spada prezent pomožnega glagola *biti* razun 3. os. množine.

Osnove: *jes*, *bi*, *bud*. Infinitiv: *bíti*.

	<i>Prezent.</i>		<i>Imperativ.</i>
	a) trajno	b) dovršeno	
Edn. 1.	jèsam, sam	bùdêm	—
2.	jèsi, si	bùd-êš	bùd-i
3.	jès-t, je	bùd-ê	—
Mn. 1.	jès-mo smo	bùd-èmo	bùd-imo
2.	jès-te, ste	bùd-ête	bùdi-te
3.	jès-û, su	bùdû	—

	<i>Imperfekt.</i>		<i>Aorist.</i>
Edn. 1.	bījâh	(bjèh)	bīh
2.	bījâše	(bjèše)	bī
3.	bījâše	(bjèše)	bī
Mn. 1.	bījâsmo	(bjèsmo)	bīsmo
2.	bījâste	(bjèste)	bīste
3.	bījâhu	(bjèhu)	bīše.

Participiji.

pres. bûdûcí

perf. I. bîvši

„ II. bîo, bíla, bílo

„ pas. bît, a, o in bîven, a, o ali pa bîjen, a, o ali samo v složenih glagolih n. pr. dobit, dobíven in dobíjen.

Neskrajšane oblike v prezentu rabe v početku izreke in sicer, ako se hočejo v govoru povzdigniti ali naglasiti.

3. os. sing. *jest* dodaje se časi *e*: *jeste*.

Z negacijo *ne* sestavljen se ta glagol glasi po južnem ali književnem govoru *nijesam* ali *niesam*, *nijesi* ali *niesi* i t. d., po iztočnem: *nêsam*, *nêsi* i t. d. po zapadnem: *nîsam*, *nîsi* itd. Primeri s tem različne slovenske izreke in pisave in kako malo smisla so imele pravde, ali se ima pisati *nisem* ali *nêsem* itd. 3. os. edn. morala bi glasiti po iz-

točnem govoru *nê*, po zapadnem *nî*, ali tu in tam se še enkrat privzema *je* pa se ta oseba glasi: neje — nije.

2. Infinitivi: *dati* in *jesti* . Osnove: *dad*, *jed*.

Prezent.

Edn. 1. dâm	ijem
2. dâš	iješ
3. dâ	ije
Mn. 1. dámo	ijemo
2. dáte	ijete
3. dád-û	ijû

V osnovi *jed* je početno *je* m. strsl. *κ*, ktereга po južnem govoru nadomestuje *ije*, za to se glasi ta glagol po južnih straneh: *ijem*, *iješ* itd., po iztočnih: *jem*, *ješ*, *je* itd., po zapadnih: *jim*, *jiš*, *ji* itd.

Poleg *ijem* se rabi *jedem* pravilno po I vrsti 1. razred, samo da v imperativu ima *jedi* in *jedji*.

Poleg *dam*, *daš*, *da* itd. je prezent tudi po I. vrsti 1. razreda: *dadem*, *dadeš* itd.; imperf. *dadijah*, *dadijaše* itd. Ostale oblike ima od osnove *da*: *daj*, *dah*, *davši*, *dao*, *dan* in *dat*, samo da aorist tudi more biti: *dadoh*, *dade*, *dadosmo*, *dadošte*, *dadoše*.

F. Nepravilna in nepopolna sprega.

1. Infinitiv: *hòtjeti*, *htjèti*.

Prezent.

Edn. 1. hoću,	ću
2. hoćeš,	ćeš
3. hoće,	će
Mn. 1. hoćemo,	ćemo
2. hoćete,	ćete
3. hoćê,	će

Imperf.: *hotjah* (hoćah), *hotijah* in *htijah*.

Aor.: *hotjeh*, *htjeh* in *htjedoh*.

Part. prez.: hoteći, htijući.

„ perf. I. hotjevši.

„ „ II. hotio, htio, hotjela, htjela.

V prezentu se za 3. os. mn. nahaja tudi: hoćeju, hoćedu, hote, ćeju, ćedu, te — in za imperfekt tudi: šcah (kjer *h* pred *ć* prehaja v *š*) in šcadijah.

2. Infinitiv: *iti* in *ići*.

Prezent: idem, ideš itd. Imperativ: idi itd.

Imperf.: idjah (idah), idjaše itd.

Aorist: idoh, ide, itd.

Part. prez.: idući; perf. I. išavši, II. išao, išla, išlo.

Tako sestavljeni: doći, zaći, naći, poći, prieći, proći, ući, mimoići, izaći, saći itd.

Sestavljeni imajo za samoglasniki *j* mesto *i* in *jd* se navadno premešča v *dj*: dojdem in dodjem, najdem in nadjem, dojdoh in dodjoh itd.

V part. perf. izpušča se *i*: došavši in došadši, došao, našao itd.

Naići (najti, naći) ima v part. perf. pas. najden, nadjen in našast; *otiti* (oditi, odići) v aor. otidoh in odoh, *priiti* pa pridoh in pridjoh itd.

3. Infinitiv: *mōći*.

Prezent.: Edn. 1. mōgu in mōrem.

2. možeš in moreš

3. može in more.

Mn. 1. možemo in moremo

2. možete in morete

3. mogu.

Imperfekt; mogah, mogaše itd.

Ostalo je pravilno. Sestavljeni imajo 1. osebo edn. v prez. samo na *em* n. pr. pomoći — pomōžem ali pa pomognem.

4. Infinitiv: *veljeti* ima samo prezent: *velim*, *veliš* itd., imperfekt: *veljah*, *veljaše* itd. in part. prez. *veleći*.

5. Infinitiv: *gresti* ima prezent: *gredem*, *gredeš* itd. in *grem*

greš itd., imperfekt: *gredjah*, *gredjaše* i t. d. in part. prez. *gredući*.

6. *Dim*, *diš*, *di* = velim, veliš, veli.

G. Obrazovanje sestavljenih časov in naklonov.

1. *Futur* ali *prihodnji čas* se obrazi tako, da se infinitivu dodaje sedanji čas glagola *hotjeti* n. pr.

Hoćeš poći, al *ćeš* grdno *proći*,
Bog *će dati*, te *će* dobro *biti*.

Ako stoji infinitiv spredaj, rabi pravilno krajša oblika: *ću*, *ćeš* itd. n. p. *biti ću* in tu od infinitiva *i* navadno odpada: *bit ću*, pa se to brzo izgovara in glasi skor kakor ena beseda in zato Srbi navadno odpehavaajo še *t* in pišejo samo eno besedo: *biću*. Tako pišejo n. pr. tudi: *hvaliću*, *hvalićeš* *hvaliće* itd. ali pa *plešču*, *vešču*, *ozepšćeš* m. plesti *ću*, vesti *ću* ozebsti *ćeš*.

Samo infinitivi na *ći* ostanejo neokrhneni: doći *ću*, peći *ću*, reći *ću* itd.

2. *Perfekt* ali *pretekli čas* obražava se kakor v slovenskem, ako se deležniku na *o*, *la*, *lo* dodaje od glagola *biti* sedanji čas: *jesam* ali *sam* n. pr. *kazao*, *kazala*, *kazalo sam*, *si*, *je* *kazali*, *kazale*, *kazala smo*, *ste*, *su*.

3. *Pluskvamperfekt* ali *predpretekli čas* zložen je od deležnika na *o*, *la*, *lo* in od imperfekta glagola *biti*: *bijah* ali *bjeh* ali pa od perfekta *bio sam* n. pr. *bjesmo* *sjeli*, *bijasmo* *sjeli* ali pa *bili smo* *sjeli*. *Bijah* kupio — *bjeh* kupio — *bio sam* kupio.

4. Za *kondicionaal* ali *pogojni naklon* sestavlja se participij na *o*, *la*, *lo* z aoristom pomožnega glagola *biti*, samo da 3. oseba mn. ni *biše* ampak *bi*.

N. pr. Edn. *pjevao*, *pjevala*, *pjevalo bih*, *bi*, *bi*.

Mn. *pjevali*, *pjevale*, *pjevala bismo*, *biste*, *bi*.

5. Za 3. osebo edn. in množine *imperativa* jemlje se 3. os.

sedanjega časa z besedo *neka* ali *nek* (sl. naj): *neka* kupi, *neka* kupe.

6. *Pasiv* ali *trpna doba* opisuje se, kakor v slovenskem, s *participijem perfekta pasivnega* in pomožnim glagolom *jesam* n. pr. hvaljen sam, budem hvaljen, bijah hvaljen, bio sam hvaljen, bit éu hvaljen, budi hvaljen, bio bih hvaljen.

7. Nenaroden in vsled tujega vpliva skovan je *futur eksaktni*, sestavljen od participija na *o*, *la*, *lo* in od *futura* pomožnega glagola *biti* n. p. bit éu kupio, bit éemo kupili.

DÉL ČETRTI.

ČESTICE (ČLENKI).

A. Prislov.

Prislovi delé se na prislove 1. *mesta*, 2. *časa* 3. *količine*, 4. *načina*.

1. Najobičniji prislovi *mesta*:

a) na prašanje *gdje* (kje): ovdje, ovdjeka (tukaj), tu, ondje (ondi), drugdje (drugje), indje, igdje (kje), njegdje, nigdje (nikjer), gdjegod (kjerkoli), doma, nutri ali unutri, vani (vne), dole, gore, spried, -a, straga ali zada (zad), tik, svagdje ali svi-gdje (povsod), svagda, povsud, -a (povsod).

b) na prašanje *kamo?* amo, ovamo, simo (sim); tamo (tam), onamo, drugamo, inamo (drugam), njekamo, nikamo, svakamo, kamogod (kamorkoli), kamo ti drago, kamo ti volja; napried, -a, naprvo; natrag (nazaj), nazad, okolo ali okô, dole, gore, nutar ali unutar, van.

c) na prašanje *kuda* ali *kud* (kod): ovud, ovuda, tud, tuda (ovod, tod), onud, -a (onod), drugud, -a (drugod), svakud, -a (vsikod), njekud-a (nekod), nikuda (nikod), kudgod (kodergod).

d) na prašanje *odakle*, *odkle* (odkale) in *odkud*, -a? odovdje, odovlje, odavdje, odovud, -a (odovod, odtod); odatle (odtod), odanle in odonle (odonòd), odnjekle (od nekod), zgora, od-zgora ali odozgor in odzgo, odòzgo, zdola ali odzdola, odozdo, odtraga (odzad), straga (odzad) iznutra, izvana, odsvud, -a, odasvud, -a (odvsod), sbliza, sdaleka, odnikud, -a, odklegod (od koder koli).

e) na prašanje *dokle* na mesto in čas: dovde ali dovle, dosele ali dosle, dotle, donle, donekle, doklegod.

2. Prislovi časa:

a) na prašanje *kada* ali *kad*: Sada ali sad (sedaj), tada ali tad (tedaj), onda, vazda (vedno), svagda (vsikdar), nekada ali njekad ali njegda (nekdaj), ikada ali ikad ali igda (kedaj), nikada ali nigda (nikdar), drugda (drugikrat), kadkada (časi), kadagod (kadarkoli); danas, jutros (danes v jutro), večeras (drevi), nočas (nocoj), ljetos (to leto), proljetos (to spomlad) zimus (te zime); juče, jučer (včeraj), prekjučer ali prekojučer (predvčeraj), njekidan, onomad ali onomadne (unidan), sinoć, preksinoć, lani, preklani, sjutra ali sutra (jutri), jeseni, ljeti, zimi, večerom (zvečer), noćju, danju (po noći, po dnevi), vasdan, namah (koj) ali odmah, umah, ovčas; ončas; opet, opeta (spet, sopet), istom (še lé), tek, tekar (sele); jur, jurve, več, veće (že); uvijek, vaviek (na veke, vedno), svedj, svedjer (zmiraj), sveudilj (zmiraj), poslje, potlam, njekoč (nekdaj), malokad (malokdaj), čestokrat (večkrat), napokon (naposled).

b) na prašanje: *odkad* ali *odkada*:

Odsad, odsada, odsele (odslej), odtada itd.

c) na prašanje *do kada*, *dokad*: Do sada, dosad, dosele, do tada, do onda itd.

3. Prislovi *količine* na prašanje *koliko*: ovoliko, toliko, onoliko, njekoliko, ikoliko (kolikaj) iole (količkaj), nješto, ponješto, kolikogod, ništa (nič), malo, manje, mnogo, vele, veće ali više (več), dosta, obilato (obilno), dovoljno, odviše, suviše (odveč), još, jošte (še), bar, barem (vsaj) itd.

4. Prislovi *načina* na prašanje *kako*? ovako, tako, onako, drugako, drugačije in drugčije, inako in inače (drugač), njekako, nikako, svakako, svakojako; jako, vrlo, vele, velma in veôma; ujedno, zajedno; krivoma, skrovno (skrivaj), silomice (s silo), tajom, -a (tajno), uprav, -o (ravno), okomice (navpik), uzastopce (zapored), zasebice, napose, pojedinice, hotimice (hoté), nehotice (nehote), nemilice (nemilo) itd.

Večidel so prislovi izpeljani iz pridevnikov in enaki sred-

njemu spolu nedoločne oblike: dobro, zlo, malo, mnogo. Ti se tudi stopnjujejo. Samo od pridevnika na *ski* je tudi prislov na *ski*: hrvatski, slovenski, njemački itd.

B. Predlog.

Predlogi dele se a) na *nesamostojne* ali *neločljive*, ki rabijo samo v zvezi z drugimi besedami: *pa, pra, pre, pro, raz, su n, pr.* paberkovati, pradjed, praotac, prepisati, predati, prozor (okno), prorok, razbor (razum), razlog, soglasiti in b) na *samostojne* ali *ločljive*, ki rabijo sami za se in v zvezi z drugimi besedami.

I. Predlogi z genitivom.

1. *Bez, brez*: Kakav danak *bez* jarkoga sunca? Jao sva-gdje svomu *bez* svojega. *Bez* društva neima junaštva. Sam je Bog *bez* grieha. *Bez* mala sto dukata.

2. *do*: Pjesma ide od usta *do* usta. Svo se mienja *do* volje božje. Mački je *do* igre a mišu *do* plača. Što je tebi *do* toga? Doraste *do* vranoga konja i *do* sedla.

Pri števnikih stoji *do* časi pleonastično: Umrle ti *do* dvie kćeri moje. Da ti kažem *do* dvie, *do* tri rieči. Pa čujte me, *do* tri paše mlade.

Dodaje se tudi *do* kakor prislov pred druge predloge: Kad je bio *do* blizu Budima. Čekavši *do* pred zoru. Do pod svoju kulu.

3. *iz*. Puče puška iz gore zelene. Udarit će kiša (dež) iz oblaka. Viknu Miloš iz grla biela. Krenuše iz polja svatovi. Iz robstva ikad, iz mrtvih nikad. Često u veče plače, koji se je iz jutra smijao. Iz početka svaki svoj posao radi dobro. Al evo ti jada iznenada.

Tako tudi sestavljeni: *izmed, iznad, izpod izpred, izsried, izvan, izza* (iza): Izmedju ostalih pjesama pjevaju i ove. Ljutit kao zmija izmedju gospodjâ (med gospojnicama, med velikim in malim šmarnom). Iznad njega koplje (strele) prele-

tilo. Išćerahu ispod Beča Turke. Svaki izpred svoje kuće neka mete. Isried zbora se diže. Izsried cvieća doleće golubica. Lasno je iza grma strijeljati. Iza zime toplo, iza kiše sunce.

4. *od*: Ti se hoćeš dijeliti od svijeta bijeloga. Operi se od grijeha svojijeh. Od smrti nema lijeka. Tako brate, od Kosova danka boj se težak bije bez prestanka. Šire je nebo od mora, duže je more od polja, brže su oči od konja, sladji je šećer (slador) od meda. Nit si junak, nit si od junaka. Od dvije smrti niko negine. Negori obraz od sunca već od poštenih ljudi. Od jednoga udarca dub ne padne. Od prilike (ungefähr).

Z *genitivom* se dalje veže mnogo *prislovov* in *samostavnikov*: *blizu, blizo, daleko, dno* in *sestavljени*: *dodno, izdno, nadno, podno, udno, duž — uzduž* (poleg, kraj, ob), *izim, osim* (razun), *kod — kon* (pri, poleg), *kraj* in *sestavljени*: *nakraj, okraj, onkraj, pokraj, ukraj, iskraj, krom* (razun mimo), *mjesto — namjesto, umjesto, mimo, nakon, nakon, napokon* (na koncu, za, po), *niže, oko — okolo, polag, pored — spored, uspored* (poleg), *poslije i prije* (poznej, prej), *preko, put* (proti), *poput* (kakor, enako), *radi — rad — zarad, porad* (zavoljo, za), *razi — razma* (pri), *sbog* (zavolj), *sried, usried*; *posried, nasried, stran, uslied, vrh, vrhu, povrh, više, van, izvan*.

Primeri: Znaj, da bistre ove vode *izdno* mora izhode. Malo praha *udno* groba. Ko (= tko) rat (vojsko) želi, *kod* kuće (domá) ga ima. *Kod* sve kradje pa na božić bez mesa. Nije *kod* pameti. Duša mu je *kod* Boga. Djevojka sedi *kraj* mora. Svi dvoranci odoše *krom* sobara. *Mjesto* sebe poslat ću ti brata. Podjoše svati *mimo* dvora. *Oko* ognja kolo igra. *Oko* njega dva nejaka sina. Pade slana *okolo* Mostara. Nitko nije blag *osim* jednoga Boga. Voda sve opere *osim* grijeha. Nisam više imao druga *osim* Boga i sebe jednoga. *Pored* svih muka ostao je do smrti pri pameti. *Pored* Jele Ivu ukopaše. *Poslije* kiše japundže (plašća) ne treba. A za jade niko

i neznade *poslije* Boga i srdašca (srčica) moga. Crni vran *poletio preko* mora. Sladjia smokva *preko* plotu. Loza (trta), koja višeputa *preko* ljeta ucvati, i radja. Pjesnik leti *poput* ptice. Podje *put* Stambola grada. Hoću moju izgubiti glavu *radi* krsta (križa) i bogorodice (— matere božje). Izbranjeh *radi* skratice se dani. Podarujete, obradujete *porad* Boga jedinoga *rad* časa umrloga (smrtne ure). Rašta = *radi šta* = *zakaj*. Stanujem *razi* zemlje. *Zbog* sirota sunce sjaje. *Nasred* gore sagradiću (sezidal bom) crkvu. Udari ga *posred* srca živa. Gladan kurjak (lačen volk) *usred* sela ide. Vrh gore viju se oblaci. Od dno pete do vrh glave. Ja sam bila, ja sam dan-gubila, *više* bijela grada Biograda. Voda sve nosi (= odnaša) *izvan* sramote. Dodje *izvan* sebe (ausser sich). *Izvan* očiju, *izvan* pameti (izpred oči, iz misli). Sad neimadem *van* tebe.

II. Predlogi z dativom.

1. *k, ka*: Svaka tica *k* svome jatu (krdelo, tropa) leti. Ljubav *k* narodu. Šalje njega *ka* Kruševcu gradu.

2. *prama, prema* (proti, naproti): Ti traži hrdju *prama* sebi, a ja ću junaka *prama* sebi. Narod je jedna jedina osobnost, *prema* kojoj su pojedini ljudi ono, što *prema* tielu pojedini članci. Od Kupe *prama* sjeveru dižu se brda.

3. *Proti v-va, proću, proć, suprot, suproć*: *Proć* krstjanom ona neće vojevati. Koliko je griehâ *suproć* duhu svetomu. Tu in tamo se ta predlog veže z genitivom, časi z akuzativom. Otide *protiv* neprijatelja. Pogibe (aorist) na boju *protiva* Turaka.

III. Predlogi z akuzativom.

1. *kroz, kroza, (skoz)*: Igla, ako i *kroz* zlato prodje, gola izidje. Prošao i *kroz* sito i *kroz* reseto. A *kroz* suze gujevno (srdito) pregovara. Konj se *kroz* dlaku nehvali nego *kroz* brzinu.

2. *niz, niza* (doli po, po) protivno *uz*: Pa pogleda *niz*

brdo. Roni suze *niz* bijelo lice. Pogledajte dole *niz* Kosovo. Što podje *niz* vodu, nevrnu se uz vodu.

3. *uz, uza* (gori po, ob). Bježi robje (= robovi) *uz* goru zelenu. Junak ide *uz* brdo. Lijepo ti je pogledati *uz* visoko vedro nebo. *Uz* vodu teško je plivati. *Uz* sav svoj trud ne može ništa steći (predobiti). *Uzput* (unterwegs), *uzprkos* (vkljnb).

4. *nuz, nuza* (poleg, ob):

IV. Predlog z lokalom.

Pri: Lakome su oči *pri* pogači. On nije *pri* pameti. *Pri* najvećoj grmljavini najmanje kiše.

V. Predlogi z genitivom in instrumentalom.

S, sa a) z gen. (sl. s, z): *S* glave počima riba smrditi. Dunu vjetar *sa* planine. Dok *s* gore nepoleti lišće. *S* konja na magarca (osel). = *Sa* zla na gore. *S* večera (zvečer), *s* jeseni. Tudi o vzroku: Ja ću *s* tebe izgubiti glavu. *Sa* šta (zakaj) brate, ode u hajduke? *S* toga (zato) sam ti tužan i neveseo. Neće biti *s* gorega (ne bo zlo, napčno).

b) *z instr.*: *S* kim si, onaki si. Gora se *s* gorom nesastaje, a čovjek *s* čovjekom vazda. Bolje je znano *s* manom (pogreška), nego neznano *s* falom. Navali na mene *s* ukorom (graja) i psovkom (psovanje). Išla bi baba u Rim, ali nema *sa* čim.

Opomba: *Orodje*, ali *sredstvo* stoji v hrv.-srb. vselej brez predloga n. pr. Nakon boja *kopljem* (sulica) u trnje. Piše se *rukom* i *perom*. Tica leti *krilima*. Umij mene *studenom vodi-com*. Te se gora preodene *listom*, a zemljica *travom* i *cvietom*. Kud on *okom*, oni *skokom*.

VI. Predlogi z akuzativom in lokalom.

1. *Na a) z akuz.*: Izići će djelo *na* vidjelo (na svetlo). Izidje *na* goru, da se pomoli Bogu. Narod se diže *na* oružje. Doći ću ti *na* proljeće (spomlad). Vojvodstvo si *na* sablju

dobio (sè sabljo). Nemogu *na* ino (drugač). Lakom, pohlepan *na* blago. On hrani *na* svoje dvie ruke deset dušâ. b) *z lok.* Bog *na* nebu a car *na* zemlji. Ko se *na* tudjima kolima (voz) vozi, neće daleko otići. Koga nema *na* djelu (delu), nema mu diela (od dio — dél, pars). *Na* jednom se volu nemože orati. Hvalim ti *na* prijateljstvu i ljubavi. Držim ga *na* svojima rukama. Mili Bože, *na* svemu (za vse) ti hvala.

2. o, ob, oba a) *z akuz.*: Sedlom bije o javorje, a kopitom o mramorje. *Ob* noć ide, a *ob* dan počiva. Ili loncem o kamen ili kamenom o lonac, teško loncu svakojako. *Ob* zimu, *ob* ljetu.

b) *z lok.*: Nosī pušku o ramenu, sablju o pojasu. Snieg pade o Djurdjevu danu (o sv. Jurju). O rukama i o štapu (palici) se vučem. O glavi mu se radi (po življenju mu se streže, o glavo mu gre). O klinu visi, o zlu misli (puška).

3. po a) *z akuz.*: Ne kaže baba, kako je san snila, već kako je po nju (za njo) bolje. Ne zlo *po* junake, gore *po* djevojke. Po što kupio, *po* to i prodao. Po Boga svetoga, neću te prevariti. U zao čas *po* se i *po* svoju glavu.

b) *z lokalom*: Po smrti nema kajanja (kesanja). Teško majci *po* djevojci. Redom pada hrdja *po* junacih. Reci *po* duši (gotovo resnico).

VII. Predlogi z akuzativom in instrumentalom.

1. *Med medju* a) *akuz.* Hajduci se ne broje *medju* ljude.

b) *z instr.* *Medju* vatrom (ognjem) i vodom biti. Crn ti obraz *medju* braćom.

2. *nad nada* a) *z akuz.*: *Nada* te se nenašlo junaka. Nije zmije *nad* vojvodu Janka.

b) *z instr.*: *Nada* mnom nemaš nikakve vlasti.

3. *pod, poda*: a) *z akuz.*: Sokô se diže nebu *pod* oblake. Pod silu (s silo).

b) *z instr.* Teško nogama *pod* ludom glavom. Brigu (skrb) *pod* glavu, pak spavaj: Bog će izbrinuti.

4. *pred, preda* a) *z akuz.*: Doći će sunce i *pred* naša vrata. Pred zoru se mrzne.

b) *z instr.*: Šeće *pred* ovcama, kao mjesec *pred* zviezdama.

VIII. Predlog z genitivom, akuzativom in lokalom.

U a) *z gen.* (sl. pri): Ni prsti *u* ruke (na roki) nijesu svi jednaki. Našla si milost *u* Boga. *U* Boga su pune ruke. Traži *u* ciganke kisela mlika.

b) *z akuz.*: Tko *u* boj neide, taj negine. *U* kakovo kolo dodješ, onako i igranj. Ruke šire, *u* lice se ljube. Tko *u* ljeto neradi, *u* zimu gladuje.

c) *z lok.* *U* svakoj kući ima doma. *U* dobru se neponesi, *u* zlu se neponišti.

IX. Predlog z genitivom, akuzativom in instrumentalom.

Za a) *z gen.* Bolje je neprijatelju po smrti ostaviti, nego od prijatelja *za* života iskati. *Za* Lazareva vladanja.

b) *z akuz.*: Brini se svatko *za* se, a Bog *za* sve. Milo *za* drago; šilo *za* ognjilo; žao *za* sramotu. *Za* svašta dosti. Desnom ga je rukom uhvatio *za* desnicu i *za* britku sablju a lijevom *za* grlo bijelo.

z instr.: Teško vuku, *za* kime nelaju, i junaku, *za* kim negovore. Teško tome, ko *za* tudjom pameti ide.

C. Veznik.

Vezniki dele se na *priredne* (hr. *uzporedne*) in *podredne*.

I. *Priredni* so:

1. *vezavni* ali *spojni*: *i, a, te, ter, takodjer, pak, a i, pa i, da i, dapače i, ni, niti, ne samo — nego i, već i, pače i; ne samo ne — nego niti, već niti, pače niti*. N. pr. Uzmi te jedi. Ima hljeba a i novaca. Tuga našla biedu pak se posestrile. Skoči pak onda reci hop. Niti grmi, nit' se zemlja trese, nit

udara more u bregove. A sad od vuka nigdje ni traga ni glasa. Odputova otac, dà i bolestna majka.

2. *ločivni* (razstavni): *ili, oli, bud, budi, iliti, aliti, dà, ili pak*. N. pr. Ili kupi halat (orodje) il' ostavi zanat (obrt). Dodji k meni bud u jutro bud na večer. Nenadjoše me kod kuće, ili pak u tolikoj pobuni nitko i nedodje po me.

3. *protivni*: *a, pa, kako, li, nasuprot, ali, nu, no, nego, već, da, dapače, ipak, opet, sa svim tim, pri svem tom, uza sve to*. Ja dodjoh a on ode. On neide u bielu crkvu, već on ide u to polje ravno, te on sije bjelicu šenicu. San je laža a Bog je istina. Ne resi ga ni srebro ni zlato, nego krepost i mantija crna. Majka tukla, majka bila, ipak mi je majka mila. Sila Boga nemoli, ali Bog silu još manje. Svagdje je dobro, ali je kod kuće najbolje. Diete nije najmanje zaplakalo, dapače se je pomalo utišalo.

4. *vzročni* (uzročni): *bo, jer, jerbo; što, jer da*. Kudgod ideš ponesi, jer tko nosi neprosi. Ovo drvo nemože nikakova ploda donieti, jer nije cvalo. Čovjek može dobro činiti, zla se okaniti, jer imade slobodnu volju. Zato je išao noću, što danju nije smio od sunca, da se neraztopi.

5. *sklepavni* (zaključni): *te, pa, dakle, zato, i tako, s toga, sbog toga, radi toga* n. pr. Ovo drvo nije cvalo, dakle neće roditi. Staklo je krhko, radi toga se nedade previjati. Žao mu je, što će dati blago, sa toga se vrlo rasrdio. Gradite sgradu naravnu, pa će biti sgrada jaka. Srbski se pisatelji drže izgovora i tako pišu Srbin i srpski.

II. *Vezniki podredni* so :

1. *časovni* (vremeni): *kad, kada, kako, čim, tek što, jedva što, pošto, poklam; prije nego; dok, dokle, doklegod, dočim*.

Kad u jutru svane, carev sin ustane. Otac, kako ga ugleda, daleko istrči predanj govoreći. Ali tek što se uhvate u kolo, dune nekakav vihar. Pokajte se, dok imade dana, dok je doba. Pošto se on vrati, onda mu stane (počme) govoriti. Kad ideš k vuku na pir, povedi psa uza se. Neleti, dok ti nenarastu krila. Dok je glavâ, bit će kapâ.

2. *pogojni* (pogodbeni ili uvjetni): *da, ako, kad li, ako li, samo ako, van ako, van da*. N. pr. Ako zima ustima neujede, ona repom ošine. A ljubimo li nauku i poziv, koji smo izabrali, onda smo osigurani. Zaludu (zastonj) je začina (zabél), kad nije načina. Što bi drvo, da neima lišća. Šta bi ptice, da im pjesme neima. Ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva povrh vode; ako li nisam, neka potone na dno. Da se za zelen bor hvatim, i on bi se zelen osušio. Da zmija okusi od mene, otrovala bi se.

3. *vzročni* (uzročni): *kad, budući da, što*. N. pr. A tko da se usudi izreći, da li je u naravi pretežnije polje, da li planina, *kad* je postavljeno od Boga i jedno i drugo?

Budući da se zna, što je u pismu, molio sam, da se pročita. Kaje se, *što* sam ga namolio, da mi pomogne. Srbski se spisateljji po tom diele na dvoje, *što* jedni u pisanju rieči gledaju na korien.

4. *dopustni*: *premda, akoprem, premako; da i, ako i; sve da i, budi da; ma, makar*. Ako smo si braća, nijesu kese (mošnje) sestre. Ako je i rdjavo (zlo) vrijeme, putnici putuju. Ako i sedam puta padne pravednik, opet ustane; a bezbožnici propadaju u zlu. Premda se smiješ, srdiš se. Sve da i jesi zdrav, morao bi umjerenije živiti. Vjetre, vičem, jače duvaj, ma brod raznesao; vale, more, jače gruvaj, ma me zakopao.

5. *namerni*: *da, da ne, eda, neka; ne bi li, da tim, da što, da to*: On prodaje devet vinograda, ne bi li se odužio duga. Pusti mene tvome gospodaru, ne bi li mi izlečio jade. Molićemo Boga istinoga, nek nam dade ključe od nebesa. Pošljite mu list knjige biele, neka dodje gradu Vučitrnu. Zamolimo gospodara, ne bi li nam dao sinka svoga Marka, da nam pokaže put.

6. *posledični*; *da, te, da ne* n. pr. Grmi, da se zemlja trese. Dvie crne oči proniču čovjeka tako, te mora vjerovati, da su same te oči već kadre potući dušmanina.

7. *primerjavni* (prispodobni): *kano, kao, kako; poput, nego*

kano što, nego što, kano da, kamo li, nekmo li (nikar): Volim skočit u vodu Moravu, nego ljubiti na sramotu Turke. Nebo je crveno, kao da je krvlju obliveno. Bolje je jelo od zelja, gdje je ljubav, nego od vola ugojena, gdje je mržnja, Sram je mene u oči gledati, a kamo li s tobom besjediti. Agin čador (šator) ine nadkriljuje kano labud ptica biela biele ptice golubove. Kud će suza neg na oko.

8. *vprašavni* (upitni): *li, da-li, je-li, jeda-li; ne-li, zar*: Ne pada li kiša s neba? Zar može brat ubiti brata? Zar će i knez s nami ručati? Zar sam ja čuvar brata svojega? Eda li je gromovita ga gdje god udrila striela? Da li mi oči dobro vide?

Opomba: Od tega *li* treba ločiti čestico *li*, lje, ki povdarja in podiguje značenje besede, h kateri spada n. pr. Velik li si, Bože moj! Golema li čovjeka! krasna li mi prijatelja!

D. Medmet.

Medmeti (uzkličnici) so besedice, ki naznanjajo dušne občutke in ne stoje v nobeni zvezi z ostalim gevorom. Delé se na modmete

1. *veselja*: a, ah, ha, aha, oho, ala, haj,
2. *žalosti*: no, jao, joh. joj, ah, oh, uh, vaj, vajme, kuku, kuku le, pomegaj, jadan, bolan,
3. *začudjenja*: o, oho, ihi, ala, gle, nu, nuti,
4. *nepovoljnosti*: uh, hu, pi,
5. *smeha*:ahaha, ihih, uhuhu,
6. *spodbujanja*: de, dede, dederte,
7. *pozivanja*: o, oj, ho.

Razun teh je mnogo medmetov, ki posnemajo naravne glaso-ve n. pr. tresk, mú, miao itd.

BERILO.

Putnik.

(Od P. Preradovića.)

Bože mili, kud sam zašô !
Noć me stigla u tudjini.
Neznam puta, neznam staze,
Svuda goli kamen gaze
Trudne noge po pustini!

Još konaka nisam našô!
Sjever brije s snježnog brda!
A tudjincu siromaku
Još je veći mrak u mraku,
Još je tvrdja zemlja tvrda!

Na okolo magla pada,
Zastrta je mjesečina,
Nevidi se zviezda traga:
Majko mila, majko draga,
Da ti vidiš svoga sina!

Da ti vidiš njega sada
Okružena od zla svega,
Ti bi gorko zaplakala,
Ruka bi ti zadrhtala,
U žalosti grleć njega!

Zašto tebe nisam slušô,
 Kad si meni govorila:
 „Neidi sinko od matere,
 Koja mekan krevet stere
 Tebi usred svoga krila!“

„Neidi sinko, draga dušo,
 Nejd' od krova otčinskoga,
 Tudja zemlja ima svoje,
 Nepoznaje jade tvoje,
 Tudja ljubav ljubi svoga.“

Govoreć u sebi tako,
 K jednoj kolibici klima,
 Koju spazi iznenada
 Umoreni putnik sada
 I zakuca na vratima.

Otvorajuć sve polako,
 Zamišljena tko će biti?
 Glavu pruži jedna stara:
 „Daj u ime božjèg dara
 Bako meni prenoćiti!“

„Primila bih tebe rada,
 Ali vidiš, da spavaju
 Ovdje sinka tri i kćerce,
 Koje cijelo majke srdce
 I svu kuću izpunjuju.“

„Nij daleko već od dana,
 Već pozdravlja pievac vile,
 Dok zagrije danak boži,
 Malo vatre bar naloži,
 Da otopim smrzzle žile!“

„Vatra mi je zapretana,
 Drva nemam skoro ništa,
 Ovo malo, što unutra,
 Treba mojoj djeci sutra,
 Kad se skupe kod ognjišta.“

„Za tudjinca ništa nemaš,
 Tudja majko, kad te moli!
 Tudje diete tvoje nije.“ —
 S tim mu grozno suze dvije
 Niza lice kapnu doli.

Gdje su ruke tvoje majke,
 Sad da skupe suze sina?
 Gdje koljeno da počine,
 Da ti teško breme skine?
 Gdje je tvoja domovina?!

Ko da su mu zmije ljute
 Ovim riečmi srce stisle,
 Ukočeni putnik stoji,
 Leden znoj mu čelo znoji,
 I otimlje mozgu misli.

Ali oči uzdignute
 K strani gleda — ah onamo,
 Gdje od drage domovine
 Svako jutro sunce sine,
 Tam ga želja nosi — tamo:

„Tebi opet duša diše
 Tebi opet srdce bije,
 Domovino, majko sreće,
 K tebi opet sin se kreće,
 Od radosti suze lije:

Primi opet tvoje diete;
 Primi, viek će tvoje biti,
 Ljubit tebe svako doba,
 U tvom polju daj mu groba,
 Tvojim cviećem grob mu kiti!!“

Č e t a.

(Iz „Smrt Smail-age Čengijića“ od Ivana Mažuranića).

Podiže se četa mala
 Na Cetinju Gore crne;
 Malena je ali hrabra.
 U njoj jedva sto junaka;
 Ne junaka biranijeh
 Po obličju ni ljepoti,
 Već po srcu junačkome.
 Kojino će udariti
 Ne na deset, da uteče,
 Nego na dva, da ih sieče;
 Kojino će umrijeti
 Za krst častni, kiem se krsti,
 Za krst častni i slobodu zlatnu.

Čudna četa neкупljena,
 Kô se ina kupi četa;
 Tu se neću kano drugda:
 „Tko je junak, na ždrijelo!“
 „Na ždrijelo, junak, tko je!“
 Tu nejeknu jeka kršna.

Već kô tajni glas duhova,
 Kojiem zbore višnji dusi,
 Šapat tamni Gorom crnom
 S jedne stiene k drugoj prhnu,
 Ter gle čuda! proz mrak scieniš,

Studen kamen prima život,
 Drhće, gamzi, diže glavu,
 Iz tvrdoga stanca snažnu
 Pest pomalja, nogu krepku,
 I proz mrazne živce vruća
 Rek' bi krvce vri mu rieka.

Vidiš zatiem pušku dugu,
 Put nebesa gje se koči,
 A što struka o pojasu
 Vierna krije, tvoje oči
 Tog nevide; ... nu mrak gušči
 Sve ti otè noćno biće;
 Ode vojnik, odkud glas doliće.

Doba 'e gluho tamne noći.
 Oblak krije zviezde jasne,
 Noć i struka gvoždje sjajno.
 Idje četa noćna, tamna,
 A pred njome vitez vrli:
 Drug da drugu o njem šapne,
 Šapćuć bi ga Mirkom zvao.

Idje četa, ali kamo?
 Man ćeš pitat četu istu.
 Man ćeš pitat brze munje
 I gromove gromke mani,
 Kud se ore iznad gore?
 Kad ti vazda odgovore:
 „Ne mi, ne mi, no gromovnik,
 Kom' valjade svi da dvore!“

Idje četa, kuda? kamo?
 Sám on znade, koj' je gori.
 Valja da je griješnik težak,

Na kog hoće da obori
 Taku silu svrh nebesa
 Sud njegove pravde vječne.

Stupa četa tiho i gluho
 Posried tisieh, glusieh tmina.
 Ni tko šapće, ni tko sbori,
 Ni tko pjeva, nit se smije.
 Od sto glasâ glasa čuti nije.

Već kô oblak grâda teška
 Teško u krilu biće krije,
 Pršeć muklo, prieteć muklo
 Poraz kraju, gdje se vije:
 Tako i četa tminom obavita,
 Kô desnici podoba se višnjjoj,
 Stupa mučê, nek se krivci uče
 Da, jer grom se neoziva s mjesta
 Na krivine, tiem sigurni niesu:
 Jer što kašnje, sve to jače tuče.

Ne zvekeće gvoždje svietlo,
 Niti grme smrtne cievi,
 Ni na lagan stupaj nogû
 Ozivlju se sjajne tokê:
 Već kô znajuć, koga nosi,
 Pod opankom hrabre djece
 Podaje se vrlet tvrda,
 A vrletna nize brda.

Vjerna uz druga drug koraca
 Nerazlučno, vjerno i tvrdo,
 Ko blizanci zviezde jasne,
 Kad sunčani zrak ugasne.

Komljani im i Zagarač,
 Bjelopavlić ljuti k tome
 Davno veće s traga ostaše,
 Ter već gaze lomne Rovce.
 A za Rovci družba noćna,
 U prozorje rane zore,
 Na Moraču slavnu pade,
 Od Morače hladne vode
 Ime zemlji koj' izvode.

Hrabra četa dan danovat
 Na Morači hladnoj sjela.
 Tko se snizi k rosnoj travi
 Sankom kriepit snagu tiela;
 Tko ljut oganj puški ogleda
 I fišeke smrtne broji,
 Il ostricu pouzdanu
 Vjernu nožu gladilicom gladi;
 Tko izvabiv iskru iz kremena
 Tvrdiem nadom, ter u šušanj laki
 Zapretav je, pak navaliv granja
 Za čas malen dahom junačkiem
 Plámen piri; a tko darak
 Stada krotka, četvrticu ovna,
 Na ljeskovu veseo vrti ražnju,
 Il bijela križku sira
 Iz utrobe vjernoj torbi vadi.
 Ožedni li? Morača je blizu;
 Treba l' kupe? ima dvije ruke.

U to i dan već rudjet poče,
 I susjednoj u planini
 Javit krdo čuješ glas pastiera,
 Kojemu se zvonko oziva,
 Prehodnika ovna zvono.

Kad al eto inoga pastiera,
 Gdjeno krotak k svome stadu grede,
 Neresi ga ni srebro ni zlato,
 Nego kriepost i mantija crna.
 Neprate ga sjajni pratioci
 Uz fenjere i dupliere sjajne,
 Ni ponosnih zvona sa zvonika:
 Već ga prati sa zapada sunce
 I zvon smjeran ovna iz planine.
 Crkva mu je divno podnebesje,
 Oltar častni brdo i dolina,
 Tamjan miris, što se k nebu diže
 Iz cvieta i iz biela svieta
 I iz krvi za krst prolivene.

Kad se četi bliže prikućio
 Vriedan sluga vredn'jeg gospodara,
 Božju joj je pomoć nazivao.
 Pak okupiv hrabre vitezove,
 Na studen je kamen pokročio,
 Studen kamen, al je srce vruće.
 Dobar starac četi besjedio:

„Djeco moja, hrabri zatočnici,
 Vas je ova zemlja porodila,
 Kršovita, ali vami zlatna.
 Djedi vaši rodiše se tudier,
 Otcí vaši rodiše se tudier,
 I vi isti rodiste se tudier:
 Za vas ljepše na svijetu neima.

„Djedi vaši zanj lievahu krvcu,
 Otcí vaši zanj lievahu krvcu,
 Zanj vi isti krvcu prolievate:
 Za vas draže u svijetu neima.

Oro gnjezdo vrh timora vije,
Jer slobode u ravnici nije.

„Vas, koji ste vikli tome
Boraviti triezne dane,
Tko vas haje, plode l' krši vinom?
Tko vas haje, plode l' krši žitom?
Tko vas haje, plode l' krši svilom?
Dok po vrelih hladne vode ima;
Dok po dragah bujna stada mŭču;
Dok po brdih sitna krda bleje?

„Praha imaš; olova ti dosti;
Desnica je jaka u junaka;
Izpod vedja oko sokolovo;
U prsieh vruće srce kuca;
Vjera 'e tvrda, njom okrenut nećeš;
Pobratima pobratim te pazi;
Vierna muža grli žena vierna;
Dar ti djelom, plemenita pjesma;
Gvoždja l' trebaš? Ture ti ga nosi:
Eto svega, što ti srce prosi!

„Al nada sve, što krš ovu kiti,
Krst je častni, što se nad njom vísi.
On je, što ve u nevolji jači,
On milostiv, što ve nebom štiti.

„Ah, da vide svieta puci ostali
Iz nizina, odkud vida neima,
Krst ov slavni, nepobiedjen igda,
Vrh Lovćena što se k nebu diže;
Pak da znadu, kako neman turska
Grdniem ždrielom progutat ga radeć
O te krši zub svoj zaman krši:

Nebi trome prekrstili ruke,
 Dok vi za krst podnosite muke,
 Nit bi zato barbarim ve zvali,
 Što vi mroste, dok su oni spali!

„Za krst častni sprawni ste mrijeti.
 Zanj se i sad mrijet podigoste,
 Srčbe božje hrabri osvetnici:
 Al tko bogu vjerno služiti grede,
 Čistiem srcem služiti mu valja;
 Čistom dušom vršiti onom treba,
 Koji vrši, bog što sudi s neba.

„Il vas tkogod uvriedio brata,
 Il nejaku dragi protivniku
 Život dignuv ogriešio dušu,
 Ili putnu zatvorio vrata,
 Il dô vjeru a krenuo njome,
 Ili gladnu uzkratio hranu,
 Il ranjenu ne zavio ranu:
 Sve je grieh, sve su diela prika;
 Bez kajanja neima oprostnika.

„Kajite se, dok imade dana,
 Dok je doba, djeco, kajite se;
 Kajite se, dok nije pozvana
 Duša k onom', koji nebom trese,
 Kajite se, jer zemaljskog stana
 Tiek izmiče bjeguć, kajite se:
 Kajite se, jerbo zora rana
 Nać će mnogog, kud za vazda gre se.
 Kajite se“. Ali u grlu

Dobru starcu riečca zapè,
 A na siedoju bradi bistra

O sunčanu kaplja zraku
 Kô biserak sitan sinù.
 Valjda i njega mlada ljeta
 Uspomenom gorkom kore,
 Tere liećeć stadu rane
 Sâm se svoje sjeti boli :
 Dobar pastier, jer što kaže inom,
 I sam svojim potvrđuje činom.

Stoji mnoštvo razboljeno
 Blagom rieči starca blaga;
 Jaganjci su rek' bi tihi,
 Što bijahu gorski lavi.
 Taka čuda božja rieč pravi.

Ali medju to tko se ukazà
 Pred očima čete krotke,
 Ter sto ruka za sto noža
 U jedan se časak maše?
 Čudno biće! sto srdaca
 Od nebesa svratit vriedno,
 I sto voljâ što uzhtije,
 Sve razorit ono jedno!

Novica je, krvnik kleti.
 Novica je, pun slobode,
 Gdje k pobožnu stupa krugu,
 Ter pristupiv starcu bliže,
 Krepki ovako glas svoj diže:

„Bogom braćo, hrabri Crnogorci,
 Nemašajte za oružje svietlo,
 Novica sam, al ne koji prije,
 Jer ne na vas, nego s vami gredem,
 Turskom krvi sad omastit ruke.
 U Turaka dosle što imadoh,

Nemio mi sve ugrabi Turčin.
 Neosta mi neg desnica hrabra,
 I ta odsle crnogorska budi.
 A jer krstu nepodoba junak
 Nego kršten, žudim, krstite me,
 Jer me radit hitro nuka vrieme.

Sto desnica na te rieči
 Oružja se manu ljuta,
 A sto oćiju kô proz rosu
 Mješte sunca dâgu vidje.

Mignu okom starac dobri;
 Moraće mu kupu daše:
 „Vjeruj, sinko, u višnjega otca,
 I njegova od vijeka sina,
 I trećega milostiva duha:
 Vjeru vjeruj, spasit će te vjera!“
 Reče i ljuta poli nevjernika
 Pred svjedocim planinam visocim
 I njih sini četom u planini.

Tada starac oči podigao,
 Blage oči i bijele ruke,
 Ter je četu oprostio grieha.
 Pak je bogom darivati stáde:
 Svakom momku po česticu daje
 Tajne piće, hljeba nebeskoga,
 Svakom momku po kapljicu daje
 Tajna pića, vina nebeskoga.
 Žarko sunce, divno čudo gleda,
 Gdje slab starac slabe kriepi ljude,
 Da im snaga bogu slična bude.

Kada li ih okriepio starče,
 Sva se družba izljubila redom.

Stoji četa višnjeg boga puna,
 Ne kô krvav nož, kiem rana
 Zadaje se smrtna i težka:
 Već kô pero sveto i zlatno,
 Kojiem nebo za unučad poznu
 Djela otaca bilježi vitežka.

Žarko sunce za planinu sjede;
 Starac ode, četa dalje grede.

Čudotvorni lokot.

Narodna pripovijedka.

Bila je jedna žena i imala sina. Ovaj je hranio sebe i majku. Pasuć kravu brao je drva, te nosio u grad na prodaju, a za one novce kupio bi kruha sebi i majci. Tako jednom vraćajuć se s kruhom iz grada, nadje u šumi, kroz koju je proći morao, nekoliko pastira, gdje upravo hoće, da ubiju jedno psetance. Njemu se ovo smili i reče im: „Nemojte tući to siromaško živinče, tà nije vam ništa skrivilo; radje ga meni dajte.“ A oni mu odvrata: „Što nam dadeš za njega? Daj nam taj kruh.“ On im zbilja dade kruh i uzme psa sa sobom. Došavši kući, zapita ga majka: „Jesi li donio kruha?“ Ne, nego sam za kruh kupio ovo psetance.“ A ona mu reče: „Čime ćemo ga hraniti, kad sami neimamo, da sami sebe prehranimo?“ „Ja idem opet brati drvlje, prodat ću ga, pak ću kupit kruha.“ On zbilja opet otidje, nabere drvlja, proda ga i kupi kruha. Vraćajuć se opet šumom, nadje one pastire, gdje kolju jednoga mačka i reče im: „Nemojte tući tu živinu ta nije vam ništa učinila; dajte ju radje meni.“ A oni mu odvrata: „Što ćeš nam dati za njega?“ — „Što ćete da vam dadem, kad ništa nemam.“ „Daj nam taj kruh.“ On im dade kruh i odnese mačku. Starica je željno čekala sina iz grada, a kad ga opazi, odmah ga upita: „Nosiš li mi kruha?“ „Ne, evo sam mačka kupio za kruh.“ A majka će opet: „Neimaš

sam što da jedeš, a što će ti taj mačak?“ Ali on joj odgovori: „Biti će i to od koristi; a sad ja opet idem, da berem drvlje, te da kupim kruha“.

On ode i treći put, nabere, proda i kupi kruha. Ide kroz šumu, opazi pastire, gdje tuku zmiju, pa će im on: „Nemojte tući te zmije, ta nije vam ništa skrivila.“ Oni opet zapitaju kruh za nju, a on im dade i vrati se sa zmijom kući. Putem reče mu zmija: „ti me hrani, a kad odrastem, odnesti ćeš me kući mojoj.“

Kako je kući došao, odmah ga zapita majka: „Niesi li ni sad donio kruha?“ A čemu si ti to donio?“ On joj reče: „biti će i to od koristi.“

Zatim ode četvrti put, da bere granje. Nabravši ga dosta, proda i kupi četiri hljeba kruha, te ga donese kući. Tako se najedu svi: pas, mačka, zmija, majka i on. I tako je on hranio ove životinje. Zmija izraste velika, a on ju uzme, da ju nosi njezinoj kući. Putem reče mu ona: „Kad dojdemo, davati će ti moja majka zlato i srebro, ali ti ništa ne uzmi, nego neka ti dade onaj lokot, što visi za vrati. Kada budeš štogod htio, samo ćeš po njem pokućiti, i odmah izaći će ti dvanaest mladića, koji će te zapitati: Što zapoviedate? Ti samo reci, što želiš, pa ćeš odmah dobiti.“

Dodju zmijinoj kući, roditelji zmijini pitaju ga, što hoće za to, što im je kćer donio. A on po naputku kaže: Ništa drugo, van onaj lokot, što visi za vrati.“ Oni mu stanu govoriti: „Moj dragi, to ti mi ne možemo dati, pa što ćeš se tim lokotom pomoći? Daj da ti damo toliko novaca, koliko možeš ponieti.“ Ali on će opet: „Što će meni vaši novci, samo mi lokot dajte.“ Kad mu već niesu htjeli dati, obrne se, pa će poći. Videć oni, da neće drugo da primi, a bez plaće ne bi pravo bilo da prodje, dadu mu taj lokot. Kad je malo putem odmaknuo, pokuša ono, što mu zmija rekla, te pokuca po lokotu. Odmah se pokaže dvanaest slugâ i zapitaju ga: „Što zapoviedate?“ „Ništa drugo, već da me odmah kući postavite.“ I odmah se nadje pred svojom kolibom.

Mati kad ga je vidjela, veselila mu se: „O moj sinko, ipak si došao; kako je meni teško bez tebe bilo!“ „Ne bojte se, majko, od sele ćemo bolje živjeti. Ja sam donesao takovu stvar, s kojom ćemo lahko živjeti.“ I on s tiha pokuči po lokotu, a dvanaest se mladića pokaže: „Što zapoviedate?“ „Za me, za mater, za psića i mačku jesti i piti.“ I odmah sve budne. To se starici liepo vidjelo i obljubila si sina još više. Sada pade njemu na pamet, da se oženi, te reče svojoj majci: „Majko, idite kralju, nek mi dade svoju kćer za ženu.“ Mati ga pokara: „Ne budali, sinko!“ Nu on joj opet voli, neka samo ide. S početka se starica nije ufala poći, a napokon otidje i reče kralju, da bi njezin sin rado njegovu kćer uzeti za ženu.

„Dobro“ reče car, „ako mi učini, što mu ja zapovjedim, dobiti će svoju kćer. Neka do sutra razmetne sve ove brjegove, dokle moje oči mogu dosegnut, i neka najljepša pšenica poraste, da budem ja od nje sutra kolače jeo; ako to ne učini, izgubiti će glavu.“ Starica ode kući plačući, te reče sinu: „Što si učinio, moj sinko! Kralj je rekao, da moraš do sutra sve brjegove, dokle mu oči dosižu, razmesti, i učiniti da najljepša pšenica poraste, pak da kralj već sjutra od nje kolače jede; ako to ne učiniš, izgubiti ćeš glavu.“ „O majko, ako je samo to, onda je kraljeva moja.“ „Moj sinko to nije moguće, ti toga ne možeš učiniti.“ „Ne bojte se, majko, mi idemo spavati, a sjutra ćete vidjeti, što se je sve preko noći napravilo.“ Povečeravši ode majka spavati. On pako pokuči po lokotu i odmah izkoči dvanaest sluga: „Što zapoviedate?“ „Ja hoću, da do sjutra budu ovi brjegovi razmetani, dokle kralj očima doprieti može, i još da najljepša pšenica uzraste.“ I sve se dogodi. U jutro ode starica s kolači kralju. Kralj ustavši se vidi, sve je učinjeno, a bome starica čeka s kolačem, te joj reče: „Dobro, to je učinio; nu sada ti njemu reci, neka do sjutra izkrči sve šume, dokle okom doseći mogu, a tamo da nastanu najljepši vinogradi, u kojih će se sjutra moći groždje zobati i mošt piti.“ Starica

se vrati opet sinu plačuć i kaže mu sve, što je kralj zapoviedio. A on se samo nasmije i reče joj, neka samo ode spavati, a sjutra da će sve vidjeti. Majka ode spavati, a sin pokuči po lokotu, izadje dvanaest sluga i pitaju: „Što zapoviedati?“ „Ja zapoviedam, da do sjutra budu ove šume izkrčene i da urodi najljepše groždje.“ I to se zbilo. U jutro kralj se ustane i vidi, da je sve gotovo, a starica, da s groždjem i moštem čeka. Kralj joj opet kaže: „Reci sinu, nek mi još jednu stvar učini, da dobije moju kćer. Neka si do sjutra priskrbi toliko blaga i takav grad, kô što ga imam ja; ako toga nebude, pasti će mu glava.“ Starica opet prodje kući i reče sinu, što je kralj zapovjedio. Opet on pokuči po lokotu i kad je izskočilo dvanaest sluga pa zapitali: „Što zapoviedate?“ reče im: Sjutra moram ja imati ljepši grad nego što ga ima sam kralj, a svod jednak nek spaja oba grada. Uz grad budi liep i obilan vrt, a u njem svakovrstnoga stablja i svake vrsti ptica, koje će po njem pjevati. I opet se to sve dogodi. U jutro zapregne on najljepših šest konja i otide po kraljevsku kćer. Kralj veseo zapovjedi, nek traje pir pet godina. Nu kad su već treću godinu gostili, uzmanjka kralju svega. Sada reče on, da će sada opet on tri godine gostiti.

Medju gostovi nalazio se i morski kralj, kojemu se bila svikla kraljeva kći. Kralj morski upazi, da nitko ne kuha, a da je uvijek svega dosta. Stane bolje na nje paziti, i jednom zbilja upeti, kako on po lokotu tuče. Odmah se sjeti što je. Po noći, kad su svi spavali, ukrade onaj lokot, i pokuca po njem. Odmah se dakako pokaže dvanaest sluga, te ga pitaju, što zapovieda: „Da smo odmah ja ova žena i ovaj grad na crnom moru.“ I tako bude. U jutro prestraše se sva gospoda kad su se našla u prostoj kućarici. Mladoženja odmah znao, da je izgubio lokot. Otidje kralju i zamoli ga, neka mu čuva majku, a on ide tražiti svoj grad. I kralj na to pristane. On otidje sa svojim psom i mačkom. Za malo dođju do mora, gdje opazi svoj grad, te ga onoj dvojici pokaže. On se sje-

dne, nu kako jo bio umoran zaspava. Sada se dogovore pas i mačka, da idu po lokot. Reče pas: „ti ne znaš plivati, nu sjedni na mene, ja ću te nositi.“ Tako dodju do zida, nu sada nije mogao opet pas napried; ali mu reče mačak: „Sad se ti mene ulovi.“ I prispješe sretno do dvora. Nu sada će mačak: „Ti ostani ovdje, a ja idem sam u nutar.“ Morski kralj je imao jednu mačku, pa kad je čuo mrnjaukati, reče: „Pusti mačku u sobu.“ Mačka to jedva dočeka, unidje u sobu i ukrade lokot, pa se opet vrati k vratam, te stane mrnjaukati. A kralj će opet: „Pusti mačku van.“ Vesela ona dodje k psu, te mu kaza, da je ukrala lokot. Oni otidju preko zida i u more. Nu kad su već blizu bili, smisli pas, kako će prilaskati svomu gospodaru, da je on lokot donio, te reče mački: „Daj mi lokot, ili ću te baciti u more.“

Nu ona mu nije htjela dati, i tako se stanu boriti. U borbi padne im lokot u more, i progutne ga jedna riba. Nu mačak ne budi lien sgrabi ribu, te joj reče: „Ako mi ne daš lokota, odmah ću te zaklati.“ Na to riba izriga lokot. Došavši k svomu gospodaru, postave pred njega lokot. On se upravo probudio, pa će da ih pita, kako će u onaj grad. A oni mu odgovore, da su lokot već donieli. On veseo uzme ga u ruke i pokuca. Odmah izadje dvanaest sluga, koji ga upitaju: „Što zapoviedate?“ „Ja hoću, da moj grad tamo dodje, gdje je i bio, ali u njem i onaj kralj s mojom ženom.“ Opet se sve stvori po njegovoj želji. Sada dodje on u grad a žena ga veselo dočeka. Morskoga kralja baci u more, a oni su poslje liepo i veselo živjeli.

Cirkničko jezero.

Izmed obronaka julskih Alpa u Kranjskoj razli se glasovito cirkničko jezero. Sav sviet čudi se od pamtivieka ovomu čudu i čudnoj zagonetki u naravi.

Prostrlo se jezero divno kao sjajno ogledalo na tri četvorne milje. Iz jezera se uzpelo na vidik pet otoka, a na jednom

namjestilo se selce Otok. Nekoliko potokâ unj se izlieva. Obiluje ribami i vodenimi pticami, a ciela mu je okolica upravo rajska. Na sjeveru mu se podigla gora Slivnica, a na jugu i zapadu veliki Javornik. Oko jezera nanizalo se devet sela, dvadeset crkava i dva gospodska grada. Kad navale padati velike kiše, onda se jezero razširi, a kad suša dodje, izčezava jezero, voda se spušta tamo dolje u tajni podzemni sviet; a prate ju ribe i sve ptice vodene. Kad počme taj čudni pojav, zazvone zvona u svih okolnih crkvah, zovu ljude onih sela oko jezera, neka se požure lovit ribe. Od časa do časa biva površje sve niže i niže, na dnu jezera sva je zemlja luknjasta, pak brzo guta vodu. Neizmjerne podzemne špilje primaju vodu u se. Sunce razasjalo se po dnu jezera i osušilo ga. Radin čovjek kosi travu na onom mjestu, gdje je prije daleko z vrha ribu lovio, usudi se i sijati: posije si hrži i pšenice.

Prije razpinjao mrežu, da ribe lovi, a sad evo po dnu jezera pošao s puškom, da na divljač puca. Tako je eto pravo, da sav sviet ovo jezero slavi, i istina je, da čovjek u njem ribari, lov lovi i žetvu žanje.

Kad guste kiše navale, prodire silovito voda izpod zemlje na sve luknje. Podzemni sviet izriga opet sve ribe i vodne ptice. Za dvadeset i četiri sata opet se stvorilo čitavo jezero kao što je i prije bilo. Ovo je jezero u savezu sa silnima podzemnim špiljama vodâ, koje su niže i više od njega. Kad one padnu jezera nestane, a kad se one dignu, postaje opet jezero. Tako se tumači taj čudni pojav.

Bledsko jezero i bohinjska dolina.

Od Drag. Jambrečaka.

Divna li je zemlja susjedna nam Kranjska! Nije ni tolika kolike su tri slavonske županije, a brojem pučanstva jedva ih nadmašuje Ali na toj miloj, maloj zemljiči nakupila je majka priroda toliko krasota, tu se je, reć bi, iztrošila. Ne

treba tančine prirodoslovca, da udješ u trag dražestim ovim, dosta je nešto malo zdrava smisla za krasote prirodne, da shvatiš i oćutiš nježnost, veličanstvo i razkoš, kojom ukrasi priroda domovinu naše braće Slovenaca.

Zelene bujne prodolice, kao usred Alpa, — umilna romantična jezera, kakovih još samo u Švajcarskoj i sjevernoj Italiji imade, — visoke planine veličajna i čarobna oblika, od ozdo opasane gustom gorom, a na vrših goletne, — plodne prodolice, pa opet kamene bezkrajne ravnice, prave pustinje, gdje na milje ne vidiš ni da bi stabalca, gdje kadikad zaurla silna bura, koja obara stolietne dubove kao djetinju igračku, — vodopadi, bujice, ponori, čudnovate špilje, podzemne rieke i jezera, — priroda gotovo neima dražesti i čara, počam od njeznog pa do strahovitog, kojim nije obilno nadarila liepu Kranjsku. Zenica je Kranjskoj bledsko jezero, a pored nje bohinjska dolina.

Željeznicom odvezosmo se iz Ljubljane preko Kranja do postaje Radolce, gdje se je toga dana slavila svečanost Prešernova. Poslje svečanosti krenu čitava povorka put bledskog jezera. Nakon hoda od poldrug sata stigismo na vrh briega te prviput nazriesmo jezero. Vidik je u istinu nenadan. Nitko živ ne bi izgledao toli pitomu, uljudnu okolicu usred kršnog Krasa. Zelenom obalom modrog jezera redaju se izmjenice livade i šumice, iz kojih se pomaljaju biele čiste kućice. Usred jezera stoji otočić silnimi dubovi obrašćen, a na vrhu mu crkvice. S desna na skutu strme hridine leži selo Bled sa župnom crkvom. a na vršku obali stoji kupalište. Sve to zaokružuju i obuzimlju pitomi zeleni brježuljci, a iza brježuljaka planine, a nada sve digao se kralj kranjskih brjegova starac Triglav!

Kakova je zemlja, takovi su i ljudi. Ta nije svejedno, odraste li čovjek usred kraja liepa i uzvišena, ili usred jedno-dušna i dosadna. Puk je tuj krasna stasa, liepa obraza, neobično čist i pobožan. Medju djevojkami ima takovih krasota, pravilna lica kao usred rimske Campagne. Kosu glade skro-

mno za uho, te po običaju slavenskom pletu u dvie kite. Jezero je čisto kano vedar dan i ako ga ne uzmuti povjetarce, vidi se do tri hvata dubine na dno, na kom se njihaju raznovrstne tanane trave i mahovine.

U takovu raju mora, da niče pjesma. Bledjani vazda pjevaju, a pjesma im je jednostavna i srdačna.

O crkvisi na otoku ima mala pričica. Sva dolina bijaše gusta dubrava, a usred nje stajao kip majke božjn. Jednoga dana privedoše objestni pastiri svoje ovce, da obližu kip i u taj čas sve propade u dubinu i tako posta jezero, a u sredi jezera pomoli se kip Marije. Za pomirbu sagradiše stanovnici crkvicu. Otočić je malen ali ljubak, baš kako se slaže sa jezerom, koje je od prilike pol sate dugačko, a četvrt seta široko. Kamene skaline idu od obale uz brdo do crkvice. Usred crkve visi uže od zvonca, kojim svaki putnik pozvoni, jer se veli, da se sve želje, koje pobožnik u onaj čas goji, izpunjuju po zagovoru Marije. To se zvonce razliega dolinom toli krotko i milozvuko, da i nehotice potiče čovjeka na pobožnost.

Osim toga čuju pravi Bledjani na velike svetkovine iz tih jezera zvonce i vjeruju tvrdo, da na dnu jezera stoji crkvica.

Dočim se je isti dan veći dio putnika vratio natrag u Ljubljanu, ostade nas desetak Hrvata preko noći u Bledu, te rano u jutro krenusmo na više sati udaljeno jezero Bohinjsko na podnožju Triglava. Dobro sagradjena cesta ide uz najromantičniji kraj, sad strmo iznad pjenušave Savice, sad opet medju visokimi jelami i smrekami, izmedj oštarih grebena Krasa, sad preko zelenih alpinskih livada, na kojih obitavaju milijuni pčelica. Ima četiri sata dobre vožnje do sela Bistrice. Tu stadosmo te se tečnimi pastrvami okriepismo, kojimi potok Bistrica i Bohinjsko jezero svake vrsti — i crvenimi i modrima obiluje — a tad potjerasmo dalje do jezera.

Jezero bohinjsko dugačko je jednu uru, a nešto preko četvrt ure široko. S desna i s lieva zatvaraju ga dvie vrletne gole planine. Dojam posve je različan od umilnog bledskog

jezera. Tišina tu vlada i plaha samoća, a vršci sivkastih planina uzpinju se niemi, otajstveni sred ove puste zabiti. Sad puče na obali puška. Sve se planine potresoše, a za kratak čas začu se silna grmljavina i rogobor. kano da je gdje god u blizini silna kanonada — to je jeka u tom labirintu planina. Tajnu sjetu razbija ti tek srebren tračak, što ga s daleka tek u jednom zakutku opažaš i o kom ti naš brodar veli, da je izvor Savice. Još pol ure valja se voziti, a tad stigneš tekar na krasnu, zelenu livadu, pokrivenu najnježnijim cviećem — koje cvate u nas u svibnju i — mekom kao svila travom, a po njoj stotine krava, koje plaho zaviruju na varošku nepoznatu gospodu. Pa preko te livade penji se i penji preko granja i korienja, preko stabalja i krši sve do vrška, gdje stoji spomenik nadvojvodi Ivanu, tomu dobrotvoru kranjske zemlje, gdje nam se ukaza u svem svojem veličanstvu vodopad Savice, pošto smo pol sata prije čuli glasan tutanj i buku. Okomita stiena, gola golcata otvorila reč bi čeljust, te izbacuje debelu riek, koja se tu sunovraća na 35 hvati dubine, u basin, poškrapajuć čitavu okolicu tananom kišicom.

Visoko iznad izvora Savice proteže se golo, šest sati dugačko kamenito polje, pusto i užasno kano mrtvo more. Tu ima osam pod zemljom spojenih jezera, a posljednje jezero ponire u dubinu, te nakon podzemna putovanja izlazi iz ove pećine Sava, čista, kao Minerva iz glave Jupiterove.

Ono malo truda i neprilike, što okusismo, penjući se gorjem do Savice, bje nam tim veličajnim prizorom nagradjeno. Sjedismo na malom plateau-u hridine nasuprot vodopadu i založismo ono hrane, što smo sa sobom ponieli bili, a vođu si iz samoga vodopada donasismo. Ako dvadeset koraka od vodopada pružiš čašu u vis, za kratko će se do vrha napuniti sitnom kišom — to je duša od vode!!

Ništa nam nije u tom mirnem užitku smetalo, do li nekoliko drzovitih koza, koje su jatomice dolazile, da nas protjeraju sa liepog mjestanca, koje si bjesmo odabrali, kao da

nam svoga zavidnoga skrovišta nepriuštaju. Moradosmo složno kamenjem navaliti, da raztjeramo nasilnoga dušmanina.

Vratismo se, još jednoč oprostiv se sa starcem sjedoglavcem Triglavom, i svatko je od nas jamačno odlučio: čim uzmogne pohititi amo, u ovaj krasni veličajni kraj.

Вила.

Виле живе по великим планинама и по камењацима око воде. Вила је свака млада, лијепа, у бијелу танку хаљину обучена, и дугачке, низ леђа и преи распуштене косе. Виле ником не ће зла учинити докле их ко не увриједи (нагазивши на њихово коло или на вечеру или друкчије како), а кад их ко увриједи, онда га различно наказе: устријеле га у ногу или у руку, у обје ноге или у обје руке, или у срце, те одмах умре.

Пепељуга.

Преле ђевојке код говеда око једне дубоке јаме, а дође некаков старас бијеле браде до појаса, га им рече: „Ђевојке! чувајте се ви те јаме, јер да које од вас упадне вретено у њу, оне би се мати одмах претворила у краву“. Ово рекавши старац отиде, а ђевојке онда чудећи се његовијем ријечима прикуче се јами још ближе и стану у њу надвиривати и разгледати је, док се једној, која је била најљепша између њих, измакне вретено из руке и падне у јаму. Кад она у вече дође кући, а то јој се мати претворила у краву и стоји пред кућом. По том она стане ову краву гонити на пашу с осталијем говедима. Послије некога времена отац се ове дјевојке ожени удовицом која доведе једну своју кћер. Маћеха стане одмах мрзити на своју пасторку особито за то што је она била много љепша од њезине кћери: забрањивала јој је да се умива, чешља и преоблаци, и свакако је тражила узроке да је кара и мучи. Једном јој даде ујутру пуну торбу кућеље па јој

рекне: „Ако ово све данас неопредеш и у кокошку не смоташ, не иди ми на до вече кући, убићу те“. Ђевојка сирота идући за говедима прела је колико је могла, а кад на подне говеда полијезу у пландишту, она видећи да се на кућели не познаје што је опрела, стане плакати. Кад је види она крава што јој је била мати ће плаче, запита је што јој је, а она јој каже све редом што је и како је. Она крава тјешећи је рекне јој да се за то не брине ни мало: „Ја ћу“ вели „кућелу узимати у уста и жвакати па ће се на моје ухо помолити жица, а ти је ухвати на одмах мотај на кокошку“. Тако и учине: крава стане кућелу у уста узимати и жвакати а ђевојка на ухо њезино жицу извлачити и мотати, и одмах буду готове. Кад ђевојка у вече маћехи да велику кокошку, маћеха јој се врло зачуди, па јој сјутридан да још више кућеље, а кад она и ово опреде и смота као и оно прије и увече донесе кокошку готову, она помисли у себи да то њој помажу њезине другарице, па јој трећи дан да још више кућеље, али крадом пошаље за њом и своју кћер да гледа ко то њој помаже прести и мотати. Кад се ова послана ђевојка привуче те види како крава кућелу узима и жваће а пасторка на њезино ухо прећу мота, она се врати кући и каже све матери својој. По том маћеха навали на свога мужа да се крава она закоље; муж је изнајприје жену од тога олвраћао, али најпослије кад се жена није шћела оканити, пристане и он на то, и каже јој да ће је у тај и у тај дан заклати. Кад пасторка за то дозна она стане једнако плакати, а кад је крава запита за што плаче и она јој каже све што је и како је, рече јој крава: „Мучи ти, не плачи, већ кад мене закољу, да неједеш од мене меса, већ кости моје да покупиш, па да их за кућом под тијем и под тијем каменом закопаш у земљу, па кад ти буде кака невоља, дођи на мој гроб и наћи ћеш помоћи“. Кад краву закољу и месо јој стану јести, ђевојка није шћела окусити изговарајући се да није гладна и да не

може, него покупи све њезине кости па их закопа ће јој је крава казала. Ђевојци је овој било име Мара, али како је послје тога највише радила и слушала у кући: носила воду, готовила јело, прала судове, мела кућу и радла све остале кућевне послове, и како се тако највише око ватре налазила, прозову је маћеха и њезина кћи пепељугом. Једном у неђељу маћеха опремивши се са својом кћери у цркву проспе по кући пуну копању проса па рече пасторци: „Ти пепељуго ако све ово просо не покупиш и ручак не зготовиш док ми из цркве дођемо, убићу те“. Пошто оне отиду у цркву, ђевојка сирота стане плакати говорећи у себи: „За ручак ме није брига, ласно ћу га зготовити, али ко ће толико просо покупити!“ У том јој падне на ум што јој је крава рекла ако кад буде у невољи да иде на њезин гроб и да ће наћи иомоћ, па отрчи одмах онамо, кад тамо, што да види! на гробу стоји великачки сандук отворен пун свакојакијех драгоценијех хаљина, а на заклопцу његову два бијела голуба, па јој реку: „Маро! узми из сандука хаљине које хоћеш, па се обуци и иди у цркву, а ми ћемо просо покупити и остало све уредити“. Она весела узме прве хаљине с врха све од саме свиле, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви све се, и женско и мушко, зачуди њезиној лепоти и њезинијем хаљинама, а највише што нико није знао ко је она и откуда је, а особито јој се зачуди и око на њу баци царски син који се онђе десио. Кад буде испред свршетка летурђије, она се из цркве искраде па бјежи кући, па свукавши своје хаљине остави их у сандук, а он се сам затвори и нестане га, а она брже к ватри, кад тамо а то просо покупљено, ручак готов и све уређено. Мало постоји ал ето ти јој маћеха са кћерји својом из цркве, и врло се зачуде кад виде све уређено па и просо покупљено. Кад буде у другу неђељу, маћеха се са својом кћери опет спреми у цркву и на походу проспе још више проса по кући па каже пасторци као и

прије: „Ако то све просо не покупиш и ручак не зготовиш и остало све не уредиш док ми дођемо из цркве, убићу те“. Пошто њих двије отиду у цркву, пасторка одмах к материну гробу, кад тамо, а то сандук опет отворен као и прије а на заклопцу стоје два бијела голуба, па јој реку: „Обуци се ти, Маро, па иди у цркву, а ми ћемо просо покупити и остало све уредити“. Онда она узме из сандука хаљине све од чистог сребра, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви се опет зачуде све још више него прије, а царев син очију не сметаше с ње; али кад буде испред свршетка летурђије, она се између народа некако украде, те бјежи кући, пак се брже боље свуче и хаљине остави у сандук, па к ватри. Кад јој маћеха са својом кћерју дође из цркве, још већма се зачуде кад виде просо покупљено, ручак готов и остало све уређено, и никако се нијесу могле дочудити. Кад буде у трећу неђељу, оне се опет спреме у цркву, па на походу маћеха проспе још више проса по кући и каже пасторци као и прије: „Ако ово просо све не покупиш, ручак не зготовиш и остало све не уредиш док ми дођемо из цркве, убићу те“. Пошто оне отиду из куће, пасторка одмах к материну гробу и нађе опет сандук отворен и на заклопцу два бијела голуба који јој реку да се обуче и да иде у цркву а да се не брине ни за што у кући. Онда она узме из сандука хаљине све од суха злата пак се обуче и отиде у цркву. У цркви јој се сви зачуде још већма, а царев је син био намислио да је не пушта као и прије, већ да је чува да види куда ће. Кад буде испред свршетка летурђије те она пође да иде, а царев син за њом устонице, и тако она између народа провлачећи се и бјежећи некако јој спадне папуча с десне ноге, и она не имајући кад тражити је побјегне а царев син узме јој папучу. Дoшавши она кући свуче се и хаљине остави у сандук па одмах к ватри као прије. Царев син по том зађе с оном папучом њезином да је тражи по свему царству огледа-

јући звакој ђевојци напучу на ногу, али којој дуга, којој кратка, којој уска, којој широка, не може ни једној да пристане. И тако идући од куће до куће дође и кући њезина оца. Маћеха њезина кад је виђела да ће царев син доћи и њиховој кући да тражи ону ђевојку, она њу пред кућом сакрије под корито. Кад царев син дође с папучом и запита имају ли како ђевојку у кући, она му каже да имају и изведе му своју кћер. Кад јој папучу он огледа на ногу, али јој папуча не може ни на прете да се навуче; онда царев син запита имају ли у кући још како ђевојку, а она му каже да немају више никакве. У том пијевац скочи на корито пак запјева: „Кукуријеку ево је под коритом“. Маћеха повиче: „Иш, орао те однио!“ Царев син чувши то, потрчи брже боље ка кориту те га дигне, кад тамо, а под њим она иста ђевојка што је била у цркви у онијем истијем хаљинама у којијем је трећи пут била, само без папуче на десној нози. Кад је царев син угледа, он се готово обезнани од радости, па јој брже боље папучу назује на десну ногу, и видећи да јој је не само таман на ногу него да је управо и онака као и она што јој је на лијевој нози, одведе је своме двору и ожени се њоме.

SLOVARČEK.

A.

A - a, ali, in, pa.
akoprem - akoravno, če tudi.
akov, *a* - vedro.
alem, *a* - demant, dragi kamen.
amo - sim.
aps, *a* - ječa, temnica.
arak, *rka* - pola (papira).
arci - nemški Erz - (v sestavah).
arcibiskup, *a* - nadškof.
artija, *e* - papir.
aždaja, *e* - zmaj.

B.

Baba, *baka*, *e* - babica, starka.
baciti, *im* - vreči.
bačva, *e* - bečva, sod.
badalj, *dlja* - bodec, osten.
badava - zastonj; *ban badava* čisto zastonj.
badnjak, *a* - sveti večer.
bajka, *e* - basen.
balavac, *vca* - smrkavec.
balčak, *a* - držaj, ročnik.
balvan, *a* - bruno, klada.
bar, *barem* - vsaj.
bara, *e* - luža, mlaka, močvir.
baran, *a* - oven.

barjak, *a* - zastava.
barut, *a* - smodnik.
baš - ravno, ravnokar.
bašča, *e* - vrt.
baštinik, *a* - dedič.
baštiniti, *im* - dedovati, pode-
 dovati.
batina, *e* - palica.
baviti se, *im se* - bivati, naha-
 jati se, pečati se.
bedem, *a* - ograja, stolp, nasip.
ben, *e* - bedak, butelj.
benav, *benast*, *a*, *o*, - butast,
 bedast.
bezazlen, *a*, *o* - brez zlobe,
 priprost, nedolžen.
bezbedan, *dna*, *dno* - váren,
 brez nevarnosti.
bezbržan, *žna*, *žno* - brezskr-
 ben.
bezdan, *dna* - brezno.
biediti, *im koga čim* - kriviti,
 dolžiti.
bil, *i*; *bilina*, *e* - zel, rastlina.
biljega, *e* - beliž, znamka, ko-
 lek.
bilježiti - zaznamnjati.
biran, *a*, *o* - izbran, izvrsten.
blagdan, *a* - praznik, svetek.
blagovati, *ujem* - obedovati, go-
 stiti se.

blizanci, naca, pl. - dvojčki.
bo, jerbo - ker, kajti, namreč.
boba, e - jagoda.
boca, e - steklenica.
bockati, am - pikati, zbadati.
bodriti, im - spodbadati, hrab-
 riti, spodbujati.
boginje, â, pl. - osépnice, koze.
bogojavljenje - sv. trije kralji.
bok, a - bedro, stran.
bolest, i - bolezen.
boraviti, im - bivati, nahajati
 se, zdrževati se.
brak, a - zakon, zakonski stan.
brašno, a — moka.
bravar, a - ključar.
brdo, a — hrib, breg.
brdjanin, a - hribovec, gorja-
 nec.
brid, i - rob, kraj.
brig, a - breg, hrib, gora.
briga, e - skrb.
brinuti, nem se - skrbeti, marati.
brježuljak, ljka - hribec, grič.
bubreg, a - ledice.
budaliti, im - noreti, blazniti.
buduč, buduč da - bodoč; ker,
 ko, kajti.
bujan, jna, jno - bujen, obi-
 len, bohoten.
bujica, e - hudournik, bistrice.
buka, e - hrup, šunder, ropot.
buknuti, nem - buhniti, švig-
 niti.
buktjeti, tim - švigati, plam-
 teti, plapoleti.
bulazniti, im - blesti, blazniti.
buljiti, im - zijati, debelo gle-
 dati.
buna, e - vpor, vstaja, punt.
buncati, am - čenčati, bedasto
 govoriti.

buntovnik, a - vstajnik, vpor-
 nik, puntar
bure, eta - sôd.
burmut, a - tobak šnopanec.
busen, a - trata, ledina.
busija, e - zaseda, preža.
bušiti, im - vrtati.
but, a - stegno, bedro.
buzdovan, a - băt, kij, gorjača.

C.

Carina, e - col, mito, colnija,
 mitnica.
cedulja, e - listek.
ciča, e - hud, oster mraz.
cigli, a, o - edin, zgolj.
cikati, am - ječati, javkati;
 pojemati.
cipela, e - črevelj.
cipelar, a - črevljar.
cjelov, a - poljub.
crljen, a, o - rudeč.
crnac, nca - zamorec.
crnomanjast, a, o - črnkast,
 zagorel.
crpiti, im - črpati, zajemati.
erven, a, o = crljen.
cucak, cka - pes.
cura, e - deklé.

Č.

Ča - tje, daleč, proč.
čelav, a, o - plešast.
čilim, a - pogrinjalo, preproga.
čorav, a, o - enook, brljav.
čorda, e - sablja
čošak, ška - pomoli, ogel.
čuba, e - čop, šop.
čud, i - nrav, srce, čut.
čudorednost, i - nravnost, čed-
 nost, poštenost.

C.

Cador, *a* - šator.
čadje, *â*, *pl.* - saje.
čagrtati, *am* - škrtati, ropotati.
čakšire, *â*, *pl.* - hlače.
čamac, *mca* - čoln.
čamiti, *im* - sehnati, giniti.
čangrizav, *a*, *o* - čmeren, puščoben.
čarapa, *e* - nogovica.
čarka, *e* - praska, mali boj.
čas, *a* - čas; minuta.
časak, *ska* - trenutek; sekunda.
čaša, *e* - kupa, kozarec.
čavao, *vla* - čavelj, žrebelj.
čavrljati, *am* - brbrati, blebetati.
čedan, *dna*, *dno* - pohleven, ponižen.
čednost, *i* - pohlevnost, poniženost.
čedo, *a* - dete, otročič.
čelik, *a* - jeklo.
čeljad, *i* (*coll.*) - družina, posli, ljudje.
čeljade, *eta* - človek, oseba, pojedinec, posel.
čest, *i* - del, kos.
čest, *a*, *o* - pogosten, množen.
čestica, *e* - delec, košček.
čestimice, *adv.* - deloma, nekoliko, po eni strani.
čestitati, *am* - srečo vošiti.
češto, *češće* — po gostem, dostikrat, večkrat.
četa, *e* - truma, tropa. (U Crnojgори i Hercegovini ljudi, koji idu, da otmu ili zapliene što od drugih n. pr. Crnogorci od Turaka ili Turci od Crnogoraca).

četimice, *adv.* - krdeloma, v tropah.

čeznut, *nim* - hrepeneti.
činiti, *nim se* - zdeti se, videt se.
činovnik, *a* - uradnik.
čislo, *a* - število.
čitank, *e* - berilo.
čitav, *a*, *o* - cel, ves.
član, *a* - člen, ud.
čobanin, *a* - ovčar, pastir.
čopor, *a* - tropa, krdelo.
čučati, *am* - čepeti.
čupati, *am* - puliti, skubsti.
čuren, *a*, *o* - čut, razlašen, slaven.
čvor, *a* - vozál.

D.

Daća, *e* - dar, davek.
dahtati - dehteti, sopihati.
dakle - tedaj, torej, po tem takem.
dakako - kaj pa da, se ve da.
danguba *e*, - lenuh, postopač.
danak, *nka* - davek.
dapače - celó, marveč.
daščara, *e* - šatra, kočá.
davorija *e* - bojna pesem, vojaška pesem.
ded, *deder* - daj, nuj, hajd.
derati, *am* - dreti, trgati.
derište, *a* - paglovec, smrkovec.
desiti se, *im se* - nahajati se, dogoditi se, primeriti se, nameriti se.
deva, *e* - velblud, kamela.
dičan, *čna*, *čno* - sloveč.
dičiti, *im* - hvaliti, slaviti.
dieva, *e* - devica, dekle.
dika, *e* - čast, slava, hvala, ponos.

dimati, am - pihati, puhati.
dirati, am - dotikati, dregati.
divan, vna, vno - čuden, prekrasen.

diviti se, im se - čuditi se.
divljač, i - divjačina.
djelatan, tna tno - delaven.
djelomice, adv. - deloma, po eni strani.

djevojka, e - dèklica.
dobaviti, im - pribaviti, priskrbeti.

dobit, i - dobitev, zmaga.
dobitnik, a - dobilec, zmagovalec.

dobročudan, dna, dno - dobrosrčen.

dockan, docno, adv. - kasno.
dočepati se, am se - doseči, uloviti.

dočetak, tka - konec, končnica.
dodijati, am - naveličati, priskutiti, nadležen biti.

doduše, adv. - sicer, res da.

dogodjaj, a - dogodek.

doista, adv. - gotovo, zares.

dojam, jma - vtis, učinek.

dokinuti, nem - odpraviti.

doknaditi, im - nadomestiti.

dokolica, e - počitek, brezdelnost, praznovanje.

dokučiti, im - doseči, umeti, zapopasti.

dolaziti, im - dohajati.

dolikovati, uje - prilegati se, podajati se, spodobiti.

domašaj, a - streljaj, doseg.

donjekle - do nekje, do neke mere.

dopitati, am - prisoditi, dodeliti.

doprieti, rem - dospeti, doseči.

dopremiti, im - dopeljati, pribaviti.

dosadan, dna, dno - nadležen, siten.

dosjetiti se, im se - domisliti se.

dosjetka, e - domislek, dovtip, bistrumje.

doslovno, doslovce, adv. - od besede do besede.

dospieti, spijem - dospeti, priti, dozoreti, utegniti.

doviti se, ijem se, - iznajti, izmisliti.

dozlogrditi, im - presedati, nadležen biti.

doznačiti, im - prikazati, navkazati, dodeliti.

drač, a - ošát, plevél.

dragulj, a - dragi kamen.

drapati, pljem - praskati, trgati.

dražest, i - milina, mikalo, čar.

dreselost, i - otožnost, turobnost.

drevan, vna, vno - starinski, starodaven.

drhtati, drhčem - drgetati, trepetati.

drugda - časi, sicer.

drum, a - cesta.

drveče, a (coll.) - drevje.

dubok, a, o - globok.

dučan, a - štacuna, prodajalnica.

duga, e - mavrica, božji stol.

dugme, eta - gumb.

dunuti, nem - pihniti.

duplir, a (u Crnojgори) - velika voščena sveča.

duplja, e - duplo, votlina.

durnuti, nem - suniti, pahniti, dregnuti.

dušmanin, *a* - neprijatelj.
duvati, *am* - pihati, puhati.
duž - ob, kraj, poleg.
dvoriti, *im* - služiti, streči.
djavao, *vla* - hudič.
djipati, *pljem* - skakati.
džigerica biela - pluća; *dž. crna*
 - jetra.
džilit, *a* - kopje, sulica.

E.

Eda - jeli?
eno, *eto*, *evo* - lej, glej.

F.

Fala, *fáliti* - hvala, hvaliti.
fáliti, *im* - manjkati, grešiti.
fenjer, *a* - svetilka.
fišek, *a* - patrona, smojnica.

G.

Gad, *a* - gnjus, stud.
gadan, *dna*, *dno* - ostuden,
 gnjusen.
gadjati, *am* - mériti, na muho
 vzeti.
gamziti, *gamizati* - lezti, laziti,
 plaziti se.
garav, *a*, *o* - sajast.
gatati, *am* - vedeževati, proro-
 kovati.
gazda, *e* - gospodar.
gdje - kje, kjer, ka, da.
glad, *a in glad*, *i* - lakota.
gladilica, *e* - osla, brus.
glib, *a* - blato, mlaka, brozga.
gluma, *e* - igrokaz, glediščna
 igra.
glumac, *mca* - glediščni igralec.

glup, *a*, *o* - butast, bedast, za-
 bit.
gljiva, *e* - goba, gliva.
gnjev, *a* - jeza, srd, togota.
godimice, *adv.* - vsako leto.
godina, *e* - leto, letina.
godišnji, *a*, *e* - letni.
golem, *a*, *o* - velikanski.
goletan, *tna*, *tno* - gol.
gorak, *rka*, *rko* - grenek, bri-
 dek.
goropadan, *dna*, *dno* - vrto-
 glav, besen, stekel, silen.
gorostas, *a* - velikan, orjak,
 hrust.
gospodja, *ali gospoja*, *e* - go-
 spa.
govno, *a* - gnoj, blato.
grád, *a* - grad, mesto.
grád, *a* - toča.
graditi, *im* - staviti, zidati, de-
 lati, narejati.
gradjanin, *a* - mestjan.
gradski, *a*, *o* - grajski, mestni.
graja, *e* - krika, hrup, ropot.
grana, *e* - veja.
granuti, *nem* - vziti, prisijati,
 napočiti.
grkljan, *a* - grlo, goltanec.
grliti, *im* - objemati.
grmljavina, *e* - grom, grmenje.
groktati, *kčem* - krokati, hri-
 pati.
groznica, *e* - mrzlica.
grudi, *pl. f.* - prsi.
gruhati i gruvati - bobneti,
 grmeti, telebiti.
grustiti, *im* - gnjusiti, studiti se.
gubica, *e* - gobec.
guja, *e* - kača, gad.
gungula, *e* - hrup, šunder,
 vstaja, vriš.

gunj, *a* - plahta, plašč.
gurati, *am* - rivati, tiskati.
gusar, *a* - morski ropar.
gviriti, *im* - upirati oči.
gvozdje, *a* - železje, železo

H.

Hajati, *em* - marati, skrbeti za kaj.
hajka, *e* - ščuvanje, gonja.
halabuka, *e* - hrup, šum.
hametom, *adv.* - popolnoma, do čista, do tal.
harač, *a* - glavnina, davek od vsake glave.
harati, *am* - pustošiti, pleniti, razdevati.
harnost, *i* - hvaležnost.
hartija, *e* - papir.
hiljada, *e* - tisuč.
himba i hinba, *e* - potuha, hinavščina.
hir, *a* - trma, muha.
hititi, *im* - vreči.
hleb i hljeb, *a* - kruh.
hodnik, *a* - mostovž, (Gang).
hodočastiti, *im* - romati, na božjo pot iti.
hora, *e* - ura, čas, pravi čas.
hotice, *hotimice*, *adv.* - hoté, hotoma.
hram, *a* - cerkev, hiša božja, tempelj.
hrba, *e* - sulica, kopje.
hrdja, *e* - rja; malovrednež, plašljivec.
hrdjav, *a, o* - rijast, zarjavel; slab, spriden.
hrid, *i in a*; *hrida*, *e in hridina* - *e* - skalina, pečina.
hrliti, *im* - hiteti, nagliti.

hrpa, *e* - skupina, kup, kopa, krdelo.
hrvati se, *am se* - rovat se, trgati se, tepsti se.
huka, *e* - krika, hrup.
huliti, *im* - psovati, preklinjati.
hulja, *e* - grdoba, malopridnež.
hunjavica, *e* - nahod, kihavica.
hvastati se, *am se* - bahati se, širokoustiti se.
hvat, *i in a* - seženj.
hvatati, *am* - loviti, prijemati.

I.

Igda, *ikada*, *ikad* - kedaj.
igdje - kje.
ili - ali.
imutak, *tka* - imetek, premoženje.
in, *a, o* - drug, drugačen.
inače - drugač, sicer.
inamo - drugam.
indi - tedaj, toraj.
istina, *e* - resnica.
istom - samo, ravno, še le.
istorjetan, *tna*, *tno* - isti, ravno tisti, enak.
izbaviti, *im* - oteti, rešiti.
izčasti, *im* - izviniti, izpahniti.
izčezavati, *am* - izginjati, pojemati.
izčeznuti, *nem* - izginiti.
izdašan, *šna*, *šno* - zdaten, obilen.
izgledati, *am* - ugledati, očekovati.
izjava, *e* - izreka, sporočilo.
izkon, *a* - početak.
izmjenice, *adv.* - menjaje se, eno za drugim.

iznebuha adv. - nanagloma, iznenada.

izprazan, zna, zno - prazen, nečimern, puhel.

izvaditi. im - vzeti iz, izvleči, izdreti, posneti.

izvestan, stna, stno - gotov, očiten, resničen.

izvestiti, im - sporočiti, oglašiti.

jezgra, e - jedro, cvet, izbor.

jezgroviti, a, o - jednat.

jogunast, a, o - nagajiv, trimast, trmoglav.

još, jošt, jošte, jošter - še.

juče, jučer - včeraj.

jur, jurve - vre, že.

juriš, a - naskok, napad, naval.

jurit, im - dirjati, planiti.

jutros - to jutro, danes zjutraj.

J.

Jačina, e - moč, jakost.

jad. a - tuga, gorjè, reva, bridkost.

jadikovati, ujem - javkati, tarnati.

jagmiti, im - trgati se za kaj, viti se,

jamačan, čna, čno - zanesljiv, gotov.

jamčiti, im - porok biti.

jamstvo, a - poroštvo.

jarki, a, o - žarki, svitel, blišeč.

jaruga, e - draga, prepad.

jato, a - roj, tropa, krdelo.

jatomice, adv. - krdeloma, tropoma.

jauk, a - javk, jok, tarnanje.

jedared - enkrat.

jedljiv, a, o - srdarit, naglo jezen.

jednoč, jednom - enkrat, nek-daj.

jedva, jedvice - komaj, toliko da.

jeftin, a, o - po ceni, dober kup.

jeka, e - jek, glas.

jer, jere, jerbo - ker, kajti.

jeknuti, em - zadoneti, razlegniti se.

K.

Kabanica, e - plašč.

kaca, e - kad.

kaciga, e - čelada.

kadar, dra, dro - zmožen, sposoben.

kadifa, e - baršun, žamet.

kadkad a, kadikad - včasi.

kajanje, a - kesanje.

kajati se, em se - kesati se.

kakvoča, e - kakošnost, kakovost.

kaludjer, a - mnih, redovnik.

kamata, e - obrést.

kaniti, im - nameriti, na misli imeti.

kano, kao, kô - kakor.

kapara, e - nadavek, ara.

kaput, a - suknja.

karanfilj, a - klinček, nageljč.

karika, e - obroč, členek, sklep, veriga.

kaštiga, e - kazen.

kat, a - nastropje.

kavga, e - kreg, prepir.

kazalište, a - gledališče.

kazati, žem - kazati, reči, povedati.

keba, e - pipec.

kefa, e - krtača.

- kesa, e* - mošnja.
kesiti se, im se - režati.
kicoš, a - gizdalin.
kidati, am - trgati, lomiti.
kip, a - podoba obraz, soha.
kist, a - čopič, pinzelj.
kiša, e - dež.
kišobran, a - dežnik, omrela.
kititi, im - kinčati, lepšati.
kivan, vna, vno - neprijazen, sr-
 dit na koga, ujedljiv.
klesar, a - kamnosek, kamno-
 tesec.
kleveta, e - obrekovanje, oprav-
 ljanje.
klica, e - kal, mladika.
klimati, am - majati, kimati,
 omahovati.
klip, a - bat, storž.
klizati, zam - drsati, dričati.
kloniti se, im se - ogibati se,
 umikati se.
klonuti, nem - upasti, pojemati;
klonuti duhom - srčnost iz-
 gubiti, srce mu vpaše.
kob i - znamenje, slutnja, na-
 klomba, osoda.
koban, bna, bno - usoden, oso-
 depoln.
kočiti se, im se - košatiti se,
 šopiriti se; otrpniti.
kod - pri, poleg.
kokoška, e - klobčič.
kokot, a - petelin.
kola à pl. - voz.
kolajna, e - verižica, ovratnica,
 svetinja.
kolati, am - krožiti, sukati se.
kolebati se, am se - majati se,
 zibati se.
koliba, e - koča, bajta.
količina, e - kolikost.
kolovoz, a - vel. srpanj, avgust.
komad, a - kos, odlomek.
konac, nca - konec; nit
konak, a - dvor, stan; preno-
 čišče.
konobar, a - kletar, točaj.
kopanja, e - korito, kadunje,
 neške.
kopča, e - petlja, zaponec.
koprena, e - zavoj, tančina,
 pajčolan.
kora, e - skorja.
kore, korice, à pl. - nožnice.
koriti, im - grajati, očitati,
 svariti.
korizma, e - post.
korov, a - plevél.
kos, a, o - poprečen.
kosa, e - lasjé.
kosnuti, nem - zadeti o kaj,
 doteknuti se.
kostrešiti se, im se - ščetiniti
 se, ježiti se.
kostur, a - kostra, kostnjak,
 okostnica.
košulja, e - robača, srajca.
kotač, a - kolobar, kolo.
kotrljati, am - valjati, valiti,
 trkljati.
koturati, am - trkljati, točiti,
 valiti.
kotva, e - sidro, maček.
kov, a in kov, i - kovina, ruda.
kovčeg, a - skrinjica, kofer.
krabulja, e - krinka, larva.
kraljevna, e - kraljica.
krcati, am - nakladati, tovariti.
krdo, a - krdelo, tropa, čreda.
krenuti, nem - ganiti, makniti,
 oditi, odpraviti se.
kretati, čem - gibati, premikati.
krevet, a - postelja.

kriomčar, a - tihotapec.

krivda, e - krivica.

krivudust, a, o - kriv, zakrivljen.

križka, e - kos, košček, urezanec.

krmača, e - svinja, prasica.

krmak, a - prasec.

krov, a - streha.

kroz, kroza, - skozi.

krst, a - križ.

krstiti se, im se - križati se.

krš, a in krš, i - prod, grušec, kamenje, skalovje.

kršan, šna, šno - skalnat, kamenit, čvrst, jak.

kršiti, im - krehati, lomiti.

kršovit, a, o = kršan.

krupan, pna, pno - velik, debel, čokat.

krut, a, o - tvrd, žilav, trden.

krvnik, a - morilec, ubijalec.

kucati, am - trkati, biti, utripati.

kuća, e - dom, hiša; *kući* - domov, *kod kuće*, domá.

kučarica, e - hišica, kočica.

kud, kuda - kod, koder.

kuditi, im - grajati, karati, očiti.

kudrav, a, o - kodrast.

kukati, am - javkati, tarnati.

kukavan, vna, vno - reven, beden, siromašan.

kula, e - stolp, trdnjava, grad.

kupiti, im - skupljati, zbirati.

kupus, a - zelje, kapus.

kurjak, a - volk.

kvočka, e - koklja.

kverga, e - grča, svrž.

L.

Lagan, a, o - lahek, počasen.

lagav, gva - sod.

lagum, a - podkop, rov.

lak, a, o - lahák, hka, hko.

lakrdija, e - burka, šala.

lamati, am - lomiti.

lanac, nea - veriga.

lasan, sna, sno - lahek.

laskati, am - prilizovati se.

lastan, stna, stno - zložen, ugoden, priročen, lahek.

laštiti, im - loščiti, likati, gladiti.

latiti se, im se i lačati se, am se - lotiti se.

lebditi, im - vznášati se, plavati.

lecati se, am se - bolehati, plasi se, bati se.

ledja, â (pl) - pleča.

lelek, a - javk, jok, stok.

lem, a - lim, klej.

lemati, am - pretepati, tleči.

lepeza, e - pahalo, mahalica.

lepršati, am - frfrati, vihrati.

leptir, a - metulj.

ležina, e - mrtvo truplo, mrtvola.

licomjerman, rna, rno - hinavski.

licomjerstvo - hinavščina.

lier, a - lilija.

lies, a - les, rakev, mrtvaška truga.

lih, a, o - prazen, brezkoristen, neraven.

lihvar, a - skopuh, oderuh.

lija, e - lisica.

lim, a - plošča, pleh.

lipanj, pnja - rožnik, junij.

listopad, a - vinotok, oktober.

lišiti, im - opleniti, pripraviti ob kaj.

livada, e - trata, senožet.

lješina, e - lešina.

ljuljati, am - gugati, zibati.

lokot, a - viseča ključavnica.

loman, mna, mno - kamenit, strm.

lopov, a - malopridnež, pote-puh.

lopta, e - oblica, žoga.

loš, a, e - slab, zel.

loza, e - rozga, trs, vinska trta; rod, plemo.

lozinka, e - geslo.

ložiti, im - polagati, kuriti.

ložnica, e - spalavnica, spavališče.

luč, a - trska, luč.

luča, e - žarek, trak.

lud, a, o - bedast, nor.

ludjak, a - bedak, norec.

lùk, a - čebula.

lûk, lûka - lok.

lukav, a, o - zvit, prekanjen.

lukavština, e - zvijača, prekanjenost.

lupati, am - lópati, tleči, tepsti.

lupež, a - tat, slepar.

lutati, am - bloditi, klatiti se.

lutka, e - donda, igračka.

M.

Magarac, rca - osel.

mahnit, a, o - nor, blazen, zmešan.

mahom, adv. - bo bi trenil, pri tej priči.

mahuna, e - luska, strok.

makar - ako tudi, če tudi, če prav.

malaksati, am - slabeti, pešati
malj, a - kij, bät, tolkač.

mana, e - pomankljej, pogreška, napaka.

manastir, a - samostan.

man, mani = zaman, zaman - zastonj.

manuti, mahnuti se, em se - odreči se, pustiti.

mantija, e - kuta, mniška obleka.

marše, eta - živinče.

marva, marha, e - živina; goved.

mast, i - boja, barva.

mašća, e - mast.

mašiti se, im se - prijeti, seči za čim.

mašta, e - domišljija, fantazija.

medjašiti, im - mejiti.

medju - med.

mejdan, a - bojišče, dvoboj.

mekan, a, o - mehek.

mekoputan, tna, tno - mehkužen, razmazan.

melem, a - oblaga, hladilo, drago mazilo.

metež, a - zmeda, homatija.

metnuti, em - vreči, deti.

micati, čem - gibati, mikati.

miris, a - duh, dišava, vonj.

mirodija, e - dišava, vonjava.

misa, e - maša.

mititi, im - podkupiti.

mjed, a in i - toč, mesing.

mjestance, a - mestice.

mješovit, a, o - zmešan, pomešan.

mješte = mjesto - mesto, za.

militav, a, o - mlačen, len.

moliti, im - moliti, prositi.

momak, mka - dečko, mladenč, junak.

motka, e - preklja, drog.

motriti, im - ogledovati, opazovati.

možda - morda.

mrk, mrkli, a, o - mračen, temen.

mrlja, e - madež, maroga.

mršav, a, o - medel, shujšan, suh.

mrva, mrvica, e - košček, drobtina.

mrviti, im - drobiti.

mrziti, im - črtiti, sovražiti.

munja, e - strela.

munjina, munjevina - elektrika.

N.

Nadmašiti, im - preseči, večiti.

nadnica, e - dnina, dnevni zaslužek.

nadničar, a - dninar, delavec.

nado, a - jeklo.

nadoknaditi, im - nadomestiti.

nadri, indekl. - kriv, lažnjiv
n. pr. nadrimudrost - puhla, prividna modrost, nadripi-sar - zakotni pisar.

nadrljati, am - načrčkati.

nadjenuti, em - nadeti.

nadvirivati - tajno pogledovati, lukati.

nagadjati, am - ugibati, domišljati se.

nagnuće, a - nagnenje.

nagraditi, im - obdariti, naplačati, povrniti.

nagrnuti, em - nagrebsti, navaliti.

nahrupiti, im - prilomastiti, napasti.

nahustiti, im - našuntati, nadražiti.

najaviti, im - naznaniti, napovedati.

najmiti, im - najeti.

nakan, a, o - namenjen, voljan, hoteč.

nakaza, e - spaka, grdoba.

nakit, a - kinč, lišp.

naklon, a, o - naklonjen, nagnjen, dobrohoten.

naknada, e - odškodovanje, povračilo.

naknaditi, im - odškodovati, povrniti.

naknadno - poznej, v dodatku.

nakon i nakom - po, za.

nakrcati, am - naložiti, natovariti.

nakupiti, im - skupiti, nakopičiti, nabrati.

nakvasiti, im - namočiti.

nalaziti, im - nahajati.

naličan, čna, čno i nalik, a, o - podoben.

naličiti, im - podoben biti.

namaći i namaknuti, em - namekniti, pripraviti, priskrbeti.

namet, a - naklada.

namira, e - zadostilo, poplačilo, pobotnica.

namiriti, im - umiriti, zadovoljiti, poplačati.

namisao, sli - namislek, namen.

nanizati, am - zvrstiti, nabrati.

napast, i - skušnjava.

naperiti, im - naravnati, pomeriti na kaj.

napokon - naposled, nazadnje.

napomenuti, *nem* - opomniti, omeniti.

napor, *a* - trud, prizadetje.

napose - posebej, posebno.

naprasiti, *a*, *o* - ošaben.

naprečac - spotoma, koj.

naprtiti, *im* - naložiti, natovariti.

naputiti - napotiti, podučiti.

naricati, *čem* - tóžiti, tugovati, žalovati.

naročit, *a*, *o* - izrečen, določen, poseben.

nasamariti, *im* - opehariti, ukasniti.

nasrnuti, *em* - naleteti, zaleteti se, napasti.

nasrt, *a* - napad, naskok.

nastava, *e* - nadaljevanje, pouk, nauk.

nastaviti, *im* - nadaljevati.

nastojati, *jim* - prizadevati se, truditi se.

nasusret - naproti.

natjecati se, *čem se* - tekmati se, skušati koga prekositi.

natjerati, *am* - natirati, nagnati.

natrag, *natražke* - nazaj.

natucati, *am* - jecljati, naznačevati.

navala, *e* - naval, napad.

naviestiti, *im* - napovedati, oglasiti.

naviknuti, *nem* - navaditi.

navlastit, *a*, *o* - poseben.

navratiti, *im* - navrniti.

nazočan, *čna* *čno* - pričujoč.

nećak, *a* - sestrič, sestre sin.

nedobana, *bno* - nevčasen,

nezrel, nedorasel

nedostatak, *tka* - pomanjkanje.

nedjelo, *a* - zločinstvo, zlo delo, hudobija.

nehajan, *jna*, *jno* - nemaren, zanikaren.

nehajati, *jem* - ne marati, nemaren biti.

neharan, *rna*, *rno* - nehvaležen.

nehotice - nehoté.

neka - naj.

nekmo, *nekmoli* - nikar že, nikar ne še.

nekolicina, - nekoliko njih.

neman, *i* - grdoba, spaka, strašilo.

nemoj, - *te* - nikar - te.

nepogoda, *e* - nevreme, nevihta.

nesgrapan, *pna*, *pno* - okoren, nespreten, neotesan.

nesiguran i *nesjeguran*, *rna*,

rno - negotov, nevaren.

nestati, *nem* - izginiti, zmanjkati.

nestašan, *šna*, *šno* - nagajiv, poreden.

nesviest, *i* - nezavest, omedlevica.

netom - komaj, toliko da.

neumoran, *rna*, *rno* - neutrudljiv.

nevaljan, *a*, *o* - neveljaven slab, spriden.

nevolja, *e* - nadloga, revščina, stiska.

nezgrapan = *nesgrapan*.

nicati, *čem* - kaliti, kal pogajati.

nišaniiti, *im* - meriti, pomeriti na kaj.

ništica, *e* - ničla.

niz, *niza* - doli po.

njihati, šem - ujkati, zibati.
njuh, a - voh, vonj, duh.
njušiti, im - vohati, slediti.
nuditi, nudjati - ponuditi, ponujati, siliti.
nukati, am - spodbadati, nago-varjati, siliti.
nuz - poleg, pri.
nužda, e - nuja, potreba, sila.

O.

Obala, e - breg, obrežje.
obaliti, im - pobiti, zvrniti, umanjšati, znižati.
obaviest, i - naznanilo, pojasnilo.
obaviestiti, im - sporočiti, oglašiti.
obaviti, im - opraviti, storiti, dogotoviti.
obezbiediti, im - zavarovati, zagotoviti.
obeznaniti se, im se - omedleti, onesvestiti se.
obiediti, im - okriviti, po krivem obdolžiti.
obiest, i - prevzetnost, ošabnost.
obitališče, a - prebivališče.
obitavati, am - prebivati, stanovati.
obitelj, i - družina, rodbina..
objava, e - oglas, naznanilo.
objestan, stna, stno - prevzet, ošaben.
oblok, a - okno.
oboriti, im - zvrniti, podreti, pobiti, pobesiti.
obraditi, im - obdelati.
obratiti, im - obrniti.
obresti, etem, - odkriti, iznajti.

obricati, čem - obetati, obljubovati.
obronak, nka - rob, breg, reber.
obsada, e - obseda, oblega.
obsjena, e - slepotila, slepilo, mamilo.
obuča, e - obutev, obuvalo.
obuhvatiti, im - obseči.
ocal, cla - jeklo.
očajan, jna, jno - obupen, obupljiv.
očajati, am - odlašati, odkladati.
odgaliti, in - odgrniti.
odjeća, e - obleka.
odjuriti, im - oddirjati.
odkale - odklej, odkod.
odkidati, am - odlomiti.
odlanuti, em - olajšati, zlajšati se.
odluka, e - odloček, sklep.
odmah - koj, precej.
odmor, a - počitek.
odnošaj, a - razmera.
odojak, jka - prešiček.
odoljeti, im - upreti se, ustaviti se, premagati.
odora, e - plen, oprava, obleka.
odovle, odovud, a - odovod, od tod.
odpaditi se, im se - odpasti, odvaditi se.
odpratiti, im - odpraviti, odposlati.
odpremiti, im - odpraviti.
odraziti, im - odbiti.
oduran, rna, rno - gnjusen, priskuten.
oduševljenje, a - navdušenje.
odvažan, žna, žno - srčan, smel.
odviše - odveč, preveč.

odvesti, vezem - odpeljati.
odvjet, a - odgovor, odziv.
odvjetnik, a - advokat.
odvratiti, im - odvrniti.
ogavan, vna, vno - ostuden, gnjusen.
ogroman, mna, mno - velikan-ski, orjaški.
ogrtač, a - ogrinjalo.
ohol, a, o - prevzetan, napuh-njen.
oholost, i - prevzetnost, napuh.
oka, e - teža 1½ kila in mera 4 litre.
okaljati, am - oskruniti, ognju-siti, zablatiti.
okaniti se, im se - popustiti, jenjati.
oklada, e - stava, vadjla.
okladiti, im se - staviti, vad-ljati.
oklijevati, am - oprezvati, od-lašati.
okom, okomit, a, o - navpik, ravnotežen.
okrenuti, nem - obrniti, zasukati, premeniti.
olovo, a - svinec.
odmah - koj, precej.
onomad - nedavno, oni dan.
opčina, e - napaka, spridenost, pregreha.
opak, a, o - napek, spriden, hudoben.
opasan, sna, sno - nevaren.
opasnost, i - nevarnost.
opetovati, ujem - ponavljati.
opip, a - tip, tipalo.
oporaviti se, im se - okrevati, opomoči si.
opraščati, am - odpuščati, priza-našati, poslavljati se.

opredieliti, im - določiti, odre-diti.
opreka, e - nasprotje.
opremiti, im - odpraviti, odpo-slati.
oprezan, zna, zno - pazljiv, po-zoren, premišljen.
oprostiti, im - odpustiti, priza-nessi; opr. se - posloviti se.
oriti se, im se - glasiti se, raz-legati se, odmevati.
osiediti, im - osiveti.
osim - razun, mimo, brez.
osjećati, am - čutiti.
osjegurati, am - zavarovati.
oskudica, e - pomanjkanje, si-romaštvo.
oskverniti, im - oskruniti, oma-dleževati.
ostrica, e - ostrina, rez, rezina.
osuda, e - obsodba, sodba.
osvaditi, im - ovaditi, zatožiti, dolžiti.
osvanuti, em - svitati, zdaniti se.
osveta, e - maščevanje.
osvetiti se, im se - maščevati se.
osvetnik, a - maščevalec.
osvjedočiti, im - prepričati.
osvrnuti, nem se - ogledati se.
ošinuti, nem - kreniti, udariti.
ošteta, e - pokšodovanje.
oštetiti, im - poškodovati.
otajan, otajstven, a, o - skri-ven, skrivnosten.
otale, odatle - odtod, od tega.
oteti, otmem - odvzeti, ugrabiti.
otimati, am, in mljem - odje-mati, odvzemati.
otrag, a - zadej.
otrov, a - strup.
otvoriti, im - odpreti.
otrvarati, am - odpirati.

ovamo - simo.
 ovdi, ovdje, ovdjeka - tu, tukaj.
 ovoće, a - sadje.
 ovrha, e - izvršba, izpeljava,
 izpolnitev.
 ovud, ovuda - tód, ovód.
 ozbiljan, ljna, ljno - resnoben.
 ozleda, e - poškodovanje.
 ozlediti, im - raniti, poškodovati.
 ožujak, jka - sušec, mart.

P.

Pačati se, am se - vtikati se,
 mešati se, pečati se.
 pače, adv. - marveč, temveč,
 nasproti.
 pačiti, im - ovirati, škoditi.
 pakost, i - zlobnost, hudobnost.
 pamtieviek, od pamtievieka - odkar
 pomnijo ljudje, odkar svet pamti.
 pamuk, a - pavola, bombaž.
 pandja i pandža, e - krempelj,
 parkelj
 pandur, a - javni stražnik, policaj.
 papak, pka - parkelj, kopito.
 papuča, e - škrpet (Pantoffel).
 par, a - hip, trenutek.
 parba, e - prepir, spor, pravda.
 parcov, a - podgana.
 parnica, pravda, tožba.
 parub, a - parobek, štor.
 pasmina, e - pasem, pleme, svojad.
 pastuh, a - žrebec.
 patiti, im - trpiti.
 patka, e - raca.
 patnja, e - trpljenje, muka.
 patriti, im - iti koga, čegav biti.

patuljak, ljka - pritlikovec.
 paučina, e - pajčevina.
 pauk, a - pajek.
 paun, a - pav.
 pazar, a - semenj, trg.
 pazariti, im - tržiti, sajmovati.
 pazikuća, hišnik, vratar.
 peckati, am - pikati, zbadati.
 pečal, i - skrb, žal, otožnost.
 pedalj, dlja i pedanj - ped, i.
 pedepsa, e - kazen.
 pehar, a - čaša, kupa, vrč.
 pekar, a - pek.
 pelud, i - cvetni prah.
 pendžer, a - okno.
 pentati, am - jecljati.
 perivoj, a - cvetnjak, gaj.
 perjanica, e - pero za klobukom.
 peršin, a - peteršilj.
 piće, a - pitje, pijača.
 piac in piaca, e - trg.
 pietao, tla - petelin.
 pile, eta - pišče, eta.
 piljiti, im - oči upirati, štrleti v kaj.
 pir, a - svatba, ženitvanje.
 piriti, im - puhati, netiti.
 pisnuti, nem - črhnuti.
 pitati, am - prašati.
 pitom i pitoman, mna, mno - krotek, naseljen, obdelan.
 pitomac, mca - gojenec, rejeneč.
 pješice i pješke, adv. - péš.
 pjetao, tla i pjevac, vca - petelin.
 pjenušar, a. o - penast, peneč.
 plačkati, am - pleniti, ropati.
 plandište, a - senčnat kraj, kjer goveda o poletni vročini leže; počineč.

plandovati, *ujem* - opoldne počivati, pohajkovati, postopati.

plešiv, *a*, *o* - plešast.

plima i *ojeka* - Ebbe u. Flut.

plivati, *am* - plavati.

plod, *a* - sad, prirodek, pridelek.

pljuštavica, *e* - ploha, naliv.

pobiediti, *im* - premagati.

pobieda, *e* - zmaga.

počelo, *a* - prvina, početak, načelo.

počinak, *nka* - počitek.

počiniti, *im* - storiti.

počitati, *am* - spoštovati.

podashan, *podatan tna*, *tno* - radodaren, popustljiv.

podčinjen, *a*, *o* - podložen.

podhvat, *a* - podvzetje.

podlost, *i* - prosto, nizko mišljenje, nesramnost.

podmititi, *im* - podkupiti.

podmiriti, *im* - umiriti, zadovoljiti, plačati.

podmukao, *kla*, *klo* - potuhnjen, zvit, prekanjen.

podpuno, *adv.* - popolnoma.

podrum, *a* - prizemlje, klet.

podvorba, *e* - postrežba.

podvoriti, *im* - postreči.

podvostručiti, *im* - podvojiti.

pogibao, *bli* i *pogibelj*, *i* - počin, nevarnost.

pogibeljan, *ljna*, *ljno* - nevaren.

poharati, *am* - opliniti, oropati.

pohoditi, *im* - obiskati.

pojav, *a* - prikaz.

pojaviti, *im* - prikazati.

pojmiti, *im* - razumeti, zapopasti.

pok, *pokle* - ko, po tem ko, ker.

poklad, *a* - zaklad.

poklisar, *a* - poslanec, glasnik.

poklop, *a* - pokrov.

pokojni, *a*, *o* - ranjki.

pokoljenje, *a* - rod, koljeno, rodovina

pokret, *a* - kretanje, gibanje.

pokretnina, *e* - premakljivo blago.

pokročiti, *im* - stopiti naprej.

pokucati, *am* - potrkati.

pokučiti, *im* - podati.

pokuće i *pokućvo*, *a* - pohošje, hišna oprava.

pokunjiti, *im* - pobiti, poprimiti, ob srce pripraviti.

pokupiti, *im* - skupiti, sbrati, pobrati.

polagan, *a*, *o* - počasen

polako, *polahko* - polagoma, počasi.

polučiti, *im* - doseći, zadobiti.

poluditi, *im* - znoreti.

polugodište, *a* - polletje.

pometnja, *e* - zmota, pogrešek.

pomičan, *čna*, *čno* - gibljiv, premakljiv.

pomnja, *e* - pažljivost, pozornost

pomrčati, *im* - mrknuti.

pomrsiti, *im* - zaplesti, zamotati, pokaziti, zmesti.

ponor, *a* - ponikva, t. j. mesto, kjer voda ponira, t. j. se v zemlju gubi.

ponuka, *e* - pobuda, nagib.

popiknuti se, *em se* - spotaknuti se.

poput - podoben.

poradi - zavolj, zarad.

poraziti, *im* - pobiti, pogubiti, razdjati.

pored - tik, kraj, poleg.
poremetiti, im - zmešati, zmesi, zmotiti
porez, a - davek.
poreči, poricati - oporeči, oporekati.
porieklo, a - rod, pleme, koleno.
porodica, e - družina, rodbina.
poruga e - sramota, zasmehovanje.
porugljiv, a, o - zasmehljiv, zabavljiv.
posao, sla - delo, opravilo.
posielo, a - večerna zabava.
poslen, a, o - delaven, marljiv.
poslije, poslje - poznej, po, po tem.
pospremiti, im - pospraviti, urediti.
posrnuti, em - spotakniti se.
postiči, ignem - doseči.
postojan, jna, jno - stalen, stanovit.
postolar, a - črevljar.
posve, posvema - zevsema, do čista.
poticati, ičem - spodbadati.
potjera, e - gonjenje, preganjanje, lov.
potucati se, am se - potepati se, klatiti se.
potvoriti, im - okriviti, obdolžiti.
pouzdan, a, o - zanesljiv, zaupljiv, zvest.
pouzdati se, am se - zaupati, zaneesti se.
porjest, i - zgodovina.
povod, a - vzrok, nagib.
povorka, e - tropa, krdelo, vrsta.

porieliti, im - poškodovati, razžaliti.
pozajmiti, im - posoditi.
požuda, e - poželjenje, pohlepa.
požuriti, im - pohiti, podvizi.
pra, e - prepir, pravda.
prah, a - prah, smodnik.
pram, prama, prema - proti, k.
pram, a - šop, kita, lasje.
pramalječe, a - spomlad.
praštati, am - odpuščati, prizanašati.
pratilac, ioca - spremljevalec.
pratiti, im - spremljati, sprovoditi.
pravac, vca - mér, ravnilo, vodilo.
pravedan, dna, dno - pravičen.
prčiti se, im se - šopiriti se, nos vihati.
predsuda, e - presodek.
pregršt, i - perišče, prgišče.
prekinuti, prekidati - prelomiti, pretrgati, prejenjati.
prekjuče, - r - predvčeraj.
prekršaj, a - prestoppek.
prekršiti, im - prelomiti, prestopiti.
prelja e - predica.
preljub, a - prešestvo.
prema - proti, k, do.
premac, mca - raven, enak.
premda - akoravno.
prenuti se, nem se - zganiti se, stresti se.
prestiči, ignem - preteči, preseči, prekositi.
prešen, šna, šno - nujen, silen.
pretjerivati, am i ujem - prenapenjati.

- pretvarati, am* - predelavati, hliniti, pritajevati.
pretvoriti, im - predelati, spre-
 meniti.
previjan, a, o - prekanjen, zvit.
prevtljiv, a, o - omahljiv, ne-
 stanoviten.
prezime, imena - primek.
prezirati, am - zaničevati.
prhnuti, em - odfrfrati, vzleteti.
prianjati, am - prijemati se,
 držati se.
prča, e - basen, pravljica, pri-
 povedka.
prčati, am - pravljice pripo-
 vedati.
prčest, i - obhajilo.
priek, a, o - poprečen, kriv,
 osoren.
prietiti, im - groziti, žugati.
prihvatiti, im - poprijeti.
prijati, am - prilegati se, go-
 diti, na roko iti.
prijava - naznanilo, poročilo.
prikopčati, am - pripeti.
prikučiti se, im se - prigniti
 se, nagniti se, približati se.
prilagoditi, im - prikrojiti, pri-
 strojiti, vravnati.
prilaskati se, am se - prilizniti
 se, prikupiti se.
primjetiti, im - opaziti.
prinuditi, im - prisiliti.
prinukati, am - prisiliti.
prionuti, em - prijeti se.
priprema, e - priprava.
pristao, ala, alo - pristojen,
 prikladen, čeden.
pristaša, e - privrženec.
pristojba, e - taksa.
prisutan, tna, tno - pričujoč,
 navzoč.
- pritoman, mna, mno* - pričujoč,
 navzoč.
priuščiti, im - privoščiti.
priviknuti, em - privaditi.
privremeni, a, o - začasni.
privriediti, im - pridelati, pri-
 služiti, pridobiti.
prkos, a - klubovanje, trma.
prkositi, im - kljubovati.
prljav, a, o - zamazan.
prnja, e - cunja, capa.
probit, i probitak, tka - prid,
 dobiček, korist.
probitačan, čna, čno - koristen,
 pridoven, dober.
probušiti, im - prebiti, prevr-
 tati, predolbsti.
prodolica, e - dolinica.
profučkati, am - zapraviti, po-
 tratiti.
prokšen, a o - razposajen, sr-
 borit, lahkoumen.
prolječe, a - spomlad.
proljetos - te spomladi.
promašiti, im - zgrešiti, ne po-
 goditi, ne zadeti.
promatrati, am - pregledovati,
 premišljevati.
promet, a - prodaja, kupčija,
 obrt.
promicati, ičem - premikati,
 pospeševati.
promisao, sli - previdnost.
proniknuti, pronicati - preši-
 niti, preseči, spreviditi.
propovjed, i - pridiga.
prosinac, nca - gruden, de-
 cember.
prostiti, im - odpustiti prizanesti.
prosvjed, i - ugovor, protest.
prosvjedovati, ujem - upirati
 se, ugovarjati.

prosvjeta, e - omika, izobraženost.

prošast, a, o - prošli, pretekli.

proštenje, a, o - odpušćenje, prizanašanje, shod, sejem.

protjerati, am - pregnati.

proturati, am - preriti, prepehati, protiskati.

protusloviti, im - prigovarjati, oporekati.

provala, e - predor, prelom, napad, naskok.

proz (u Crnoj gori) = kroz, -skozi.

prozor, a - okno.

prozorje, a - svit, osvitek, zor.

prozvati, zovem - imenovati.

prpošan, šna šno - jezikav, vedečen.

prsluk, a - oprsник, telovnik.

prsnuti, em - prskniti, razpočiti se.

pršiti, im - prskati, frfrati, prašiti; pršec - nestanoviten.

prtljag, a i prtljaga, e - pratež (Gepäck).

pružiti, im - raztegniti, podigniti, podati, ponuditi.

psetance, a - psiček.

pucati, am - pókati, strelati.

puce, eta - gumb.

pućanstvo, a - prebivalstvo, stanovništvo, ljudstvo.

pućina, e - široko, debelo morje.

pućki, a, o - ljudski, naroden.

puk, a - 1) pok, 2) polk, narod, ljudstvo.

put, a - pot; putem - potem, medpotoma.

put, a - k, proti.

R.

Rad, a - delo, opravek, posel.

radi - zarad, zavolj.

radin, a, o - delaven.

raditi, im - delati, prizadevati si.

radnik, a - delavec.

radnja, e - delo, opravilo.

radoznanost, i - radovednost.

rakija, e - žganje.

rat, a - vojska.

ratoboran, rna, rno - bojaželjien.

ratovati, ujem - vojskovati.

raz, a - udar, pah.

razabrati, berem - razbrati, povzeti, posneti, sprevideti.

razbluda, e - pohotnost, nasladnost, mehkužnost.

razbor, a - razum, pamet, sprevidnost.

razborit, a, o - razumen, pameten.

razcviliti, im - razžalostiti, užaliti.

razdalek, a, o - daleč vsak sebi, narazen, oddaljen.

razgaliti, im - razvedriti, razbistriti.

razglobiti, im - razuditi, razstaviti, razločiti.

razgovietan, tna, tno - razločen, jasen.

razi zemlje - pri zemlji, pri tleh.

razigrati, am - razvedriti, razveseliti.

razilaziti se, im se - razhajati se.

razit, a, o - vodoraven, horizontalen.

razjariti, im - razsrditi, razkačiti.
razjediti, im - razsrditi, razjeziti.
razkalašen, a, o - razpašen, razposajen, razuzdan.
razkinuti, em - razlomiti, raztrgati.
razkomadati, am - razkosati, razdrobiti.
razkoš, i - radost, veselje, naslada.
razkrstiti se, im se - raziti se, razdvojiti se.
razkršće, a - razpotje, križpot.
razljutiti, im - razjeziti, razsrditi.
razmak, a - daljina, vzdaljenost.
razmatrati, am - premišljevati.
razmetnik, a - zapravljivec.
razmrsiti, im - razsnovati, razplesti.
razoriti, im - razdjati.
razpačati, am - razpečati, razprodati.
razpolagati, am - ravhati s čim, obračati kaj.
razpra, e - razprtija, razdor.
razpršiti, im - raztresti, razsipati, razpoditi.
razpuće, a - razpotje.
razsap, spa - razsip.
razštrkati, am - raztresti, razsuti.
raztjerati, am - razpoditi.
razvrat, a - prevrat, prekučija.
resiti, im - lepšati, kinčati.
revan, vna, vno - marljiv, previden.
ridati, am - tuliti, vekati.

ridj, ridjast, a, o - rujav.
rieč, i - beseda.
rikati, ričem - rjoveti, tuliti.
rima, e - srok, stik, soglasje.
rječit, a, o - zgovoren.
rječnik, a - besednjak, slovar.
ročište, a - rok, za sestanek dogovorjen kraj ali čas.
roda, e - štoklja.
rodjak, a - rojak, sorodnik.
rogobor, a - šum, bučenje, mrmranje.
roniti, im - iti pod vodo, točiti, kapljati.
roptati, am - hrumeti, rohneti.
rotkva, e - retkev.
rt, a - ost, končina, predgorje.
rubača, e - robača, srajca.
rubenina, e - perilo.
rublje, a - perilo.
ručak, čka - kosilo, zajutrek.
ručati - jesti, kositi.
ručka, e - ročnik, držaj.
ručnik, a - obrisalka, otirača.
rud, a, o - rudečkast, kodrast.
rudo, a - oje.
rugati se, am se - rogati se, zasmehovati, zasramovati.
ruglo, a - zasmehovanje, posmeh.
rugoba, e - grdoba.
ruho, a - ruha, obleka.
rujan, jna, - kimovec, september.
rujan, jna, jno - rumen.
rukati, ručem - rjoveti.
rukovet, i - peščica, pest.
rulja, e - drhal, tropa.
rupa, e - jama, luknja.
rus, a, o - ros, rujav, rudečkast.
rušiti, im - razdevati.

rutav, a, o - kosmat.
ružan, žna, žno - grd.
ružiti, im - grditi, psovati.

S.

Sablast, i - pošast, strašilo.
sablazan, žni - pohujšanje, spotikljej.
saborisati, išem - zborovati.
sad, sada, sade, sadekar - sedaj.
sadašnji, a, e - sedanji.
sadra, e - mavec, gips.
sag, a - pogrinjalo, preproga.
sagraditi, im - sezidati, postaviti.
sahat, - sat, ura.
sakat, a, o - pohabljen, pokvečen, hrom.
saletiti, im - zleteti s česa, nadlegovati, moledovati.
san, sna; sanak, nka - sen, spanje.
sánduk, a - predal, škrinja.
sapun, a - mjilo, žajfa.
sastajati se, em se - sestajati, shajati se.
sastanak, nka - shod.
sasvim - zevsema, do cela, popolnoma.
sat - ura.
satnik - stotnik.
sav, sva, sve - ves, vsa, vse.
savez, a - zveza.
savjest, i - svest, vest.
savjet, a - svèt.
savršen, a, o - zvršen, zgotavljen, popolnoma.
sbuntovati, ujem - zmotiti, zbégati.
sbilja, = zbilja.
scieniti, im - misliti, meniti, soditi.

sčepati, am - popasti, prijeti.
sdušan, šna, šno - vésten.
sdvojiti, im - obupati.
seja, seka, e - sestra.
seljak, a - kmet, poljodelec.
selo, a - vas.
sglavak, vka - člen, sklep.
sgloba, e - sestava, stik, sklad.
sglobiti, im - skleniti, stekniti, zvezati.
sgoditi, im - pogoditi, zadeti.
sgrada, e - poslopje.
sguriti, im - zgrbiti, skriviti, sključiti.
shodan, dna, dno - zgoden, primeren, sposoben.
shvatiti, im - zapopasti, razumeti.
sičan = sitan.
siečanj, čnja - pr. sinec, januar.
sied, a, o - siv.
sievati, am - bliskati se.
siguran, sjeguran, rna, rno - varen, brezskrben, gotov.
sinuti, em - zablíščati, zalesketati.
sitan, tna, tno - malen, droben.
sjěcati, am - spominjati.
sjednica, e - seja.
sjena, e - senca.
sjeta, e - miloba, žaloba, otožnost.
sjetilo, a - čutilo.
sjetiti, im - spomniti.
sjutra - jutri.
skanjivati se, am se - oprczovati, obotavljati se.
skapati, am - pogibati, crkati.
skopčati, am - speti, zvezati, skleniti.
skinuti, nem, skidati, am - sneti, strgati, svleči, odstaviti.

- skitati, am i čem se* - klatiti, potepati se.
sklizati, žem se - drčati, drsati se.
sklizak, ska, sko - gladek, polzek.
sklon, a, o - naklonjen; nagnjen, udan.
sklopiti, im - skleniti, stekniti, strniti, zvezati.
skolke, â - mrtvaški oder.
skor, a, o - hiter, nagel, nedaven.
skot, a - zalega.
skrižaljka, e - tabela.
skroman, mna, mno - čeden, pohleven.
skrovište, a - skrivališče, zakotje.
skroz - skozi.
skučiti, im - sključiti, skloniti, upogniti.
skut, a - rob, obšiv, okrajek.
skvrna, e - madež.
slagati, slažem se - skladati se, vjemati se.
slavulj, a - slavec.
sličan, čna, čno - podoben.
sljepočice, â - senci.
sljubiti, im - skleniti, stekniti, zvezati.
slovo, a - pismo, črka, beseda.
slučaj, a - dogodek, naključba.
slučiti, im se - prigoditi se, primeriti se.
služavka, e - služkinja.
smaći i smaknuti, knem - umoriti, ubiti.
smatrati, am - gledati, opazovati, držati za kaj.
smedj, a, e - rujav.
smetati, am - motiti, ovirati.
smetnja, e - zmeda, zmotnjava, ovira.
smion, a, o - smel, srčan, predrzen.
smjeran, rna, rno - ponižen, pohleven.
smotra, e - razgled, pregled.
smotren, a, o - pazljiv, pozoren.
smotriti, im - opaziti, zagledati.
smutiti, im - zmotiti, skaliti.
smutnja, e - zmota, zadrega.
snaga, e - moč, sila, jakost.
snažan, žna, žno - krepek, močen, jak.
snebiti se, am se - v zadregi biti, osupnjen biti.
sniziti, im - znižati.
sokač, a - kuhar.
sokak, a - ulica.
spas, a - rešitev, zveličanje.
spasiti, im - rešiti, zveličati.
spasovo, spasov dan - (praznik) vnebohod.
spojiti, im - združiti, zvezati.
spoljašnji, a, o - vnani.
spona, e - vez.
spor, a, o - počasen.
spram, sprama - proti.
sprat, a - nadstropje.
spravan, vna, vno - pripravljen, gotov, voljan.
sprdati se, am se - zasmehovati.
spreman, mna, mno - pripravljen, gotov.
spremiti, im - pripraviti, prirediti, pospraviti.
sraziti se, im se - skupaj zadeti, trčiti.
srdjba, srčba, e - srd, jeza.
srh, a - greben, rob.
srnuti, em, srtati, srčem - skočiti, udriti, planiti.

- srpanj, pnja* - mali srpanj, julij.
stablo, a - steblo, drvo, demin. *stabalce*.
stado, a - čreda.
staja, e - hlev.
stanac, nca - kamen, koji je iz zemlje iznikao (izrasel), čvrsto stojeć.
stas, a - rast, postava.
stati, stanem - stati, postati, začeti.
steći, em, sticati, čem - pridobiti, doseći.
stečaj, a - propadek, konkurs.
stega, e - omejitve, strahovanje.
stepen, a - stopenja, stopinja.
stići, stignem - doiti, dohiteti, doseći, dospeti.
stid, a - sram.
stih, a - stik, verz.
stoka, e - živina, goved.
stol, a - miza.
stolac, lca - stol.
stopa, e - stopinja, črevelj, (za méro).
stranac, nca - tujec.
stranski, a, o - tuj, vnani, inostran.
stražnji, a, e - zadnji.
strepiti, im - trepetati.
strog, a, o - ošter, natančen, resen.
strovaliti, im - podreti, razmetati.
struja, e - tok, tek, val, tokava.
struka, e - nekak plašč v Crngori i Hercegovini.
stub i stup, a - steber, panj.
stube, â - stopnice.
studen, a, o - mrzel, hladan.
- studen, oga* - listopad, novem-ber.
stvoritelj, a - stvarnik.
sud, a - sod, sodba, sodnija.
sukob, a - srećanje, navskrižje, spor.
sulud, a, o - prismojen, aboten.
sumpor, a - žveplo.
sunovratiti, im - strmoglaviti.
suproć, suprot - proti, nasproti.
susresti, etnem - srećati.
susret - proti, naproti.
sutra - jutri.
svadjati se, am se - prepirati se, kregati se.
svagda - vselej.
svagdje - povsod.
svanuti - zdaniti se.
svatko - svaki.
svedj - vselej.
svibanj, bnja - veliki traven, maj.
svidjati se, sviditi se - zdeti se, vseć biti, hteti se.
svigdje - povsod.
sviknuti, nem - privaditi.
svirati, am - piskati.
svjedočba, e - spričevalo.
svjedok, a - priča.
svladati, am - premagati.
svod, a - obok.
svojstvo, a - lastnost.
svojta, e - svojad, svoji, rodovina.
svota, e - znesek, suma.
svratiti, im - odvrniti, obrniti, odsesti.
svrdao, dla - sveder.
svrha, e - konec, izid, namen.
svršetak, tka - konec.
svud, svuda - povsod.

S

Šaka, *e* - pest, perišče.
šapat, *pta* - šepet, šepetanje.
šaran, *a* - krap.
šaren, *a*, *o* - pisan, šarast, marogast.
ščepati, *am* - popasti, sgrabiti.
šečer, *a* - sladkor.
šegrt, *a* - rokodelski učenec.
šenut, *a*, *o* - aboten. prismojen.
šešana, *e* - kratka puška, risanica.
šešir, *a* - klobuk.
ševa, *ševrljuga*, *e* - škrjanec.
ševrdati, *am* - nestanoviten, omahljiv, vetrenjast biti.
šibica, *e* - vžigalica, biglica.
šija, *e* - zatilnik.
šikara, *e* - grmovje.
šikljati, *am* - bruhati, brizgati.
šilj, *a* - piramida.
šiljak, *ljka* - ost, vrh.
šiljast, *a*, *o* - špičast, oster.
šišmiš, *a* - netopir.
škrt, *a*, *o* - skop, lakomen.
špilja, *e* - jama, brlog.
štampati, *am* - tiskati.
štediti, *dim* - hraniti, varovati, varčno ravnati.
štedan, *dna*, *dno* i *štedljiv*, *a*, *o* - varčen.
šteta, *e* - škoda, kvar.
štetovati, *ujem* - v škodi biti, na izgubi biti.
štilac, *štioča* - bralec.
štit, *štijem* - šitati, brati.
štititi, *im* - braniti, čuvati, varovati.
štivo, *a* - berilo.
što - kaj, kar, ker.
štovati, *štujem* - spoštovati.

štropot, *a* - hrum, šum, rožljanje.
štrcati, *am* - štrkati, brizgati, sikati.
štrepiti = strepiti.
štucati *am* - kolecati, rigati se komu.
šubara, *e* - kučma.
šugav, *a*, *o* - krastav, garjev.
šuma, *e* - gozd, hosta.
šumar, *a* - gozdnar, logar.
šumast, *a*, *o* - gozdnat, prismsuknjen, avšast.
šupalj, *plja*, *plje* - votel.
šupljikast, *šupljikar*, *a*, *o* - luknjičast, luknjav.
šupljina, *e* - votlina.
šušanj, *šnja* - šumenje, sušina, suho listje.
šutiti, *im* - molčati.

T.

Tá - vendar, toda, vsaj.
tad, *tada*, *tader* - tedaj.
tajna, *e* - tajnost, skrivnost.
taki - takoj, precej.
takodjer - tudi.
talas, *a* - val.
taliti, *im* - topiti, tajati.
tamaniti, *im* - vničevati.
tamjan, *a* - kadilo.
tanan, *a*, *o* - tanek, droben.
tane, *eta* - svinčenka, kroglja.
tanjir, *tanjur*, *a* - taljer, pladenj, okrožnik.
tarac, *a* - tlak, dražba.
tašt, *a*, *o* - tešč, nečimern, puhel.
tavan, *a* - tla, pod, strop.
tavan, *vna*, *vno* - tamen.
te, *ter*, *tere* - ter, in.

tegliti, *im* - vleči.
 tek, *tekar* - komaj, samo še le.
 telal, *a* - glasnik, oznanovalec.
 teret, *a* - teža, breme.
 težulja, *e* - tehtnica, vaga.
 težati, *am* - obdelovati.
 težiti, *im*, *za čim* - hrepeneti,
 prizadevati si.
 težnja, *e* - želja, hrepenjenje,
 prizadeva.
 timor, *a* - skalina, pečina.
 tinji, *a*, *e* - skorajšen, brz,
 nagel.
 tjerati, *am* - goniti.
 tješiti, *im* - tolažiti.
 tlak, *a* - tisk, tlačenje.
 tlapnja, *e* - sanjarija.
 tobolac, *lea* - mošnja.
 tobor, *tobože* - bojé, neki, na
 videz.
 točan, *čna*, *čno* - natančen.
 točka, *e* - pika, členek.
 toke, *â* - srebrne ali medene
 ploče na prsih za kinč, na-
 prsnice.
 toljaga, *e* - kij, bat.
 točiti, *im* - pitati, rediti.
 trag, *a* - sled, *straga* - zadej.
 traljav, *a*, *o* - cunjav, capast,
 piškav, malovreden.
 trapiti, *im* - trpinčiti, mučiti,
 zatirati.
 travanj, *vnja* - mali travenj,
 april.
 tražiti, *im* - iskati, zahtevati.
 trčati, *im* - drčati, dirjati, hiteti.
 treptiti, *im* - tripati, migljati,
 lesketati se.
 trh, *a* - breme.
 trice, *â* - malenkosti, otročarije.
 trom, *a*, *o* - len, okoren.
 tronut, *a*, *o* - ganjen, ginjen.

trovati, *trujem* - zavdajati, ku-
 žiti.
 trpeza, *e* - miza.
 trs, *a* - trta, vinska trta.
 trsiti se, *im se* - prizadevati si,
 vpirati se.
 troenje - trenje.
 trzati, *zem* - utripati, trgati,
 zganiti se.
 tuda, *tudier* - tod, tukaj.
 tudjinac, *nea* - tujec.
 tumariti, *am* - tavati, klatiti se.
 turiti, *im* - suniti, dregniti.
 tutanj, *tnja* - bobnenje, gr-
 menje.
 tutnjiti, *im* - bobneti, doneti,
 grmeti.
 tvrdica, *e* - skopuh.

U.

Uapsiti, *im* - v zapor djati,
 ukleniti.
 ubav, *a*, *o* - ljubek, mil, ličen.
 ubaviestiti, *im* - sporočiti, po-
 jasniti.
 ubitačan, *čna*, *čno* - ugonobljiv,
 poguben.
 ubojica, *e* - ubijalec.
 učenik, *a* - učenec.
 uči, *udjem* - vniti, vničem.
 učestvovati, *ujem* - udeleževati
 se.
 učest, *i*, *učesče*, *a* - udeležba,
 sočutje.
 učiniti, *im* - storiti.
 učtiv, *a*, *o* - spoštljiv, vljuden.
 udati se, *am se* - omožiti se.
 udes, *a* - osoda, naklomba.
 udesiti, *im* - uravnati, prirediti,
 udoban, *bná*, *bno* - priročen.
 zložen, zgoden.

- udostojiti, im* - za vrednega imeti, ceniti.
udvoran, rna, rno - vljuden, prijazen.
uglaviti, im - ustanoviti, določiti, skleniti.
ugledan, dna, dno - imeniten, veljaven, čislán.
ugnjétavati, am - zatirati, gnječiti, tlačiti.
ugursuz, a - malopridnež, neporednež.
ugušiti, im - zadušiti.
uhar, a - dobiček, korist.
uhoda, e - vohun, ogleduh.
uhvatiti, im - uloviti, zgrabiti.
ukinuti, em - odpraviti, odstraniti.
ukidati, am - odpravljati, odstranjevati.
uklanjati se, am se - ogibati se.
ukloniti, em - odpraviti; *u. se* - ogniti se.
ukočiti, im - otrpniti, ostrmeti.
ukoriti, im - očitati, grajati, svariti.
ukrcati, am - naložiti ladjo; *u. se* - iti na ladjo
ulagivati se, am se - prilizovati se.
ulaz, a - vhod.
umah - takoj, precej.
umetak, tka - vtikljej, vstavek.
umilan, umiljani umiljat, a, o - mil, prijeten.
umjeren, a, o - zmeren.
umoran, rna, rno - truden.
umoriti, im umoriti; utruditi.
unakrst - navskriž.
unatoč - vkljub, nasproti.
unučad, i - vnuki.
upetiti, im - opaziti.
- uporaviti, im* - rabiti, obrniti, upotrebiti.
upravo - ravno.
uputa, e - napotek, vodilo.
uputiti, im - napotiti, napeljati.
uraditi, im - storiti, zgotoviti.
ures, a - kinč, lepотија.
ūrlikati, čem - tuliti, rjoveti.
urota, e - zarota.
usavršiti, im - dovršiti, dogotoviti.
usjev, a - setev.
usijati i usjati, jam - užariti, razbeliti.
uskoriti, im - pospešiti.
usnuti, nem - zaspati.
uspjeti, uspijem - obnesti se, posrečiti se, doseči.
uspomena, e - spomin.
usrdan, dna, dno - prisrčen iskren.
ustanak, nka - vstaja, vpor.
ustaša, e - vstajnik, vpornik.
ustopce, ustopice, uzastopice - korak za korakom, za petami.
ustručavati se, am se - ustavlјati se, obotavljati se.
usud, a - usoda, osoda.
usuditi se, im se - podstopiti se, drzniti se.
uštap, a - ščip, polna luna.
uštrb, a - odlom, kvar, škoda.
ušutkati, am - umiriti, jezik zavezati.
utaminiti, im - zatreti, pokončati.
utanačiti, im - dogovoriti, skleniti.
utez, a - utéž, težilo, (Gewicht).
utišati, am - umiriti, potolažiti.

utjeha, e - tolažba.

utroba, e - drob, trebuh.

uturati, am - vriniti, vsiliti.

utuviti, im - vtisniti, zabiti si v glavo.

utvariti se, am se - domišljati si.

uvažiti, im - prevdariti, pretehtati.

uviek - na veke.

uvreda, e - žalitev, razžaljenje.

uvriediti, im - razžaliti.

uza, e - temnica, ječa.

uz, uža - pri, poleg

uz - predpona glagolov imperfektivnih v značenju futura, n. pr. ako uzide, ako uzpiše.

uzduž - ob, poleg, kraj.

uzhititi, im - navdušiti, vneti, razveseliti.

uzica, e - motvoz, vrstica.

uzkratiti, im - prikratiti, vzegniti, pridržati.

uzmutiti, im - skaliti.

uzkrs, a - vstajenje od smrti, velika noč.

uzkrisiti - od smrti obuditi.

uznik, a - jetnik.

uzporediti, im - prisposodobiti, primeriti.

uzpravan, vna, vno - pokončen, raven.

uzprezati se, žem se - vdrževati se.

uzprkos - vkljub.

uztrpljivost, i - potrpežljivost.

užasan, sna, sno - grozen, strašen.

uže, eta - konopec, vrv, vez.

V.

Va - v; *vaviek* - na veke, vedno.

vaditi, im - jemati, vzemati.

vaj, a - joj, gorjé.

vajar, a - rezbar.

vajkada - davno.

valjan, a, o - veljaven, vreden, vrl.

valjati, am - veljati, vrediti; valja - treba.

valjda - blezo, prej ko ne, ne mara.

vanjski, a, o - vnanji.

varati, am - goljufati.

varav, a, o - goljufiv, sleparski.

varoš, a - mesto.

varoški, a, o - mestni.

vaskolik, a, o ves, vesoljni.

vaskrs, a = *uzkrs*.

vašar, a - semenj.

vatra, e - ogenj.

vazam, zma - velika noč.

vazda - vedno, zmeraj.

ve - (po jugoistočnom govoru) - vas (akuzativ).

već - uze, nego, ampak, marveč.

većeras - to večer.

vedja, e - voha, trepavica.

vele - veliko, mnogo.

veličajan, jna, jno - veličasten.

velmoža, e - velikaš.

veljača, e - svečan, februar.

velji, a, e - velik.

veno, vieno, a - dota.

veoma - jako, zelo.

vepar, pra - mrjasec.

vičan, čna, čno - vaje, priučen.

vidik, a - vid, pogled, razgled.

vidjelo, a - svetloba, svitlo, dan.
viečati, am - posvetovati se, sklepati.

vieće, a - posvetovanje, svetovalstvo.

viečnik, a - svetovalec.

viest, i - glas, sporočilo, naznanilo.

vikao, kla, klo - vičan.

vikati, vičem - vpiti, kričati.

vir, a - vrtnec.

viriti, im - moleti, štrleti, strmo gledati.

vis, a - višina, višava.

više - več.

vjenčati, am - venčati, poročiti.

vjeresija, e - vera, zaup, kredit.

vješina, e - veščina, zvedenost, spretnost.

vježbati, am - vaditi, uriti, učiti.

vlast, i - moč, oblast.

vlastelin, a - veliki poseznik.

voće, a - sadje.

vočka, e - sadno drevesce.

voliti, im - rajši imeti, prednost dajati.

vratiti, im - vrniti.

vrebat, am - prežati, streči na kaj.

vrelo, a - vrelec, vir, izvirek.

vriedjati, am - žaliti, razžalovati.

vrieme, vremena - vreme, čas.

vrlet, i - strm, strmina.

vrletan, tna, tno - strm.

vrpca, e - trak, vrvica.

vrstan, stna, stno - pripraven, sposoben.

vršiti, im - storiti, spolnjevati.

vrviti i vrvjeti, im - mrgoleti, rojiti.

Z.

Zabadava - zastonj, zaman.

zabašuriti, im - prikriti, utajiti.

zabezeknuti se, nem se - osupnuti se, zbegati se.

zabit, i - zatišje, zavetje, pozaba.

zabluda, e - blodnja, zmota.

zaboraviti, im - pozabiti.

zabuniti, im - zbegati, osupniti.

začin, a - začimba, dišava, sladilo.

zadaca, e - naloga.

zadesiti, im - pripetiti se, prigoditi se.

zadirkevati, am - dražiti, nagajati.

zadjevica, e - razprtija, zdražba.

zadocniti, im - zakasniti.

zadrhtati, drhčem - zadrhteti, zatrepetati.

zaglibiti se, im se - zagaziti v blato, zagrezniti.

zagonetka, e - zastavica.

zagrčiti, im - objeti.

zagušiti, im - zadušiti.

zaira, e - živež, hrana, zaloga.

zaista - res, gotovo.

zajam, jma - zajem, posojilo.

zajamčiti, čim - porok biti za kaj.

zaklopac, pea - pokrov.

zaklopiti, im - pokriti, zatisniti.

zaključak, čka - sklep, konec.

zaključiti, im - skleniti.

zakopčati, am - zapeti.

zakrčiti, im - zagradi, zadelati.

zakucati, am - potrkati.

zakup, a - najem.

- zaliha, e* - zaloga.
zaludan, dna, dno - brezvspešen, prazen, zamán.
zametnuti, em - zavreči.
zamjetiti, im - zapaziti, zagledati.
zamrljati, am - zamazati.
zamrsiti, im - zмести, zaplesti, zamotati.
zamršaj, a - homatija, zmešjava, zapletenost.
zanat, a - obrtnija, delo, rokodelstvo.
zanovietati, am - blebetati, zabavljati.
zaoriti, im - zadoneti.
zapanjiti, im - osupniti.
zapatiti, am - zaprositi, poprašati.
zapatljati - zapeti, zavozlati, zadržniti.
zapremiti, im - zavzeti, zasesti.
zapretati, čem n. pr. vatru - s pepelom pokriti.
zapt, a - strah, strahovanje, red.
zar - mar, li?
zasiecati, am - zasekati, segati v kaj.
zaštita, e - varstvo, bramba, zavetje.
zatamaniti, im - zatreti, pokončati.
zatočnik, a - čim obvezan, dolžan; bojovnik, branitelj, zagovornik.
zatraviti, im - očarati.
zatvoriti, im - zapreti.
zaudarati, am - smrdeti.
zavaditi, im - skregati, zneprizajetljiti.
zavičaj, a - domačija, domovina.
- zavidan, dna, dno* - nevošljiv.
zaririti, im - pogledati v kaj.
zarjet, a - obluba, zakon, zaveza.
zaurlati, zaurlikati - zatuliti, zabučati.
zazirati, em - bati se, ogibati se.
zbilja - zares, v resnici.
zbiti se, zbijem se - dogoditi se.
zboriti, im - govoriti.
zdenac, nca - studenec.
zdjela, e - skleda.
zenica, e - zrenica, punčica v očesu.
zgoda, e - priložnost, prilika.
zimus - to zimo.
zlokoban, bna, bno - zlovesten, nesrečen.
zlostavljati, am - grdo ravnati, mučiti.
zlotvor, a - zločinec, hudodelec.
zmija, e - kača, gad.
znak, a - znamenje, znamka.
znaličan, čna, čno - zvedav, radoveden.
znatan, tna, tno - precejšen, nemajhen.
znoj, a - pôt.
znojiti se, im se - potiti se.
zraka, e - žarek, žar.
zublja, e - trska, baklja.
zujiti, im - brenčati, šumeti.
zulum, a - trinoštvo, krvološtvo.
zvekan, a - tepec, prismoda.
zveket, a - žvenket, rožljanje.
zvuk, a - zvok, glas.

Ž.

- Žacati se, am se, bati se*, ne upati se.
žaliti, im - milovati, obžalovati.

žumor, *a* - šumljanje, šepetanje, mrmranje.

žara, *e* - žerjavica.

žban, *a* - vrč.

ždrat, *a* - žrjav.

žega, *e* - vročina, pripeka.

žesta, *e* - vinski cvet.

žestok, *a, o* - silen, nagel, hud.

žica, *e* - struna, nit.

židak, *dka, dko* - tekoč, gibek.

žigica, *e* - biglica, vžigalnica.

žigosati - sramotiti.

žitak, *tka* - živež.

žitelj, *a* - stanovnik, prebivalec.

živa, *e* - živo srebro.

život, *a* - življenje.

žliezda, *e* - žleza.

žmiriti, *im* - mežati, mežikati.

žuboriti, *im* - šumljati.

žuditi, žudjeti, *im* - želeti.

žuriti se, *im se* - hiteti.

žut, *a, o* - žolt, rumen.

